

स प्रज्ञापारमितायां चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारश्चक्षुः परमार्थशून्यमिति मनसिकरोति । ताञ्च परमार्थ-
शून्यतामुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलभयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायां चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारश्चक्षुः संस्कृतशून्यमिति मनसिकरोति । ताञ्च संस्कृतशून्यता-
मुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलभयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायां चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारश्चक्षुः संस्कृतशून्यमिति मनसिकरोति । ताञ्चाऽसंस्कृतशून्यता-
मुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलभयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायां चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारश्चक्षुः अत्यन्तशून्यमिति मनसिकरोति । ताञ्चाऽत्यन्तशून्यता-
मुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलभयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायां चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारश्चक्षुः अनवरागशून्यमिति मनसिकरोति । ताञ्चानवरागशून्य-
तामुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलभयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायां चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारश्चक्षुः अनवकारशून्यमिति मनसिकरोति । ताञ्चानवकार-
शून्यतामुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलभयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायां चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारश्चक्षुः प्रकृतिशून्यमिति मनसिकरोति । ताञ्च प्रकृतिशून्यता-
मुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलभयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायां चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-

Nyāya Kusumāñjali Prakaraṇa (Text) Vol. I, Fasc. 1-6	Vol. II, Fasc. 1-6	Rs.	3	6
1-3 @ /6/ each
Padmawati, Fasc. 1-4 @ 2/	8	0
Parīṣṭa Parvan, (Text) Fasc. 1-5 @ /6/ each	1	14
Prākṛita-Paṅgalam, Fasc. 1-7 @ /6/ each	2	14
Prithivirāj Rāsa, (Text) Part II, Fasc. 1-5 @ /6/ each	1	12
Ditto (English) Part II, Fasc. 1	1	8
Prākṛita Lakṣaṇam, (Text) Fasc. 1	1	0
Parācāra Smṛti, (Text) Vol. I, Fasc. 1-8	Vol. II, Fasc. 1-6; Vol. III, Fasc. 1-6 @ /6/ each	...	7	8
Parācāra, Institutes of (English)	0	12
Prabandha-cintāmaṇi (English) Fasc. 1-3 @ /12/ each	2	4
*Sāma Vēda Saṁhitā, (Text) Vols. I, Fasc. 5-10; II, 1-6; III, 1-7; IV, 1-6; V, 1-8, @ /6/ each Fasc.	12	6
Sāṅkhyā Sūtra Vṛtti, (Text) Fasc. 1-4 @ /6/ each	1	8
Ditto (English) Fasc. 1-3 @ /12/ each	2	4
Sraddha Kriyā Kaumudī, Fasc. 1-6	2	4
Suddhi Kaumudī, Fasc. 1-3	1	2
Suśrut... (Eng.) Fasc. 1 @ /12/	0	12
*Taittirēya Saṁhitā, (Text) Fasc. 22-45	9	0
Tāṇḍya Brāhmaṇa, (Text) Fasc. 1-19 @ /6/ each	7	2
Trantra Vartika (English) Fasc. 1-4 @ /12/	3	0
*Tattva Cintāmaṇi, (Text) Vol. I, Fasc. 1-9, Vol. II, Fasc. 2-10, Vol. III, Fasc. 1-2, Vol. IV, Fasc. 1, Vol. V, Fasc. 1-5, Part IV, Vol. II, Fasc. 1-12 @ /6/ each	14	4
Tattvarthadhigama Sūtram, Fasc. 1-3	1	2
Trikāṇḍa-Maṅḍanam, (Text) Fasc. 1-3 @ /6/	1	2
Upamita-bhava-prapañca-kāhā (Text) Fasc. 1-8 @ /6/ each	3	0
Uvāsagadasāo, (Text and English) Fasc. 1-6 @ /12/	4	8
Vallala Carita, Fasc. 1	0	6
Vāra Kriyā Kaumudī, Fasc. 1-6 @ /6/	2	4
*Vāyu Purāṇa, (Text) Vol. I, Fasc. 2-6; Vol. II, Fasc. 1-7, @ /6/ each	4	8
Vidhano Parigata, Fasc. 1-7	2	10
Vivādaratnākara, (Text) Fasc. 1-7 @ /6/ each	2	10
Vṛhat Svayambhū Purāṇa, Fasc. 1-6	2	4
<i>Tibetan Series.</i>				
Pag-Sam Thi S'iā, Fasc. 1-4 @ 1/ each	4	0
Sher-Phyin, Vol. I, Fasc. 1-5; Vol. II, Fasc. 1-3; Vol. III, Fasc. 1-6 @ 1/ each	14	0
Rtogs brjod āpag hkhri S'iā (Tib. & Sans.) Vol. I, Fasc. 1-5; Vol. II, Fasc. 1-5 @ 1/ each	10	0
<i>Arabic and Persian Series.</i>				
*Ālmgirnāmah, with Index, (Text) Fasc. 1-13 @ /6/ each	4	14
Al-Muqaddasi (English) Vol. I, Fasc. 1-3 @ /12/	2	4
Āin-i-Akbari, (Text) Fasc. 1-22 @ 1/ each	22	0
Ditto (English) Vol. I, Fasc. 1-7, Vol. II, Fasc. 1-5, Vol. III, Fasc. 1-5, @ 1/12/ each	29	12
Akbarnāmah, with Index, (Text) Fasc. 1-37 @ 1/ each	37	0
Ditto English Vol. I, Fasc. 1-3; Vol. II, Fasc. 1-2 @ 1/ each	10	0
Arabic Bibliography, by Dr. A. Sprenger	0	6
Bādshāhnāmah, with Index, (Text) Fasc. 1-19 @ /6/ each	7	2
Catalogue of Arabic Books and Manuscripts 1-2	2	0
Catalogue of the Persian Books and Manuscripts in the Library of the Asiatic Society of Bengal. Fasc. 1-3 @ 1/ each	3	0
Dictionary of Arabic Technical Terms, and Appendix, Fasc. 1-21 @ 1/ each	21	0
Farhang-i-Rashidi, (Text) Fasc. 1-14 @ 1/ each	14	0
Fihrist-i-Tūsī, or, Tūsī's list of Shy'ah Books, (Text) Fasc. 1-4 @ /12/ each	3	0
Futūh-nah-Shām of Wāqidi, (Text) Fasc. 1-9 @ /6/ each	3	6
Ditto of Azādi, (Text) Fasc. 1-4 @ /6/ each	1	8
Haft Asmān, History of the Persian Masnawi, (Text) Fasc. 1	0	12
History of the Caliphs, (English) Fasc. 1-6 @ /12/ each	4	8
Iqbāl-nāmah-i-Jahāngiri, (Text) Fasc. 1-3 @ /6/ each	1	2
Isābah, with Supplement, (Text) 51 Fasc. @ /12/ each	38	4
Maāṣir-ul-Umarā, Vol. I, Fasc. 1-9, Vol. II, Fasc. 1-9; Vol. III, 1-10; Index to Vol. I, Fasc. 10-11; Index to Vol. II, Fasc. 10-12; Index to Vol. III, Fasc. 11-12 @ /6/ each	18	2
Maghāzi of Wāqidi, (Text) Fasc. 1-5 @ /6/ each	1	14

Muntakhabu-t-Tawārikh, (Text) Fasc. 1-15 @ /6 each ...	Rs. 5	10
Muntakhabu-t-Tawārikh, (English) Vol. I, Fasc. 1-7; Vol. II, Fasc. 1-5 and 3 Indexes; Vol. III, Fasc. 1 @ /12/ each ...	12	0
Muntakhabu-l-Lubāb, (Text) Fasc. 1-19 @ /6/ each ...	7	2
Ma'ārif-i-'Alamgiri, (Text) Fasc. 1-6 @ /6/ each ...	2	4
Nukhbatu-l-Fikr, (Text) Fasc. 1 ...	0	6
Niẓāmi's Khiradnāmah-i-Iskandari, (Text) Fasc. 1-2 @ /12/ each ...	1	8
Riyāzu-s-Salātin, (Text) Fasc. 1-5 @ /6/ each ...	1	14
Ditto (English) Fasc. 1-5 ...	3	12
Tabaqāt-i-Nāṣiri, (Text) Fasc. 1-5 @ /6/ each ...	1	14
Ditto (English) Fasc. 1-14 @ /12/ each ...	10	8
Ditto Index ...	2	0
Tārikh-i-Firūz Shāhi of Ziyān-d-din Barni (Text) Fasc. 1-7 @ /6/ each ...	1	10
Tārikh-i-Firūzshāhi, of Shams-i-Sirāj Aif, (Text) Fasc. 1-6 @ /6/ each ...	2	4
Ten Ancient Arabic Poems, Fasc. 1-2 @ 1/8/ each ...	3	0
Wis o Rāmin, (Text) Fasc. 1-5 @ /6/ each ...	1	14
Zafarnāmah, Vol. I, Fasc. 1-9, Vol. II, Fasc. 1-8 @ /6/ each ...	6	6
Tuzuk-i-Jahāngiri (Eng.) Fasc. 1 ...	0	12

ASIATIC SOCIETY'S PUBLICATIONS.

1. ASIATIC RESEARCHES. Vols. XIX and XX @ 10/ each ... 20 0
2. PROCEEDINGS of the Asiatic Society from 1865 to 1869 (incl.) @ /6/ per No.; and from 1870 to date @ /8/ per No.
3. JOURNAL of the Asiatic Society for 1843 (12), 1844 (12), 1845 (12), 1846 (5), 1847 (12), 1848 (12), 1866 (7), 1867 (6), 1868 (6), 1869 (8), 1870 (8), 1871 (7), 1872 (8), 1873 (8), 1874 (8), 1875 (7), 1876 (7), 1877 (8), 1878 (8), 1879 (7), 1880 (8), 1881 (7), 1882 (6), 1883 (5), 1884 (6), 1885 (6), 1886 (8), 1887 (7), 1888 (7), 1889 (10), 1890 (11), 1891 (7), 1892 (8), 1893 (11), 1894 (8), 1895 (7), 1896 (8), 1897 (8), 1898 (8), 1899 (8), 1900 (7) & 1901 (7), 1902 (9), 1903 (8), @ 1/8 per No. to Members and @ 2/ per No. to Non-Members.
- N.B.—The figures enclosed in brackets give the number of Nos. in each Volume.
4. Journal and Proceedings, N.S., Vol. I, No. 1, 1905, @ 1-8 per No. to members and Rs. 2 per No. to non-members. ... 3 0
5. Centenary Review of the Researches of the Society from 1784-1883 ... 4 0
A sketch of the Turki language as spoken in Eastern Turkistan, by R. B. Shaw (Extra No., J.A.S.B., 1878) ... 4 0
Theobald's Catalogue of Reptiles in the Museum of the Asiatic Society (Extra No., J.A.S.B., 1868) ... 2 0
Catalogue of Mammals and Birds of Burmah, by E. Blyth (Extra No., J.A.S.B., 1875) ... 4 0
6. Anis-ul-Musharrāhin ... 3 0
7. Catalogue of Fossil Vertebrata ... 3 0
8. Catalogue of the Library of the Asiatic Society, Bengal ... 3 8
9. Ināyah, a Commentary on the Hidāyah, Vols. II and IV, @ 16/ each ... 32 0
10. Jawāmlu-l-'ilm ir-riyāzi, 168 pages with 17 plates, 4to. Part I ... 2 0
11. Khizānatu-l-'ilm ... 4 0
12. Mahābhārata, Vols. III and IV, @ 20/ each ... 40 0
13. Moore and Hewitson's Descriptions of New Indian Lepidoptera, Parts I-III, with 8 coloured Plates, 4to. @ 6/ each ... 18 0
14. Sharaya-ool-Islām ... 4 0
15. Tibetan Dictionary, by Osoma de Körös ... 10 0
16. Ditto Grammar ... 8 0
17. Kaçmiraqabḍāmṛta, Parts I and II @ 1/8/ ... 3 0
18. A descriptive catalogue of the paintings, statues, &c., in the rooms of the Asiatic Society of Bengal, by C. R. Wilson ... 1 0
19. Memoir on maps illustrating the Ancient Geography of Kāsmir, by M. A. Stein, Ph.D., Jl. Extra No. 2 of 1899 ... 4 0

Notices of Sanskrit Manuscripts, Fasc. 1-29 @ 1/ each ... 29 - 0
Nepalese Buddhist Sanskrit Literature, by Dr. R. L. Mitra ... 5 - 0

N.B.—All Cheques, Money Orders, &c., must be made payable to the "Treasurer Asiatic Society," only.

14-7-05.

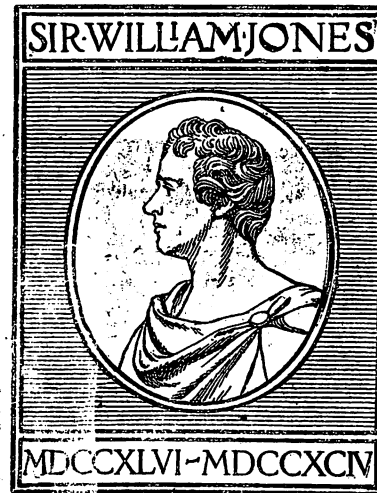
Books are supplied by V.-P.P.

BIBLIOTHECA INDICA: COLLECTION OF ORIENTAL WORKS

PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY OF BENGAL.
NEW SERIES, No. 1137.

शतसाहस्रिका प्रज्ञापारमिता ।
ÇATASĀHASRIKĀ-PRAJÑA-PARAMITĀ :

THEOLOGICAL AND PHILOSOPHICAL DISCOURSE
OF
BUDDHA WITH HIS DISCIPLES
(IN A HUNDRED-THOUSAND STANZAS).

EDITED BY
PRATAPACANDRA GHOSA
PART I. FAS. XII.

CALCUTTA:
PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS,
AND PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY, 57, PARK STREET.
1906.

LIST OF BOOKS FOR SALE

AT THE LIBRARY OF THE

ASIATIC SOCIETY OF BENGAL,

No. 57, PARK STREET, CALCUTTA,

AND OBTAINABLE FROM

THE SOCIETY'S AGENTS, MR. BERNARD QUARITCH,

15, PICCADILLY, LONDON, W., AND MR. OTTO

HARRASSOWITZ, BOOKSELLER, LEIPZIG, GERMANY.

Complete copies of those works marked with an asterisk * cannot be supplied—some of the Fasciculi being out of stock.

BIBLIOTHECA INDICA.

Sanskrit Series.

*Advaita Brahma Siddhi, (Text) Fasc. 2-4 @ /6/ each ...	Rs.	0	12
Advaitachintā Kanṭhubha, Fasc. 1-2	0	12
*Agni Purāṇa, (Text) Fasc. 4-14 @ /6/ each	4	2
Aitarīya Brāhmaṇa, Vol. I, Fasc. 1-5 and Vol. II, Fasc. 1-5; Vol. III, Fasc. 1-5, Vol. IV, Fasc. 1-5 @ /6/	7	8
Aphorisms of Sāṅḍilya, (English) Fasc. 1	0	12
Aṣṭasāhasrikā Prajñāpāramitā, (Text) Fasc. 1-6 @ /6/ each	2	...
Aṣṭavaiidyaka, (Text) Fasc. 1-5 @ /6/ each	1	14
*Avadāna Kalpalatā, (Sams. and Tibetan) Vol. I, Fasc. 2-5; Vol. II, Fasc. 1-5 @ /1/ each	9	0
A Lower Ladakhi version of Kesarsaga, Fasc. 1.	1	...
Bāla Bhaṭṭi, Vol. I, Fasc. 1-2	0	1
Baudhāyana Śrauta Sūtra, Fasc. 1-3 @ /6/ each	1	2
Bhāṭṭa Dipikā Vol. I, Fasc. 1-5	1	14
Bṛhadṣvatā (Text) Fasc. 1-4 @ /6/ each	1	8
Bṛhadharma Purāṇa, (Text) Fasc. 1-6 @ /6/ each	2	4
Bodhicaryāvatāra of Cāntideva, Fasc. 1-3	1	2
Ātadūṣaṇi, Fasc. 1-2	0	12
Catalogue of Sanskrit Books and MSS., Fasc. 1-4 @ 2/ each	8	0
Ātapatya Brāhmaṇa, Vol. I, Fasc. 1-7; Vol. II, Fasc. 1-3, Vol. III, Fasc. 1-7	6	...
Ātasaṁhārika-prajñāpāramitā (Text) Part I, Fasc. 1-12 @ /6/ each	4	8
*Ātasaṁhārika-prajñāpāramitā (Text) Vols. II, 1-25; III, Part I, Fasc. 1-18. Part II, Fasc. 1-10, Vol. IV, Fasc. 1-5 @ /6/ each	21	12
Ātasaṁhārika (English) Fasc. 1-5 @ /12/ each	3	12
*Ātasaṁhārika-prajñāpāramitā, (Text) Fasc. 6-17 @ /6/ each	4	8
Ātasaṁhārika-prajñāpāramitā, (Text) Vol. I, Fasc. 1-7; Vol. II, Fasc. 1-7	6	0
Ātasaṁhārika-prajñāpāramitā, (Text) Vol. I, Fasc. 1-4 @ /6/ each; Vol. II, Fasc. 1-4 @ /6/ each	1	2
Ātasaṁhārika-prajñāpāramitā, (Text) Fasc. 1-3 @ /6/ each	0	12
Ātasaṁhārika-prajñāpāramitā, (Text) Fasc. 1-2	2	10
Ātasaṁhārika-prajñāpāramitā, (Text) Vol. I, Fasc. 1-7	0	6
Ātasaṁhārika-prajñāpāramitā, (Text) Vol. II, Fasc. 1.	2	4
Kāla Purāṇa, Fasc. 1-6	4	8
Kāśikā (Text) Fasc. 1-6 @ /12/ each	10	8
Kāśikā (English) Fasc. 1-14 @ /12/ each	3	6
Kāśikā (Text) Fasc. 1-9 @ /6/ each	2	4
Kāśikā (English) Fasc. 1-3 @ /12/ each	4	2
Kāśikā (Text) Fasc. 1-11 @ /6/ each	9	6
Mahā-bhāṣya-pradīpodyota, (Text) Vol. I, Fasc. 1-9 & Vol. II, Fasc. 1-12 Vol. III, Fasc. 1-4 @ /6/ each	1	2
Manuṭikā Saṅgraha, (Text) Fasc. 1-3 @ /6/ each	6	12
Mārkaṇḍeya Purāṇa, (English) Fasc. 1-9 @ /12/ each	4	14
*Mīmāṃsā Darśana, (Text) Fasc. 7-19 @ /3/ each	2	4
Nyāyavārtika, (Text) Fasc. 1-6 @ /6/	3	0
*Nirukta, (Text) Vol. IV, Fasc. 1-2 @ /6/ each	2	10
Nityācārapaddhati, Fasc. 1-7 (Text) @ /6/ each	2	4
Nityācārapaddha, Fasc. 1-6	0	10
Nyāyahindutikā, (Text)	0	10

षष्ठपश्चित्तः ।

१०५७

सिकारश्चुः सर्वधर्मशून्यमिति मनसिकरोति । ताञ्च सर्वधर्मशून्यतामुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलम्भयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायां चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमनसिकारश्चुः स्वलक्षणशून्यमिति मनसिकरोति । ताञ्च स्वलक्षणशून्यतामुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलम्भयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायां चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमनसिकारश्चुरनुपलम्भशून्यमिति मनसिकरोति । ताञ्चानुपलम्भशून्यतामुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलम्भयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायां चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमनसिकारश्चुरभावशून्यमिति मनसिकरोति । ताञ्चाऽभावशून्यतामुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलम्भयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायां चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमनसिकारश्चुः स्वभावशून्यमिति मनसिकरोति । ताञ्च स्वभावशून्यतामुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलम्भयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायां चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमनसिकारश्चुरभावस्वभावशून्यमिति मनसिकरोति । ताञ्चाभावस्वभावशून्यतामुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलम्भयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायां चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमनसिकारः अत्रोचमध्यात्मशून्यमिति मनसिकरोति । ताञ्चाऽध्यात्मशून्यतामुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलम्भयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायां चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारोऽविद्याशून्यताशून्येति मनसिकरोति । ताञ्च शून्यता-
शून्यतामुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलम्भयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायां चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारोऽविद्यामहाशून्येति मनसिकरोति । ताञ्च महाशून्यता-
मुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलम्भयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायां चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारोऽविद्यापरमार्थशून्येति मनसिकरोति । ताञ्च परमार्थ-
शून्यतामुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलम्भयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायां चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारोऽविद्यासंस्कृतशून्येति मनसिकरोति । ताञ्च संस्कृतशून्यता-
मुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलम्भयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायां चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारोऽविद्यासंस्कृतशून्येति मनसिकरोति । ताञ्चासंस्कृतशून्यता-
मुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलम्भयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायां चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारोऽविद्याऽत्यन्तशून्येति मनसिकरोति । ताञ्चाऽत्यन्तशून्यता-
मुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलम्भयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायां चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारोऽविद्याऽनवरागशून्येति मनसिकरोति । ताञ्चाऽनवराग-
शून्यतामुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलम्भयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायां चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-

Nyāya Kusumāñjali Prakaraṇa (Text) Vol. I, Fasc. 1-6	Vol. II, Fasc. 1-3 @ /6/ each	Rs.	3	6
Padumawati, Fasc. 1-4 @ 2/	8	0
Parīṣṭa Parvan, (Text) Fasc. 1-5 @ /6/ each	0	6
Prākṛta-Piṅgalam, Fasc. 1-7 @ /6/ each	2	10
Prīthvirāj Rāsa, (Text) Part II, Fasc. 1-5 @ /6/ each	1	14
Ditto (English) Part II, Fasc. 1	0	12
Prākṛta Lakṣaṇam, (Text) Fasc. 1	1	8
Parāpara Smṛti, (Text) Vol. I, Fasc. 1-8	Vol. II, Fasc. 1-6; Vol. III, Fasc. 1-6 @ /6/ each	7	8
Parāpara, Institutes of (English)	0	12
Prabandhacintāmaṇi (English) Fasc. 1-3 @ /12/ each	2	4
*Sāma Vēda Saṁhitā, (Text) Vols. I, Fasc. 5-10; II, 1-6; III, 1-7; IV, 1-6; V, 1-8, @ /6/ each Fasc.	12	6
Sāṅkhya Sūtra Vytti, (Text) Fasc. 1-4 @ /6/ each	1	8
Ditto (English) Fasc. 1-3 @ /12/ each	2	4
Srāddha Kriyā Kaumudī, Fasc. 1-6	2	4
Suṅgṛta Saṁhitā, (Eng.) Fasc. 1 @ /12/	0	12
Suddhi Kaumudī, Fasc. 1-4	1	8
Śaddarśana-Samuccaya, Fasc. 1,	0	6
*Taittirīya Saṁhitā, (Text) Fasc. 22-45 @ /6/	9	0
Tāṇḍya Brāhmaṇa, (Text) Fasc. 1-19 @ /6/ each	7	2
Tantra Vārtika (English) Fasc. 1-6 @ /12/	4	8
*Tattva Cintāmaṇi, (Text) Vol. I, Fasc. 1-9, Vol. II, Fasc. 2-10, Vol. III, Fasc. 1-2, Vol. IV, Fasc. 1, Vol. V, Fasc. 1-5, Part IV, Vol. II, Fasc. 1-12 @ /6/ each	14	4
Tattvārthādhigama Sūtram, Fasc. 1-3	1	2
Trikāṇḍa-Manḍanam, (Text) Fasc. 1-3 @ /6/	1	2
Tul'si Satsai (Text) Fasc. 1-5 @ /6/	1	14
Upamita-bhava-prapañca-kathā (Text) Fasc. 1-8 @ /6/ each	3	0
Uvāsagadaśāo, (Text and English) Fasc. 1-6 @ /12/	4	8
Vallīla Carita, Fasc. 1	0	6
Varṣa Kriyā Kaumudī, Fasc. 1-6 @ /6/	2	4
*Vāyu Purāna, (Text) Vol. I, Fasc. 2-6; Vol. II, Fasc. 1-7, @ /6/ each	4	8
Vidhāna Pārijāta, Fasc. 1-7	2	10
Vivādaratnākara, (Text) Fasc. 1-7 @ /6/ each	2	10
Vṛhat Svayambhū Purāna, Fasc. 1-6	2	4
<i>Tibetan Series.</i>						
Pag-Sam 'Thi S'iā, Fasc. 1-4 @ 1/ each	4	0
Sher-Phyin, Vol. I, Fasc. 1-5; Vol. II, Fasc. 1-3; Vol. III, Fasc. 1-6 @ 1/ each	14	0
Rtogs brjod dpag khkri S'iā (Tib. & Sans. Avadāna Kalpalatā) Vol. I, Fasc. 2-5; Vol. II, Fasc. 1-5 @ 1/ each	9	0
<i>Arabic and Persian Series.</i>						
*Alamgir-nāmah, with Index, (Text) Fasc. 1-13 @ /6/ each	4	14
Al-Muqaddasi (English) Vol. I, Fasc. 1-3 @ /12/	2	4
Āin-i-Akbarī, (Text) Fasc. 1-22 @ 1/ each	22	0
Ditto (English) Vol. I, Fasc. 1-7, Vol. II, Fasc. 1-5, Vol. III, Fasc. 1-5, @ 1/12/ each	29	12
Akbarnāmah, with Index, (Text) Fasc. 1-37 @ 1/ each	37	0
Ditto English Vol. I, Fasc. 1-8; Vol. II, Fasc. 1-2 @ 1/ each	10	0
Arabic Bibliography, by Dr. A. Sprenger	0	6
Bādehān-nāmah, with Index, (Text) Fasc. 1-19 @ /6/ each	7	2
Catalogue of Arabic Books and Manuscripts 1-2	2	0
Catalogue of the Persian Books and Manuscripts in the Library of the Asiatic Society of Bengal. Fasc. 1-3 @ 1/ each	3	0
Dictionary of Arabic Technical Terms, and Appendix, Fasc. 1-2 @ 1/ each	21	0
Farhang-i-Bashidī, (Text) Fasc. 1-14 @ 1/ each	14	0
Fihrist-i-Ṭūsī, or, Ṭūsī's list of Shī'ah Books, (Text) Fasc. 1-4 @ /12/ each	3	0
Futūh-ush-Shām of Wāqidi, (Text) Fasc. 1-9 @ /6/ each	3	6
Ditto of Azādi, (Text) Fasc. 1-4 @ /6/ each	1	8
Haft Asmān, History of the Persian Masnawī, (Text) Fasc. 1	0	12
History of the Caliphs, (English) Fasc. 1-6 @ /12/ each	4	8
Iqbāl-nāmah-i-Jahāngiri, (Text) Fasc. 1-3 @ /6/ each	1	2
Isābah, with Supplement, (Text) 51 Fasc. @ /12/ each	38	4
*Maāḡir-ul-Umarā, Vol. I, Fasc. 1-9, Vol. II, Fasc. 1-9; Vol. III, 1-10; Index to Vol. I, Fasc. 10-11; Index to Vol. II, Fasc. 10-12; Index to Vol. III, Fasc. 11-12 @ /6/ each	13	2
Maghāzi of Wāqidi, (Text) Fasc. 1-5 @ /6/ each	1	14

Muntakhabu-t-Tawārikh, (Text) Fasc. 1-15 @ /6 each ...	Rs. 5	10
Muntakhabu-t-Tawārikh, (English) Vol. I, Fasc. 1-7; Vol. II, Fasc. 1-5 and 8 Indexes; Vol. III, Fasc. 1 @ /12, each ...	12	0
Muntakhabu-l-Lubāb, (Text) Fasc. 1-19 @ /6/ each ...	7	2
Ma'āsir-i-'Alamgiri, (Text), Fasc. 1-6 @ /6/ each ...	2	4
Nukhbatu-l-Fikr, (Text) Fasc. 1 ...	0	6
Nizāmi's Khiradnāmah-i-Iskandari, (Text) Fasc. 1-2 @ /12/ each ...	1	8
Riyāzu-s-Salātin, (Text) Fasc. 1-5 @ /6/ each ...	1	14
Ditto Ditto (English) Fasc. 1-5 ...	3	12
Tabaqāt-i-Nāsirī (English) Fasc. 1-14 @ /12/ each ...	10	8
Ditto Index ...	1	0
Tārikh-i-Firūz Shāhi of Ziyān-d-dīn Barni (Text) Fasc. 1-7 @ /6/ each ...	2	10
Tārikh-i-Firūzshāhi, of Shams-i-Sirāj Aif, (Text) Fasc. 1-6 @ /6/ each ...	2	4
Ten Ancient Arabic Poems, Fasc. 1-2 @ /18/ each ...	3	0
Wis o Rāmin, (Text) Fasc. 1-5 @ /6/ each ...	1	14
Zafarnāmah, Vol. I, Fasc. 1-9, Vol. II, Fasc. 1-8 @ /6/ each ...	6	6
Tuzuk-i-Jahāngiri (Eng.) Fasc. 1 ...	0	12

ASIATIC SOCIETY'S PUBLICATIONS.

1. ASIATIC RESEARCHES. Vols. XIX and XX @ 10/ each ...	20	0
2. PROCEEDINGS of the Asiatic Society from 1865 to 1869 (incl.) @ /6/ per No.; and from 1870 to date @ /8/ per No. ...		
3. JOURNAL of the Asiatic Society for 1843 (12), 1844 (12), 1845 (12), 1846 (5), 1847 (12), 1848 (12), 1866 (7), 1867 (6), 1868 (6), 1869 (8), 1870 (8), 1871 (7), 1872 (8), 1873 (8), 1874 (8), 1875 (7), 1876 (7), 1877 (8), 1878 (8), 1879 (7), 1880 (8), 1881 (7), 1882 (6), 1883 (5), 1884 (6), 1885 (6), 1886 (8), 1887 (7), 1888 (7), 1889 (10), 1890 (11), 1891 (7), 1892 (8), 1893 (11), 1894 (8), 1895 (7), 1896 (8), 1897 (8), 1898 (8), 1899 (8), 1900 (7) & 1901 (7), 1902 (9), 1903 (8), 1904 (16) @ 1/8 per No. to Members and @ 2/per No. to Non-Members.		
N.B.—The figures enclosed in brackets give the number of Nos. in each Volume.		
4. Journal and Proceedings, N.S., Vol. I, Nos. 1-10, 1905, @ 1-8 per No. to members and Rs. 2 per No. to non-members. ...		
5. Memoirs Vol. I, No. 1, 4, 5, @ 1/8 to non-members and to members ...	1	2
Ditto No. 2 @ 1/ Ditto Ditto ...	0	12
Ditto No. 3 @ 2/ Ditto Ditto ...	1	8
6. Centenary Review of the Researches of the Society from 1784-1883 ...	3	0
A sketch of the Turki language as spoken in Eastern Turkistan, by R. B. Shaw (Extra No. J.A.S.B., 1878) ...	4	0
Theobald's Catalogue of Reptiles in th Museum of the Asiatic Society (Extra No., J.A.S.B., 1868) ...	2	0
Catalogue of Mammals and Birds of Burmah, by E. Blyth (Extra No., J.A.S.B., 1875) ...	4	0
7. Anis-ul-Musharrahin ...	3	0
8. Catalogue of Fossil Vertebrata ...	3	0
9. Catalogue of the Library of the Asiatic Society, Bengal ...	3	8
10. Ināyah, a Commentary on the Hidāyah, Vols. II and IV, @ 16/ each ...	32	0
11. Jawāmlu-l-'ilm ir-riyāzi, 168 pages with 17 plates, 4to. Part I ...	2	0
12. Khizānatu-l-'ilm ...	4	0
13. Mahābhārata, Vols. III and IV, @ 20/ each ...	40	0
14. Moore and Hewitson's Descriptions of New Indian Lepidoptera, Parts I-III, with 8 coloured Plates, 4to. @ 6/ each ...	18	0
15. Sharāya-ool-Islām ...	4	0
16. Tibetan Dictionary, by Csoma de Kőrös ...	10	0
17. Ditto Grammar ...	8	0
18. Kaqmiraqabdūmrta, Parts I and II @ 1/8/ ...	3	0
19. A descriptive catalogue of the paintings, statues, &c., in the rooms of the Asiatic Society of Bengal, by C. R. Wilson ...	1	0
20. Memoir on maps illustrating the Ancient Geography of Kāsmir, by M. A. Stein, Ph.D., Jl. Extra No. 2 of 1899 ...	4	0
21. Persian Translation of Hajī Baba of Ispahan, by Hajī Shaikh Ahmad-i-Kirmasi, and edited with notes by Major D. C. Phillott. ...	10	0
Notices of Sanskrit Manuscripts, Fasc. 1-29 @ 1/ each ...	29	0
Nepalese Buddhist Sanskrit Literature, by Dr. R. L. Mitra ...	5	0

N.B.—All Cheques, Money Orders, &c., must be made payable to the "Treasurer Asiatic Society," only.

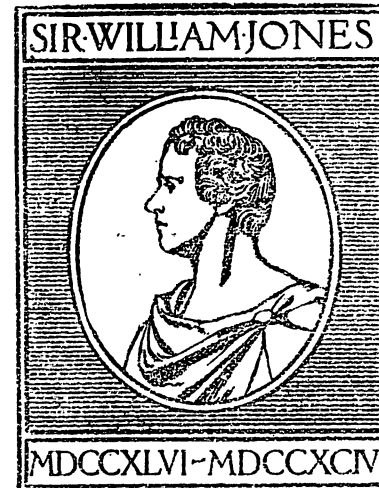
Books are supplied by V.P.P.

17-2-06.

BIBLIOTHECA INDICA:
A
COLLECTION OF ORIENTAL WORKS

PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY OF BENGAL.
NEW SERIES, No. 1224.

शतसाहस्रिका प्रज्ञापारमिता ।
ŚATASĀHASRIKĀ-PRAJÑĀ-PĀRAMITĀ :
A
THEOLOGICAL AND PHILOSOPHICAL DISCOURSE
OF
BUDDHĀ WITH HIS DISCIPLES
(IN A HUNDRED-THOUSAND STANZAS).

EDITED BY
PRATĀPACANDRA GHOṢĀ
PART I. PĀS. XIII.

CALCUTTA :

PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS,
AND PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY, 57, PARK STREET.
1910.

ASIATIC SOCIETY OF BENGAL,

No. 57, PARK STREET, CALCUTTA,

AND OBTAINABLE FROM

The Society's Agents—

MR. BERNARD QUARITCH, 11, Grafton Street, New Bond Street, London, W.,
AND MR. OTTO HARRASSOWITZ, BOOKSELLER, Leipzig, Germany.

Complete copies of those works marked with an asterisk * cannot be supplied—some
of the Fasciculi being out of stock.

BIBLIOTHECA INDICA.

Sanskrit Series.

*Advaita Brahma Siddhi, Fasc. 2, 4 @ /10/ each	Rs. 1	4
Advaitachintā Kaustubha, Fasc. 1-3 @ /10/ each	1	14
*Agni Purāna, Fasc. 6-14 @ /10/ each	5	0
*Āitareya Brāhmaṇa, Vol. I, Fasc. 1-5; Vol. II, Fasc. 1-5; Vol. III, Fasc. 1-5; Vol. IV, Fasc. 1-8 @ /10/ each	14	6
Aitareyaalocana	2	0
*Anu Bhāshya, Fasc. 2-5 @ /10/ each	2	8
Aphorisms of Sāṅdilya (English), Fasc. 1 @ 1/-	1	0
Aṣṭasāhasrikā Prajñāpāramitā, Fasc. 1-8 @ /10/ each	3	12
*Atharvaṇa Upaniṣad; Fasc. 4-5 @ /10/ each	1	4
Ātmatattvaviveka, Fasc. I	0	10
Aṅgavaidyaka, Fasc. 1-5 @ /10/ each	3	2
Avadāna Kalpalatā, (Sansk. and Tibetan) Vol. I, Fasc. 1-7 Vol. II, Fasc. 1-6 @ 1/ each	18	0
Bālam Bhaṭṭi, Vol. I, Fasc. 1-2; Vol. II, Fasc. 1, @ /10/ each	1	14
Baudhāyana Śrauta Sūtra, Fasc. 1-3; Vol. II, Fasc. 1-2 @ /10/ each	3	2
*Bhāmati, Fasc. 4-8 @ /10/ each	8	2
Bhāṭṭa Dipikā; Vol. I, Fasc. 1-6; Vol. II, Fasc. 1, @ /10/ each	4	8
Baudhyostatrasaṅgraha	2	0
Brahma Sūtra, Fasc. 1 @ /10/ each	0	10
Bṛhaddevatā, Fasc. 1-4 @ /10/ each	2	8
Bṛhadharma Purāna, Fasc. 1-6 @ /10/ each	3	12
Bodhicaryāvatāra of Śāntideva, Fasc. 1-5 @ /10/ each	3	2
Ori Cantinātha, Oharitā, Fasc. I	0	10
Qatadūṣaṇi, Fasc. 1-2 @ /10/ each	1	4
Catalogue of Sanskrit Books and MSS., Fasc. 1-4 @ 2/ each	8	0
Qatapatha Brāhmaṇa, Vol. I, Fasc. 1-7; Vol. II, Fasc. 1-5 Vol. III, Fasc. 1-7; Vol. V, Fasc. 1-4 @ /10/ each	14	6
Ditto Vol. VI, Fasc. 1-3; Vol. VII, Fasc. 1-3 @ 1/4/ each	3	2
Ditto Vol. VII, Fasc. 1-3 @ /10/	1	14
Qatasāhasrikā-prajñāpāramitā, Part I, Fasc. 1-12 @ /10/ each	7	8
*Qaturvarga Qhantāmaṇi, Vol. II, Fasc. 1-25; Vol. III, Part I, Fasc. 1-18, Part II, Fasc. 1-10; Vol. IV, Fasc. 1-6 @ /10/ each	86	14
Ditto Vol. IV, Fasc. 7-8, @ 1/4/ each	1	4
Ditto Vol. IV, Fasc. 8, @ /10/	0	10
Qlovakartika, (English), Fasc. 1-7 @ 1/4/ each	8	12
*Qrānta Sūtra of Āpastamba, Fasc. 12-17 @ /10/ each	3	12
Ditto Qāṅkhāyana, Vol. I, Fasc. 1-7; Vol. II, Fasc. 1-4; Vol. III, Fasc. 1-4; Vol. 4, Fasc. 1 @ /10/ each	10	0
Ori Bhāshyam, Fasc. 1-3 @ /10/ each	1	14
Dāna Kriyā Kaṇṇudī, Fasc. 1-2 @ /10/ each	1	4
Gadadhara Paddhati Kālasāra, Vol. I, Fasc. 1-7 @ /10/ each	4	6
Ditto Ācārasāra, Vol. II, Fasc. 1-4	3	2
Gobhiliya Grhya Sūtra, Vol. I, @ /10/ each	3	2
Ditto Vol. II, Fasc. 1-2 @ 1/4/ each	2	8
Haralata	1	14
Karmapradīp, Fasc. 1	1	4
Kāla Viveka, Fasc. 1-7 @ /10/ each	4	6
Kātantra, Fasc. 1-6 @ /12/ each	4	8
Kāthā Sarit Sāgara, (English) Fasc. 1-14 @ 1/4/ each	17	8
*Kūrma Purāna, Fasc. 3-9 @ /10/ each	4	6
Lalita Vistara, (English) Fasc. 1-3 @ 1/ each	3	0
Madana Pārijāta, Fasc. 1-11 @ /10/ each	6	14
Māṅgalya-prātipodhika, Vol. I, Fasc. 1-9; Vol. II, Fasc. 1-12; Vol. III, Fasc. 1-9 @ /10/ each	18	12

षष्ठपरिवर्तः।

११५३

सिकारोऽविद्याऽनवकारशून्येति मनसिकरोति। ताच्चाऽनवकार-
शून्यतामुपलभते। तथाच शून्यतयामन्यते उपलभयोगेन।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरत्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारोऽविद्या प्रकृतिशून्येति मनसिकरोति। ताच्च प्रकृतिशून्यता-
मुपलभते। तथाच शून्यतयामन्यते उपलभयोगेन।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरत्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारोऽविद्यासर्वधर्मशून्येति मनसिकरोति। ताच्च सर्वधर्म-
शून्यतामुपलभते। तथाच शून्यतया मन्यते उपलभयोगेन।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरत्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारोऽविद्या खलक्षणशून्येति मनसिकरोति। ताच्च खलक्षण-
शून्यतामुपलभते। तथाच शून्यतयामन्यते उपलभयोगेन।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरत्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारोऽविद्याऽनुपलभशून्येति मनसिकरोति। ताच्चाऽनुपलभ-
शून्यतामुपलभते। तथाच शून्यतयामन्यते उपलभयोगेन।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरत्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारोऽविद्यातो बद्धशून्येति मनसिकरोति। ताच्चाऽभाव-
शून्यतामुपलभते। तथाच शून्यतयामन्यते उपलभयोगेन।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरत्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारोऽविद्यास्वभावशून्येति मनसिकरोति। ताच्चस्वभावशून्यता-
मुपलभते। तथाच शून्यतयामन्यते उपलभयोगेन।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरत्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारोऽविद्याऽभावस्वभावशून्येति मनसिकरोति। ताच्चाऽ-

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तमनसि-
कारो जातिरसंस्कृतशून्येति मनसिकरोति । ताञ्चाऽसंस्कृतशून्यता-
मुपलभते । तथा च शून्यतया मन्यते उपलभ्ययोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तमनसि-
कारोजातिरत्यन्तशून्येति मनसि करोति । ताञ्चाऽत्यन्तशून्यता-
मुपलभते । तथा च शून्यतया मन्यते उपलभ्ययोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तमनसि-
कारोजातिरनवरागशून्येति मनसिकरोति । ताञ्चाऽनवरागशून्यता-
मुपलभते । तथा च शून्यतया मन्यते उपलभ्ययोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तमनसि-
कारोजातिरनवकार शून्येति मनसि करोति । ताञ्चाऽनवकार-
शून्यतामुपलभते । तथा च शून्यतया मन्यते उपलभ्ययोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तमनसि-
कारोजातिः प्रकृतिशून्येति मनसिकरोति । ताञ्च प्रकृतिशून्यता-
मुपलभते । तथा च शून्यतया मन्यते उपलभ्ययोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तमनसि-
कारोजातिः सर्वधर्मशून्येति मनसिकरोति । ताञ्च सर्वधर्म-
शून्यतामुपलभते । तथा च शून्यतया मन्यते उपलभ्ययोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तमनसि-
कारोजातिः स्वलक्षणशून्येति मनसि करोति । ताञ्च स्वलक्षण-
शून्यतामुपलभते । तथा च शून्यतया मन्यते उपलभ्ययोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तमनसि-

कारोजातिरनुपलभ्यशून्येति मनसि करोति । ताञ्चाऽनुपलभ-
शून्यतामुपलभते । तथा च शून्यतयामन्यते उपलभ्ययोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तमनसि-
कारोजातिरभावशून्येति मनसिकरोति । ताञ्चाऽभाव शून्यता-
मुपलभते । तथा च शून्यतया मन्यते उपलभ्ययोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तमनसि-
कारोजातिः स्वभावशून्येति मनसि करोति । ताञ्च स्वभाव-
शून्यतामुपलभते । तथा च शून्यतया मन्यते उपलभ्ययोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगत सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तमनसि-
कारोजातिरभावस्वभावशून्येति मनसिकरोति । ताञ्चाऽभावस्वभाव-
शून्यतामुपलभते । तथा च शून्यतया मन्यते उपलभ्ययोगेन ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्वो महासत्त्वः स्युर्गः वेदना दृष्ट्या उपा-
दानं भवं जातिः जरामरणं सृत्युपस्थानानि भावयति । तानि च
सृत्युपस्थानान्युपलभते । तैश्च सृत्युपस्थानैर्मन्यते उपलभ्ययोगेन ।
एवं, सम्यक् प्रहृष्टानि षड्विपादान् इन्द्रियाणि बलानि । बोध्य-
ज्ञानि आर्याष्टाङ्गमार्गं आर्यसत्यानि ध्यानानि अप्रमाणानि
आरूढ्यसमापत्तीः विमोक्षान् अनुपूर्वविहारसमापत्तीः शून्यता-
निमित्ताप्रणिहितविमोक्षम् स्वानि अभिज्ञाः समाधीन् धारणी-
मुखानि तथागतबलानि वैशारद्यानि प्रतिसम्बिद्ः महाकरुणं
आवेणिकयुद्धधर्मान् ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तमनसि-
कारोजरामरणमध्यात्मशून्यमिति मनसिकरोति । ताञ्चाऽध्यात्म-
शून्यतामुपलभते । तथा च शून्यतया मन्यते उपलभ्ययोगेन ।

सिकारो जरामरणमभावशून्यमिति मनसिकरोति । ताञ्चाऽभाव-
शून्यतामुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलभयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारो जरामरणं स्वभावशून्यमिति मनसिकरोति । ताञ्च
स्वभावशून्यतामुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलभयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारो जरामरणमभावस्वभावशून्यमिति मनसिकरोति । ताञ्चा-
ऽभावस्वभावशून्यतामुपलभते । तथाच शून्यतयामन्यते उपलभ-
योगेन ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्न-
पगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमनसिकारः कृत्युपस्थानानि भाव-
यति । तानि च कृत्युपस्थानान्युपलभते । तैश्च कृत्युपस्थानैर्मन्यते
उपलभयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारः सम्यक्प्रहाणानि भावयति । तानि च सम्यक्प्रहाणान्युप-
लभते । तैश्च सम्यक्प्रहाणैर्मन्यते उपलभयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारः षड्विपादान् भावयति । तानि च षड्विपादान्युपलभते ।
तैश्च षड्विपादैर्मन्यते उपलभयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारः इन्द्रियाणि भावयति । तानि चेन्द्रियान्युपलभते । तैश्चे-
न्द्रियैर्मन्यते उपलभयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारो बलानि भावयति । तानि च बलान्युपलभते । तैश्च बलै-
र्मन्यते उपलभयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारो बोध्यङ्गानि भावयति । तानि च बोध्यङ्गान्युपलभते । तैश्च
बोध्यङ्गैर्मन्यते उपलभयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकार आर्याष्टाङ्गमार्गं भावयति । तैश्चाऽर्याष्टाङ्गमार्गमुपलभते ।
तेन चार्याष्टमार्गेण मन्यते उपलभयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकार आर्यसत्यानि भावयति । तानि च आर्यसत्यान्युपलभते ।
तैश्च आर्यसत्त्वैर्मन्यते उपलभयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारो ध्यानानि भावयति । तानि च ध्यानान्युपलभते । तैश्च
ध्यानेन मन्यते उपलभयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारोऽप्रमाणानि भावयति । तानि चाप्रमाणान्युपलभते ।
तैश्चाऽप्रमाणैर्मन्यते उपलभयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकार आरूप्यसमापत्तीर्भावयति । ताञ्चारूप्यसमापत्तीरुपलभते ।
ताभिश्चारूप्यसमापत्तिभिर्मन्यते उपलभयोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्नपगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-

सिकारो विमोचान् भावयति । ताञ्च विमोचानुपलभते । तैश्च विमोचैर्मन्यते उपलभ्ययोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्पगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारोऽनुपूर्वविहारसमापत्तीर्भावयति । ताञ्चानुपूर्वविहारसमा-
पत्तीरुपलभते । ताभिश्चानुपूर्वविहारसमापत्तिभिर्मन्यते उपलभ्य-
योगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्पगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारः शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोचमुखानि भावयति । तानि
च शून्यतानिमित्ताऽप्रणिहितविमोचमुखान्युपलभते । तैश्च शून्यता-
निमित्ताप्रणिहितविमोचमुखैर्मन्यते उपलभ्ययोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्पगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारोऽभिज्ञाः भावयति । तास्याऽभिज्ञा उपलभते । ताभिश्चाभि-
ज्ञाभिर्मन्यते उपलभ्ययोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्पगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारः समाधीन् भावयति । तांश्च समाधीनुपलभते । तैश्च
समाधिभिर्मन्यते उपलभ्ययोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्पगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारो धारणीमुखानि भावयति । तानि च धारणीमुखान्युप-
लभते । तैश्च धारणीमुखैर्मन्यते उपलभ्ययोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्पगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारस्तथागतबलानि भावयति । तानि च तथागतबलान्युप-
लभते । तैश्च तथागतबलैर्मन्यते उपलभ्ययोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्पगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारो वैशारद्यानि भावयति । तानि च वैशारद्यान्युपलभते ।
तैश्च वैशारद्यैर्मन्यते उपलभ्ययोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्पगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारः प्रतिसम्बिदो भावयति । ताश्च प्रतिसम्बिदो उपलभते ।
ताभिश्च प्रतिसम्बिद्धिर्मन्यते उपलभ्ययोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्पगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकारो महाकरुणाभावयति । ताञ्च महाकरुणासुपलभते ।
तथाच महाकरुणयामन्यते उपलभ्ययोगेन ।

स प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्पगतसर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तमन-
सिकार आवेणिकबुद्धधर्मान् भावयति । तांश्च बुद्धधर्मानुपलभते ।
तैश्च बुद्धधर्मैर्मन्यते उपलभ्ययोगेन ।

एवं खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायाञ्चरन्-
नुपायकुशल इमं प्रज्ञापारमितानिर्देशात् श्रुत्वोत्तस्यति सन्तस्यति
सन्तासमापद्यते । आह । कथमगवन् बोधिसत्त्वो महासत्त्वः पाप-
मित्रहस्तगतो भवति । येन पापमित्रेण परिगृहीत इमं प्रज्ञा-
पारमितानिर्देशं श्रुत्वोत्तस्यति सन्तस्यति सन्तासमापद्यते । भग-
वानाह । इह सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य पापमित्रं यः प्रज्ञा-
पारमितायां चरन्तं विरेचयति विहन्दयति । ध्यानपारमिताया-
ञ्चरन्तं विरेचयति विहन्दयति । वीर्यपारमितायां चरन्तं विरे-
चयति विहन्दयति । चान्तिपारमितायां चरन्तं विरेचयति
विहन्दयति । शीलपारमितायाञ्चरन्तं विरेचयति विहन्दयति ।

दानपारमितायाञ्चरन्तं विरेचयति विकन्दयति । नाऽत्र शिचि-
तयं । नैतत्तथागतभाषितं नैषधर्मा नविनयः । कुवितर्का एते
सूत्रान्ताः नैते श्रोतव्याः नोद्गृहीतव्याः न धारयितव्याः न वाचयि-
तव्याः न पर्यवाप्तव्याः । न योनिशो मनसि कर्त्तव्याः नैतेपरेभ्यो
देशयितव्याः । इत्ययं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य पापमित्रं
वेदितव्यम् ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य पापमित्रं योऽस्मै
नमारकर्माण्युपदिशति । नमारदोषानाचष्टे इति । मारः पापीयान्
बुद्धवेषेणोपसंक्रम्य बोधिसत्त्वं महासत्त्वं षड्भ्यः पारमिताभ्यो विरे-
चयति विकन्दयति । किन्ते कुलपुत्र प्रज्ञापारमितया भाषितया ।
किन्ते ध्यानपारमितया भाषितया । किन्ते वीर्यपारमितया
भाषितया । किन्ते चान्तिपारमितया भाषितया । किन्ते शील-
पारमितया भाषिताया । किन्ते दानपारमितया भाषितया ।
इत्येवं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य पापमित्रं वेदितव्यम् ।

पुनरपरं सुभूते मारः पापीयान् बुद्धरूपेण बोधिसत्त्वं महा-
सत्त्वमुपसंक्रम्य आवक प्रतिसंयुक्तसूत्रं गेयं व्याकरणं गाथो दान-
निदानत्युक्तकजातकवैपुल्याद्भूतधर्मावदानोपदेशं देशयति । विवृ-
णोति विभजते उत्तानीकरोति सम्यकाश्रयति । य इमान्येवं
रूपाणि मारकर्माणि नाचष्टे न बोधयत्ययं सुभूते बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्य पापमित्रं वेदितव्यम् ।

पुनरपरं सुभूते मारः पापीयान् बुद्धवेषेण बोधिसत्त्वं महा-
सत्त्वमुपसंक्रम्यैवं वदति । न ते किञ्चित् कुलपुत्र बोधिचित्तं नापि

त्वमवैवर्तिको न त्वं शक्यस्त्वनुत्तरां सम्यक्सम्बोधिमभिसम्बोद्धुम् ।
य इमान्येवं रूपाणि मारकर्माणि नाचष्टे न बोधयति । अयं
सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य पापमित्रं बोधितव्यम् ।

पुनरपरं सुभूते मारः पापीयान् बुद्धवेषेण बोधिसत्त्वं महा-
सत्त्वमुपसंक्रम्यैवं वदति । चक्षुः कुलपुत्र शून्यमात्मनात्मीयेन वा ।
श्रोत्रं शून्यमात्मनात्मीयेन वा । घ्राणं शून्यमात्मनात्मीयेन वा ।
जिह्वा शून्यमात्मनात्मीयेन वा । कायः शून्य आत्मनात्मीयेन वा ।
मनः शून्यमात्मनात्मीयेन वा । रूपं शून्यमात्मनात्मीयेन वा । शब्दः
शून्य आत्मनात्मीयेन वा । गन्धः शून्य आत्मनात्मीयेन वा । रसः
शून्य आत्मनात्मीयेन वा । स्पर्शः शून्य आत्मनात्मीयेन वा । धर्मः
शून्य आत्मनात्मीयेन वा । चक्षुर्विज्ञानं शून्यमात्मनात्मीयेन वा ।
श्रोत्रविज्ञानं शून्यमात्मनात्मीयेन वा । घ्राणविज्ञानं शून्यमात्मना-
त्मीयेन वा । जिह्वाविज्ञानं शून्यमात्मनात्मीयेन वा । कायविज्ञानं
शून्यमात्मनात्मीयेन वा । मनोविज्ञानं शून्यमात्मनात्मीयेन वा ।
चक्षुः संस्पर्शः शून्य आत्मनात्मीयेन वा । श्रोत्रसंस्पर्शः शून्य आत्म-
नात्मीयेन वा । घ्राणसंस्पर्शः शून्य आत्मनात्मीयेन वा । जिह्वा-
संस्पर्शः शून्य आत्मनात्मीयेन वा । कायसंस्पर्शः शून्य आत्मनात्मीयेन
वा । मनः संस्पर्शः शून्य आत्मनात्मीयेन वा । चक्षुः संस्पर्शप्रत्यय-
वेदनाशून्यात्मनात्मीयेन वा । श्रोत्रसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाशून्यात्मनात्मी-
येन वा । घ्राणसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाशून्यात्मनात्मीयेन वा । जिह्वा-
संस्पर्शप्रत्ययवेदनाशून्यात्मनात्मीयेन वा । कायसंस्पर्शप्रत्ययवेदना-
शून्यात्मनात्मीयेन वा । मनःसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाशून्यात्मनात्मीयेन वा ।

पृथिवीधातुः शून्य आत्मनात्मीयेन वा । अन्धातुः शून्य आत्म-
नात्मीयेन वा । तेजो धातुः शून्य आत्मनात्मीयेन वा । वायु
धातुः शून्य आत्मनात्मीयेन वा । आकाशधातुः शून्य आत्म-
नात्मीयेन वा । विज्ञानधातुः शून्य आत्मनात्मीयेन वा । अविद्या-
शून्यात्मनात्मीयेन वा । संस्काराः शून्या आत्मनात्मीयेन वा ।
विज्ञानं शून्यमात्मनात्मीयेन वा । नामरूपं शून्यमात्मनात्मीयेन
वा । षडायतनं शून्यमात्मनात्मीयेन वा । स्रग्भः शून्य आत्मनात्मी-
येन वा । वेदनाशून्यात्मनात्मीयेन वा । तृष्णाशून्यात्मनात्मीयेन
वा । उपादानशून्यमात्मनात्मीयेन वा । भवः शून्य आत्मनात्मी-
येन वा । जातिरशून्यात्मनात्मीयेन वा । जरामरणं शून्यमात्म-
नात्मीयेन वा ।

दानपारमिताशून्यात्मनात्मीयेन वा । ग्रीहपारमिताशून्यात्म-
नात्मीयेन वा । चान्तिपारमिताशून्यात्मनात्मीयेन वा । वीर्यं-
पारमिताशून्यात्मनात्मीयेन वा । ध्यानपारमिताशून्यात्मनात्मी-
येन वा । प्रज्ञापारमिताशून्यात्मनात्मीयेन वा ।

अध्यात्मशून्यताशून्यात्मनात्मीयेन वा । बहिर्द्धाशून्यताशून्यात्म-
नात्मीयेन वा । अध्यात्मबहिर्द्धाशून्यताशून्यात्मनात्मीयेन वा । शून्यता-
शून्यताशून्यात्मनात्मीयेन वा । महाशून्यताशून्यात्मनात्मीयेन वा ।
परमार्थशून्यताशून्यात्मनात्मीयेन वा । संकृतशून्यताशून्यात्मनात्मी-
येन वा । असंकृतशून्यताशून्यात्मनात्मीयेन वा । अत्यन्तशून्यता-
शून्यात्मनात्मीयेन वा । अनवरागशून्यताशून्यात्मनात्मीयेन वा ।
अनवकारशून्यताशून्यात्मनात्मीयेन वा । प्रकृतिशून्यताशून्यात्मना-

त्मीयेन वा सर्वधर्मशून्यताशून्यात्मनात्मीयेन वा । खलचणशून्यता-
शून्यात्मनात्मीयेन वा । अनुपलम्भशून्यताशून्यात्मनात्मीयेन वा ।
अभावशून्यताशून्यात्मनात्मीयेन वा । स्वभावशून्यताशून्यात्मनात्मी-
येन वा । स्वभावशून्यताशून्यात्मनात्मीयेन वा ।

सृत्युपाख्यानानि शून्यान्यात्मनात्मीयेन वा । सम्यक्प्रहाणानि
शून्यान्यात्मनात्मीयेन वा । च्छद्विपादाः शून्या आत्मनात्मीयेन वा ।
इन्द्रियाणि शून्यान्यात्मनात्मीयेन वा । बलानि शून्यान्यात्मनात्मी-
येन वा । बोधज्ज्ञानि शून्यान्यात्मनात्मीयेन वा । आर्याष्टाङ्गमार्गः
शून्य आत्मनात्मीयेन वा । आर्यसत्यानि शून्यान्यात्मनात्मीयेन
वा । ध्यानानि शून्यान्यात्मनात्मीयेन वा । अप्रमाणानि शून्या-
न्यात्मनात्मीयेन वा । आरूप्यसमापत्तयः शून्या आत्मनात्मीयेन वा ।
विमोक्षाः शून्या आत्मनात्मीयेन वा । अनुपूर्वविहारसमापत्तयः
शून्या आत्मनात्मीयेन वा । शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोच-
मुखानि शून्यान्यात्मनात्मीयेन वा । अभिज्ञाः शून्या आत्मनात्मी-
येन वा । समाधायः शून्या आत्मनात्मीयेन वा । धारणीमुखानि
शून्यान्यात्मनात्मीयेन वा । तथागतबलानि शून्यान्यात्मनात्मीयेन
वा । वैशारदानि शून्यान्यात्मनात्मीयेन वा । प्रतिषम्बिदः शून्या
आत्मनात्मीयेन वा । महाकरुणाशून्यात्मनात्मीयेन वा । आवे-
णिकबुद्धधर्माः शून्या आत्मनात्मीयेन वा । किं करिष्यतुत्तरां
सम्यक्सम्बोधिमभिसम्बुध ।

य इमान्येवं रूपाणि मारकर्माणि नाचष्टे नोपदिशत्ययं
सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य पापमित्रं वेदितव्यम् ।

पुनरपरं सुभूते मारः पापीयान् बुद्धवेषेण नोपसंक्रम्य बोधिसत्त्वं महासत्त्वमेवं वदति । शून्या कुलपुत्रपूर्वादिगुडैर्भगवद्भिर्विधि-
सत्त्वैः आवकैश्च । वाच बुद्धाः न बोधिसत्त्वाः न आवकाः । एवं शून्या दक्षिणादिक् पश्चिमा उत्तरा अधस्तादुपरिष्ठात् यावत्
समन्ताद्दृशदिशः शून्या बुद्धैर्भगवद्भिर्विधि-
सत्त्वैः आवकैश्च । नाऽत्र बुद्धा न बोधिसत्त्वा न आवकाः । य इमान्येवं रूपाणि मार-
कर्माणि नाचष्टे नोपदिशत्यथं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य पापमित्रं वेदितव्यम् ।

पुनरपरं सुभूते मारः पापीयान् आवकवेषेणोपसंक्रम्य बोधि-
सत्त्वं महासत्त्वं सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तमनसिकारेभ्यो विरेचयति ।
आवकप्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तमनसिकारैरवदत्यनुशास्ति । य एवं
रूपाणि मारकर्माणि नाचष्टे नोपदिशत्यथं बोधिसत्त्वस्य महा-
सत्त्वस्य पापमित्रं वेदितव्यम् ।

पुनरपरं सुभूते मारः पापीयानुपाध्यायाचार्यवेषेणोपसंक्रम्य
बोधिसत्त्वं महासत्त्वं बोधिसत्त्वचर्याया विरेचयोः सर्वाकारज्ञता-
प्रतिसंयुक्तमनसिकारेभ्यो विरेचयति । स्मृत्युपस्थानेषु नियोजयति ।
सम्यक्प्रहाणेषु नियोजयति । अद्विपादेषु नियोजयति । बलेषु
नियोजयति । बोधङ्गेषु नियोजयति । आर्याष्टाङ्गमार्गेषु नियो-
जयति । आर्यसत्त्वेषु नियोजयति । ध्यानेषु नियोजयति । अप्र-
माणेषु नियोजयति । आरूप्यसमापत्तिषु नियोजयति । विमो-
क्षेषु नियोजयति । अनुपूर्वविहारसमापत्तिषु नियोजयति ।
शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोक्षमुखेषु नियोजयति । एवं तं कुल-

पुत्रेमान् धर्मान् भाषित्वा आवकभूमिं साक्षात् कुरु किं करिष्य-
स्यतुत्तरया सम्यक्सम्बोधा । य एवं रूपाणि मारकर्माणि नाचष्टे
नोपदिशत्यथं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य पापमित्रं वेदि-
तव्यम् ।

पुनरपरं सुभूते मारः पापीयान् मातापितृवेषेणोपसंक्रम्य
बोधिसत्त्वं महासत्त्वमेवं वदति यत्र कुलपुत्र श्रोत आपत्तिफल
साक्षात्क्रिया । सकृदागामिफल साक्षात्क्रिया । अनागामिफल
साक्षात्क्रिया । अर्हत्त्व साक्षात्क्रिया । प्रत्येकबुद्धसाक्षात्क्रिया ।
तत्र योगमापद्यत । किन्तेऽतुत्तरया सम्यक्सम्बोधाऽभिसम्बुद्धया ।
यस्याः कृतेऽप्रमेया संख्येयान् कल्पान् संश्ररन्नपरिमाणान् हस्तपाद-
शिरच्छेदाननुभविष्यसि । य इमान्येवं रूपाणि मारकर्माणि न
बोधयति नाचष्टे नोपदिशत्यथं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
पापमित्रं वेदितव्यम् ।

पुनरपरं सुभूते मारः पापीयान् भिक्षुवेषेणो बोधिसत्त्वं महा-
सत्त्वमुपक्रम्य* अनात्मेति शान्तमिति शून्यमिति । अनिमित्तमिति
अप्रणिहितमित्यनभिसंस्कारं इति विविक्तमित्युपलम्भयोगेनोपदि-
शति । वेदनाऽनित्येत्यनुपलम्भयोगेनोपदिशति । वेदनादुःखेत्य-
नात्मेति शान्तेति शून्येति अनिमित्तेति । अप्रणिहितेति अनभि-
संस्कारेति विविक्तेति उपलम्भयोगेनोपदिशति । संज्ञा अनित्ये-

* रूपमनित्यमित्युपलम्भयोगेनोपदिशति रूपदुःखमिति उपलम्भ-
योगेनोपदिशतीति वाक्यभागः सर्वत्र प्रयोक्तव्यः आदर्शपुरुषके न तथा
लिखितमस्ति । आदर्शानुरूपमत्र लिखितम् ।

त्युपलम्भयोगेनोपदिशति । संज्ञा दुःखेति अनात्मेति शान्तेति शून्येति अनिमित्तेति अप्रणिहितेति अनभिसंस्कारेति विविक्तेति उपलम्भयोगेनोपदिशति । संस्कारा अनित्या इति उपलम्भयोगेनोपदिशति । संस्कारा दुःखा इति अनात्मा न इति शान्ता इति शून्या इति अनिमित्ता इति अप्रणिहिता इति अनभिसंस्कारा इति विविक्ता इत्युपलम्भयोगेनोपदिशति । विज्ञानमनित्यमित्युपलम्भयोगेनोपदिशति । विज्ञानं दुःखमित्यनात्मेति शास्त्रमिति शून्यमिति अनिमित्तमिति अप्रणिहितमिति अनभिसंस्कार इति विविक्तमित्युपलम्भयोगेनोपदिशति ।

चक्षुरनित्यमिति दुःखमित्यनात्मेति शान्तमिति शून्यमिति अनभिसंस्कारमिति अप्रणिहितमिति अनभिसंस्कार इति विविक्तमित्युपलम्भयोगेनोपदिशति । घ्राणमनित्यमिति । अथायुष्मान् सुभूतिर्भगवत्तामेतद्वोचत् । बोधिसत्त्वो महासत्त्व इति भगवन्बुध्यते । कोऽस्य पदार्थः । एवमुक्ते भगवानायुष्मानं सुभूतिमेतद्वोचत् । अपदार्थः सुभूते बोधिसत्त्वपदार्थः । तत्कस्य हेतोरनुत्पादा बोधिरनुत्पादः सत्त्वः । न हि सुभूते बोधौपदमस्ति न सत्त्वे तस्मात्पदार्थो बोधिसत्त्वपदार्थः । तद्यथापि नाम सुभूते आकाशेऽशकुनेः पदं न विद्यते । एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते स्वप्नेपदं न विद्यते । एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते मायायाः पदं न विद्यते एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम मरीच्याः पदं न विद्यते एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते

उदकचन्द्रस्य पदं न विद्यते । एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम प्रतिश्रुत्कायाः पदं न विद्यते । एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते प्रतिभासस्य पदं न विद्यते । एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते प्रतिविम्बस्य पदं न विद्यते । एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते तथागतनिर्मितस्य पदं न विद्यते । एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते भूतकोट्याः पदं न विद्यते । एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते । तथतायाः पदं न विद्यते । एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते अवितथतायाः पदं न विद्यते । एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते अनन्यतथतायाः पदं न विद्यते । एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते धर्मातायाः पदं न विद्यते । एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते धर्माधातोः पदं न विद्यते । एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते धर्मास्मितायाः पदं न विद्यते । एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते धर्मानियामतायाः पदं न विद्यते । एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते मायापुरुषस्य रूपे पदं न विद्यते । वेदनायां पदं न विद्यते संज्ञायां पदं न विद्यते संस्कारेषु पदं न विद्यते विज्ञाने पदं न विद्यते संस्कारेषु पदं न विद्यते विज्ञानेपदं न विद्यते ।

शून्यतायाञ्चरतः पदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते
 मायापुरुषस्य शून्यताशून्यतायाञ्चरतः पदार्थो न विद्यते । तद्यथापि
 नाम सुभूते मायापुरुषस्य महाशून्यतायाञ्चरतः पदार्थो न विद्यते ।
 तद्यथापि नाम सुभूते मायापुरुषस्य परमार्थ शून्यतायाञ्चरतः
 पदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते मायापुरुषस्य संकृत-
 शून्यतायाञ्चरतः पदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते
 मायापुरुषस्यासंस्कृत शून्यतायाञ्चरतः पदार्थो न विद्यते । तद्यथापि
 नाम सुभूते मायापुरुषस्यात्यन्तशून्यतायाञ्चरतः पदार्थो न विद्यते ।
 तद्यथापि नाम सुभूते मायापुरुषस्यानवराग शून्यतायाञ्चरतः
 पदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते मायापुरुषस्यानवकार-
 शून्यतायाञ्चरतः पदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते माया-
 पुरुषस्य प्रकृतिशून्यतायाञ्चरतः पदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम
 सुभूते मायापुरुषस्य सर्वधर्मशून्यतायाञ्चरतः पदार्थो न विद्यते ।
 तद्यथापि नाम सुभूते मायापुरुषस्य स्वलक्षणशून्यतायाञ्चरतः
 पदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते मायापुरुषस्याऽनुप-
 लम्बशून्यतायाञ्चरतः पदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते
 मायापुरुषस्याभाव शून्यतायाञ्चरतः पदार्थो न विद्यते । तद्यथापि
 नाम सुभूते मायापुरुषस्य स्वभाव शून्यतायाञ्चरतः पदार्थो न
 विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते मायापुरुषस्याभावस्वभावशून्य-
 तायाञ्चरतः पदार्थो न विद्यते ।

एवमेव सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमितायाञ्च-
 रतो बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते माया-

पुरुषस्य स्मृत्युपस्थानेषु चरतः पदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम
 सुभूते मायापुरुषस्य सम्यक् प्रज्ञाणेषु चरतः पदार्थो न विद्यते ।
 तद्यथापि नाम सुभूते मायापुरुषस्यार्द्धपादेषु चरतः पदार्थो न
 विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते मायापुरुषस्येन्द्रियेषु चरतः पदार्थो
 न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते मायापुरुषस्य बलेषु चरतः
 पदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते मायापुरुषस्य बोध्य-
 ज्ञेषु चरतः पदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते मायापुरु-
 षस्यार्याष्टाङ्गमार्गं चरतः पदार्थो न विद्यते ।

एवमेव सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमितायाञ्चरतो
 बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते माया-
 पुरुषस्यार्थसत्येषु चरतः पदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते
 मायापुरुषस्य ध्यानेषु चरतः पदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम
 सुभूते मायापुरुषस्याप्रमाणेषु चरतः पदार्थो न विद्यते । तद्य-
 थापि नाम सुभूते मायापुरुषस्याहृद्यसमापत्तिषु चरतः पदार्थो न
 विद्यते । तद्यथापि नाम सुभूते मायापुरुषस्याष्टसु विमोक्षेषु
 चरतः पदा दुःखमित्यनात्मेति शान्तमिति शून्यमित्यनिमित्त-
 मित्यप्रणिहितमित्यनभिसंस्कार इति विविक्तमित्युपलम्बयोगेनोप-
 दिशति । जिज्ञाऽनित्येति दुःखेत्यनात्मेति शान्तेति शून्येत्यनिमित्ते-
 त्यप्रणिहितेत्यनभिसंस्कार इति विविक्तमित्युपलम्बयोगेनोपदिशति ।
 कायोऽनित्य इति दुःख इत्यनात्मेति शान्त इति शून्य इत्यनि-
 मित्त इत्यप्रणिहित इत्यनभिसंस्कार इति विविक्त इत्युपलम्ब-
 योगेनोपदिशति । मनोऽनित्यमिति दुःखमित्यनात्मेति शान्तमिति

दुःखानीति अनात्मानीति शान्तानीति शून्यानीति अनिमित्ता-
नीति अप्रणिहितानीति अनभिसंस्कारानीति विविक्तानीति उप-
लभयोगेनोपदिशति । प्रतिषम्बिदोऽनित्या इति दुःखा इति
अनात्मान इति शान्ता इति शून्या इति अनिमित्ता इति अप्रणि-
हिता इति अनभिसंस्कारा इति विविक्ता इति उपलभयोगेनोप-
दिशति । महामैत्री अनित्या इति दुःखा इति अनात्मानति
शान्तेति शून्येति अनिमित्तेति अप्रणिहितेति अनभिसंस्कारेति
विविक्तेति उपलभयोगेनोपदिशति । महाकरुणा अनित्येति
दुःखेति अनात्मानति शान्तेति शून्येति अनिमित्तेति अप्रणिहितेति
अनभिसंस्कारेति विविक्तेति उपलभयोगेनोपदिशति । आवेणिक-
बुद्धधर्मा अनित्या इति दुःखा इति अनात्मान इति शान्ता
इति शून्या इति अनिमित्ता इति अप्रणिहिता इति अनभिसंस्कारा
इति विविक्ता इति उपलभयोगेनोपदिशति । य एकहृषाणि
मारकर्माणि नाचष्टे नोपदिशत्यथं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य पापमित्रं
वेदितव्यं । एवं हि सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन पापमित्राणि
वेदितव्यानि । विदित्वा च परिवर्ज्यितव्यानि ॥ ० ॥

शतसाहस्र्यां प्रज्ञापारमितायाः षष्ठः परिवर्त्तः ॥

अथ सप्तमः परिवर्त्तः ।

अथायुष्मान् सुभृतिर्भगवन्तमेतदवोचत् । बोधिसत्त्वो महासत्त्व
इति भगवत्युच्यते, कोऽस्य पदार्थः । एवमुक्ते भगवानायुष्मानं
सुभृतिमेतदवोचत् । अपदार्थः सुभृते बोधिसत्त्वपदार्थः । तत्कस्य
हेतोरनुत्पादो बोधिरनुत्पादः सत्त्वः । नहि सुभृते बोधौपदमस्ति
नवासत्त्वे तस्मादपदार्थो बोधिसत्त्वपदार्थः तद्यथापि नाम सुभृते
आकाशेशकुनेः पदं न विद्यते । एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो न
विद्यते । तद्यथापि नाम स्वप्नेपदं न विद्यते । एवमेव बोधिसत्त्व-
पदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभृते मायायाः पदं न
विद्यते । एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम
सुभृते मरीच्याः पदं न विद्यते । एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो न
विद्यते । तद्यथापि नाम सुभृते उदकचन्द्रस्य पदं न विद्यते । एवमेव
बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभृते प्रतिश्रुक्तायाः
पदं न विद्यते । एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि
नाम सुभृते प्रतिभासस्य पदं न विद्यते । एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो
न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभृते विम्बस्य पदं न विद्यते । एव-
मेव बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते । तद्यथापि नाम सुभृते तथा-
गतनिर्मितस्य पदं न विद्यते । एवमेव बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते ।

तद्यथापि नाम सुभृते मायापुरुषस्यार्याष्टाङ्गमार्गचरतः
पदार्थो न विद्यते । एवमेव सुभृते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य

विशुद्धौ पदं न विद्यते । कायसंस्पर्शविज्ञानस्यात्यन्तविशुद्धौ पदं न विद्यते । मनःसंस्पर्शस्यात्यन्तविशुद्धौ पदं न विद्यते । एवमेव सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमितायाञ्चरतो बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते ।

तद्यथापि नाम सुभूते चक्षुःसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाया अत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । श्रोत्रसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाया अत्यन्तविशुद्धौ पदं न विद्यते । घ्राणसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाया अत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । जिह्वासंस्पर्शप्रत्ययवेदनाया अत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । कायसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाया अत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । मनः संस्पर्शप्रत्ययवेदनाया अत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । एवमेव सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमितायाञ्चरतो बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते ।

तद्यथापि नाम सुभूते पृथिवीधातोरत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । अन्धातोरत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । तेजोधातोरत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । वायुधातोरत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । आकाशधातोरत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । विज्ञानधातोरत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । एवमेव सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमितायाञ्चरतो बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते ।

तद्यथापि नाम सुभूते अविद्याया अत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । संस्काराणामत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । विज्ञानस्यात्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । नामरूपस्यात्यन्त-

*Mārkaṅdeya Sūtra, Fasc. 6-7 @ /10/ each	6	4
*Mīmāṃsā Darśana, Fasc. 10-19 @ /10/ each	3	12
Nyāyavārtika, Fasc. 1-6 @ /10/ each	5	0
*Niruktā, Vol. IV, Fasc. 1-8 @ /10/ each	1	14
*Nītibāra, Fasc. 3-5 @ /10/ each	4	6
Nītyācārapaddhati, Fasc. 1-7 @ /10/ each	6	4
Nītyācārapradīpa, Vol. I, Fasc. 1-3, Vol. II, Fasc. 1-2, @ /10/ each	0	10
Nyāyabinduṭīkā, Fasc. 1 @ /10/ each	5	0
*Nyāya Kusumāñjali Prakāraṇa, Vol. I, Fasc. 2-6; Vol. II, Fasc. 1-3 @ /10/ each	10	0
Padumāvati, Fasc. 1-5 @ 2/-	1	14
*Pariṣṭa Parvan, Fasc. 3-5 @ /10/ each	4	6
Prākṛita-Pāṅgalam, Fasc. 1-7 @ /10/ each	1	0
Parikṣā Mukhasutra	3	2
Prithvirāj Rāsa, Part II, Fasc. 1-5 @ /10/ each	1	0
Ditto (English) Part II, Fasc. 1 @ 1/- each	1	8
Prākṛita Lakṣaṇam, Fasc. 1 @ 1/8 each	12	8
Parācāra Smṛti, Vol. I, Fasc. 1-8, Vol. II, Fasc. 1-6; Vol. III, Fasc. 1-6 @ /10/ each	1	0
Parācāra, Institutes of (English) @ 1/- each	1	0
Parikṣamukha Sūtram	3	12
Prabandhaointāmaṇi (English) Fasc. 1-3 @ 1/4/ each	2	8
Rasarnavam, Fasc. 1-2	1	4
Saddarśana-Samuccaya, Fasc. 1-2 @ /10/ each	19	6
*Sātra-Vēda Saṁhitā, Vols. I, Fasc. 7-10; II, 1-6; III, 1-7; IV, 1-6; V, 1-8 @ /10/ each	1	4
Samarācoca Kaha, Fasc. 1-2, @ /10/	2	8
Sāṅkhyā Sūtra Vṛtti, Fasc. 1-4 @ /10/ each	3	0
Ditto (English) Fasc. 1-3 @ 1/- each	1	4
*Sāṅkhyā Vijaya, Fasc. 2-3 @ /10/ each	3	12
Srāddha Kriyā Kaumudī, Fasc. 1-6 @ /10/ each	2	0
Sragdhara Stotra (Sanskrit and Tibetan)	3	12
*Srauta Sutra Latyayān, Fasc. 4-9 @ /10/ each	5	0
*Ditto Asbalayana, Fasc. 4-11 @ /10/ each	1	0
Suqrata Saṁhitā, (Eng.) Fasc. 1 @ 1/- each	2	8
Suddhi Kaumudī, Fasc. 1-4 @ /10/ each	9	6
*Taittreyā Brāhmaṇa, Fasc. 11-25 @ /10/ each	1	14
*Ditto Pratisakhya, Fasc. 1-3 @ /10/ each	11	14
*Taittirya Saṁhitā, Fasc. 27-45 @ /10/ each	6	4
*Tāṇḍya Brāhmaṇa, Fasc. 10-19 @ /10/ each	7	8
Tantra Vārtika (English) Fasc. 1-6 @ 1/4	23	12
*Tattva Cintāmaṇi, Vol. I, Fasc. 1-9; Vol. II, Fasc. 2-10; Vol. III, Fasc. 1-2; Vol. IV, Fasc. 1; Vol. V, Fasc. 1-5; Part IV, Vol. II, Fasc. 1-12 @ /10/ each	1	14
Tattvārthādhigama Sūtram, Fasc. 1-3 @ /10/	1	14
Trikāṇḍa-Maṇḍanam, Fasc. 1-3 @ /10/	3	2
Tul'si Satsai, Fasc. 1-5 @ /10/	6	4
*Upamita-bhava-prapañca-kathā, Fasc. 1, 5-13 @ /10/ each	6	0
Uvāsagadasāo, (Text and English) Fasc. 1-6 @ 1/-	0	10
Vallāla Carita, Fasc. 1 @ /10/	3	12
Varṣa Kriyā Kaumudī, Fasc. 1-6 @ /10/	6	14
*Vāyu Purāna, Vol. I, Fasc. 3-6; Vol. II, Fasc. 1-7; @ /10/ each	5	10
Vidhāna Pārijāta, Fasc. 1-8; Vol. II, Fasc. 1 @ /10/	2	8
Ditto Vol. II, Fasc. 2-3, @ 1/4/	4	6
Vivādaratnākara, Fasc. 1-7 @ /10/ each	3	12
Vrhat Svayambhū Purāna, Fasc. 1-6 @ /10/	1	14
*Yoga Aphorisms of Patanjali, Fasc. 3-5 @ /10/ each	2	8
Yogaśāstra, Fasc. 1-2	2	0
* Tibetan Series.		
Bauddhastotrasaṅgraha, Vol. I	4	0
A Lower Ladakhi version of Kesarsaga, Fasc. 1-4, @ 1/- each	1	0
Nyayabindu of Dharmakīrti, Fasc. 1	4	0
Pag-Sam S'hi Tin, Fasc. 1-4 @ 1/- each	11	0
Rtogs brjod apag khri S'ha (Tib. & Sans. Avadāna Kalpalatā) Vol. I, Fasc. 1-6 Vol. II, Fasc. 1-5 @ 1/- each	14	0
Sher-Phyin, Vol. I, Fasc. 1-5; Vol. II, Fasc. 1-3; Vol. III, Fasc. 1-6 @ 1/ each	8	2
* Arabic and Persian Series.		
*Alamgirnamah, with Index, (Text) Fasc. 1-13 @ /10/ each	3	0
Al-Muqaddasi (English) Vol. I, Fasc. 1-3 @ 1/-	33	0
Āin-i-Akbari, Fasc. 1-22 @ 1/8/ each	34	0
Ditto (English) Vol. I, Fasc. 1-7, Vol. II, Fasc. 1-5, Vol. III, Fasc. 1-5, @ 2/- each	84	0
* The other fasciculi of these works are out of stock, and complete copies cannot be supplied.		

Ditto	English Vol. 1-8, Fasc. 1-6 @ 1/4/ each	1	8
Arabic Bibliography, by Dr. A Sprenger @ /10/	...	0	10
*Bādsāhnāmah, with Index, Fasc. 1-19 @ /10/ each	Rs. 11	14	14
Conquest of Syria, Fasc. 1-9 @ /10/ each	...	5	10
Catalogue of Arabic Books and Manuscripts 1-2 @ 1/- each	...	2	0
Catalogue of the Persian Books and Manuscripts in the Library of the Asiatic Society of Bengal, Fasc. 1-3 @ 1/- each	...	3	0
Dictionary of Arabic Technical Terms, and Appendix Fasc. 1-21 @ 1/8/ each	...	31	8
Farnang-i-Rashidi, Fasc. 1-14 @ 1/8/ each	...	21	0
Fihrist-i-Tusi, or Tusi's list of Shy'ah Books, Fasc. 1-4 @ 1/- each	...	4	0
Futūn-nah-Shām of Wāqidī, Fasc. 1-9 @ /10/ each	...	5	10
Ditto of Azādī, Fasc. 1-4 @ /10/ each	...	2	8
History of Gujarat	...	1	0
Haft Āsmān, History of the Persian Masnawi, Fasc. 1 @ /12/ each	Rs. 0	12	0
History of the Caliphs, (English) Fasc. 1-6 @ 1/4/ each	...	7	8
Iqālnāmah-i-Jahāngīrī, Fasc. 1-3 @ /10/ each	...	1	14
Isābah, with Supplement, 51 Fasc. @ 1/- each	...	51	0
Ma'āfir-i-'Ālamgīrī, Fasc. 1-6 @ /10/ each	...	3	12
Maāfir-ul-Umarā, Vol. I, Fasc. 1-9; Vol. II, Fasc. 1-9; Vol. III, 1-10; Index to Vol. I, Fasc. 10-11; Index to Vol. II, Fasc. 10-12; Index to Vol. III, Fasc. 11-12 @ /1/ each	...	35	0
Maghāzi of Wāqidī, Fasc. 1-5 @ /10/ each	...	3	2
Muntakhabu-t-Tawarikh, Fasc. 1-15 @ /10/ each	...	9	6
Ditto (English) Vol. I, Fasc. 1-7; Vol. II, Fasc. 1-5 and 3 Indexes; Vol. III, Fasc. 1 @ 1/- each	...	16	0
Muntakhabu-l-Lubāb, Fasc. 1-19 @ /10/ each...	...	11	14
Nukhbatu-l-Fikr, Fasc. 1 @ /10/	...	0	10
Nizāmī's Khiradnāmah-i-Iskandari, Fasc. 1-2 @ /12/ each	...	1	8
Qawāninu 's-Sayyad of Khuda Yar Khan 'Abbasi, edited in the original Persian with English notes by Lieut.-Col. D. C. Phillott	...	5	0
Riyāzu-s-Salātin, Fasc. 1-5 @ /10/ each	...	3	2
Ditto (English) Fasc. 1-5 @ 1/-	...	5	0
Tabaquat-i-Nasiri (English), Fasc. 1-14 @ 1/- each	...	14	0
Ditto Index	...	1	0
Tārīkh-i-Firūz Shāhi of Ziyān-d-dīn Barni, Fasc. 1-7 @ /10/ each	...	4	6
Tārīkh-i-Firūzshāhi, of Shams-i-Sirāj Aif, Fasc. 1-6 @ /10/ each	...	3	12
Ten Ancient Arabic Poems, Fasc. 1-2 @ 1/8/ each	...	3	0
Tanzuk-i-Jahāngīrī (Eng.) Fasc. 1 @ 1/-	...	1	0
Wis o Rāmin, Fasc. 1-5 @ /10/ each	...	3	2
Zafarnāmah, Vol. I, Fasc. 1-9, Vol. II, Fasc. 1-8 @ /10/ each	...	10	10

ASIATIC SOCIETY'S PUBLICATIONS.

1. ASIATIC RESEARCHES. Vols. XIX and XX @ 10/- each ... 20 0
 2. PROCEEDINGS of the Asiatic Society from 1870 to 1904 @ /8/ per No.
 3. JOURNAL of the Asiatic Society for 1870 (8), 1871 (7), 1872 (8), 1873 (8), 1874 (8), 1875 (7), 1876 (7), 1877 (8), 1878 (8), 1879 (7), 1880 (8), 1881 (7), 1882 (6), 1883 (5), 1884 (6), 1885 (6), 1886 (8), 1887 (7), 1888 (7), 1889 (10), 1890 (11), 1891 (7), 1892 (8), 1893 (11), 1894 (8), 1895 (7), 1896 (8), 1897 (8), 1898 (8), 1899 (8), 1900 (7), 1901 (7), 1902 (9), 1903 (8), 1904 (16) @ 1/8 per No. to Members and @ 2/- per No. to Non-Members.
- N.B.—The figures enclosed in brackets give the number of Nos. in each Volume.
4. Journal and Proceedings, N.S., 1905, to date (Nos. 1-4 of 1905 are out of stock), @ 1-8 per No. to Members and Rs. 2 per No. to Non-Members.
 5. Memoirs, 1905, to date. Price varies from number to number. Discount of 25% to Members.
 6. Centenary Review of the Researches of the Society from 1784-1883 3 0
 7. Catalogue of the Library of the Asiatic Society, Bengal, Part I, A to E; Part 2, F to M ... 4 0
 8. Moore and Hewitson's Descriptions of New Indian Lepidoptera, Parts I-III, with 8 coloured Plates, 4to, @ 6/- each ... 18 0
 9. Kaçmirāçabdāmṛta, Parts I and II @ 1/8/ ... 3 0
 10. Persian Translation of Haji Baba of Isfahan, by Haji Shaikh Ahmad-i-Kirmasi, and edited with notes by Major D. C. Phillott. ... 10 0

Notice of Sanskrit Manuscripts, Fasc. 1-34 @ 1/- each ... 34 0
 Nepalese Buddhist Sanskrit Literature, by Dr. R. L. Mitra ... 5 0

N.B.—All Cheques, Money Orders, &c., must be made payable to the "Treasurer, Asiatic Society," only.

30-11-09.

Books are supplied by V.P.P.

BIBLIOTHECA INDICA:
 A
COLLECTION OF ORIENTAL WORKS

PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY OF BENGAL.
 NEW SERIES, No. 1242.

शतसाहस्रिका प्रज्ञापारमिता ।
ÇATASĀHASRIKĀ-PRAJÑĀ-PĀRAMITĀ :
 A
 THEOLOGICAL AND PHILOSOPHICAL DISCOURSE
 OF
BUDDHA WITH HIS DISCIPLES
 (IN A HUNDRED-THOUSAND STANZAS).

EDITED BY
PRATAPACANDRA GHOṢĀ
 PART I. FAS. XIV.

~~~~~

CALCUTTA :
 PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS,
 AND PUBLISHED BY THE
 ASIATIC SOCIETY, 1, PARK STREET.
 1910.

ASIATIC SOCIETY OF BENGAL,

No. 1, PARK STREET, CALCUTTA,

AND OBTAINABLE FROM

The Society's Agents—

MR. BERNARD QUARITCH, 11, Grafton Street, New Bond Street, London, W.
AND MR. OTTO HARRASSOWITZ, BOOKSELLER, Leipzig, Germany.Complete copies of those works marked with an asterisk * cannot be supplied—some
of the Fasciculi being out of stock.

BIBLIOTHECA INDICA.

Sanskrit Series.

	Rs.	
*Advaita Brahma Siddhi, Fasc. 2, 4 @/10/ each	1	4
Advaitachintā Kaustubha, Fasc. 1-3 @/10/ each	1	14
*Agni Purāna, Fasc. 6-14 @/10/ each	5	0
Aitarīya-Brahmaṇa, Vol. I, Fasc. 1-5; Vol. II, Fasc. 1-5; Vol. III, Fasc. 1-5, Vol. IV, Fasc. 1-3 @/10/ each	14	6
Aitareyaalocana	2	0
*Ann Bhāshya, Fasc. 2-5 @/10/ each	2	8
Aphorisms of Sāṅgīya (English), Fasc. 1 @/1/-	1	0
Aptasāhasrikā Prajñāpāramitā, Fasc. 1-6 @/10/ each	3	12
*Aṭharvaṇa Upaniṣad, Fasc. 4-5 @/10/ each	1	4
Ātmatattvaviveka, Fasc. I	0	10
Aṅgavaidyaka, Fasc. 1-5 @/10/ each	3	2
Avadhāna Kalpalatā, (Sansk. and Tibetan) Vol. I, Fasc. 1-7, Vol. II, Fasc. 1-3 @/1/ each	12	0
Bālam Bhaṭṭi, Vol. I, Fasc. 1-2, Vol. II, Fasc. 1, @/10/ each	1	14
Baudhāyana Śrauta Sūtra, Fasc. 1-3; Vol. II, Fasc. 1-3 @/10/ each	3	12
*Bhāmati, Fasc. 4-8 @/10/ each	3	2
Bhāṭṭa Dipikā, Vol. I, Fasc. 1-6; Vol. II, Fasc. 1, @/10/ each	4	6
Baudhyostatrasaṅgraha	2	0
Brahma Sūtra, Fasc. 1 @/10/ each	0	10
Bṛhaddevatā, Fasc. 1-4 @/10/ each	2	8
Bṛhadharma Purāna, Fasc. 1-6 @/10/ each	3	12
Bodhicaryāvatāra of Śāntideva, Fasc. 1-5 @/10/ each	3	2
Ōri Cantinatha Charita, Fasc. 1-2	1	4
Ōatadūṣaṇi, Fasc. 1-2 @/10/ each	1	4
Catalogue of Sanskrit Books and MSS., Fasc. 1-4 @/2/ each	8	0
Ōatapatha Brāhmaṇa, Vol. I, Fasc. 1-7; Vol. II, Fasc. 1-5 Vol. III, Fasc. 1-7; Vol. V, Fasc. 1-4 @/10/ each	14	6
Ditto Vol. VI, Fasc. 1-3; Vol. VII, Fasc. 1-3 @/1/4/ each	3	2
Ditto Vol. VII, Fasc. 1-3 @/10/	1	14
Ōatasāhasrikā-prajñāpāramitā, Part I, Fasc. 1-13 @/10/ each	8	2
*Ōaturvarga Ōhintāmaṇi, Vol. II, Fasc. 1-25; Vol. III, Part I, Fasc. 1-18, Part II, Fasc. 1-10; Vol. IV, Fasc. 1-6 @/10/ each	36	14
Ditto Vol. IV, Fasc. 7-8, @/1/4/ each	1	4
Ditto Vol. IV, Fasc. 8-9 @/10/	1	4
Ōlokavartika, (English), Fasc. 1-7 @/1/4/ each	8	12
*Ōranta Sūtra of Āpastamba, Fasc. 12-17 @/10/ each	3	12
Ditto Ōāṅkhāyana, Vol. I, Fasc. 1-7; Vol. II, Fasc. 1-4; Vol. III, Fasc. 1-4; Vol. 4, Fasc. 1 @/10/ each	10	0
Ōri Bhāshyam, Fasc. 1-3 @/10/ each	1	14
Dāna Kriyā Kaumudī, Fasc. 1-2 @/10/ each	1	4
Gadadhara Paddhati Kālasāra, Vol. 1, Fasc. 1-7 @/10/ each	4	6
Ditto Ācārasāra, Vol. II, Fasc. 1-4	3	2
Gobhiliya Grhya Sūtra, Vol. I, @/10/ each	3	2
Ditto Vol. II, Fasc. 1-2 @/1/4/ each	2	8
Ditto (Appendix) Gobhila Parisista	2	0
Ditto Grhya Saṅgraha	0	10
Haralata	1	14
Karmapradīp, Fasc. 1	1	4
Kāla Viveka, Fasc. 1-7 @/10/ each	4	6
Kātaṅtra, Fasc. 1-6 @/12/ each	4	8
Kaṭha Śarit Sāgara, (English) Fasc. 1-14 @/1/4/ each	17	8
*Kūrma Purāna, Fasc. 3-9 @/10/ each	4	6
Madita Vistara, (English) Fasc. 1-3 @/1/- each	3	0
Madana Parisista, Fasc. 1-11 @/10/ each	6	14
Mahābhāshya-pradīpodyota, Vol. I, Fasc. 1-9; Vol. II, Fasc. 1-12;		

सप्तमपरिवर्तः ।

१२८६

विशुद्धौ पदं न विद्यते । षडायतनस्यात्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । सप्तस्यात्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । वेदनाया अत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । दृष्ट्याया अत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । उपादानस्यात्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । भवस्यात्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । जातेरत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । जरामरणस्यात्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । एवमेव सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमितायाञ्चरतो बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते ।

तद्यथापि नाम सुभूते दानपारमिताया अत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । शीलपारमिताया अत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । चान्तिपारमिताया अत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । वीर्यपारमिताया अत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । ध्यानपारमिताया अत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । प्रज्ञापारमिताया अत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । एवमेव सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमितायाञ्चरतो बोधिसत्त्वपदार्थो न विद्यते ।

तद्यथापि नाम सुभूते अध्यात्मशून्यताया अत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । वहिर्द्वाशून्यताया अत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । अध्यात्मवहिर्द्वाशून्यताया अत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । शून्यताशून्यताया अत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । महाशून्यताया अत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं न विद्यते । परमार्थशून्यताया अत्यन्तविशुद्धौ निमित्ते पदं

आह कतमे भगवन् कुशलाधर्मा लौकिकाः । भगवानाह ।
 कुशलाः सुभूते लौकिकाधर्मा उच्यन्ते मातृज्ञता पितृज्ञता
 आमण्यता ब्राह्मण्यता कुलज्येष्ठानुपालिता । दानमयं पुण्यक्रिया-
 वन्तु, ग्रीलमयं पुण्यक्रियावन्तु, भावनामयं पुण्यक्रियावन्तु, वैद्या-
 वृत्तसहगतमौषधिकं दग्गकुशलाः कर्मपथाः लौकिकानवसंज्ञाः ।
 यदुतव्याघतिकसंज्ञा, निरुत्तमकसंज्ञा, विपूतिकसंज्ञा । विलोहि-
 तकसंज्ञा, विलीनकसंज्ञा, विवादिकसंज्ञा, विचित्रकसंज्ञा, अस्मि-
 संज्ञा, विदग्गकसंज्ञा, लौकिकानिचत्वारिध्यानानि । चत्वार्यप्रमा-
 णानि । चतस्र आरूप्यसमापत्तयः । पञ्चाऽभिज्ञाः लौकिकादशा-
 नुसृतयः । यदुतबुद्धाऽनुसृतिः, धर्माऽनुसृतिः, संघाऽनुसृतिः,
 ग्रीलाऽनुसृतिः, त्यागाऽनुसृतिः, देवाऽनुसृतिः, आनापानाऽनु-
 सृतिः । कायगतानुसृतिः । उदेगाऽनुसृतिः । मरणाऽनुसृतिः ।
 इमे उच्यन्ते सुभूते कुशलालौकिकाधर्माः । आह । कतमे भगव-
 न्कुशलालौकिकाधर्माः । भगवानाह । दशाऽकुशलाः कर्मपथाः ।
 यदुतप्राणातिपातः सुभूतेऽकुशलालौकिकोधर्माः । अदत्तादानं
 सुभूतेऽकुशलालौकिकोधर्माः । काममिथ्यावादः सुभूतेऽकुशलालौ-
 किकोधर्मः । मृषावादः सुभूतेऽकुशलालौकिकोधर्मः । पाद्व्यं
 सुभूतेऽकुशलालौकिकोधर्मः । अभिधा सुभूतेऽकुशलालौकिको-
 धर्मः । व्यापादं सुभूतेऽकुशलालौकिकोधर्मः । मिथ्यादृष्टिः सुभूते
 कुशलालौकिकोधर्मः । क्रोध उपनाहोप्रद्यः प्रदोशोविहिंसा ईश्या-
 मात्स्यं मदोमिथ्यामानः । इमे उच्यन्ते सुभूते कुशलालौकि-
 काधर्माः । आह कतमे भगवन्नव्याकृताधर्माः । भगवानाह ।

अव्याकृतं कायकर्म, अव्याकृतं वाक्कर्म । अव्याकृतं मनस्कर्म ।
 अव्याकृतानि चत्वारि महाभूतानि । अव्याकृतानि पञ्चेन्द्रियाणि ।
 अव्याकृतं षडायतनं । अव्याकृताश्चतस्र आरूप्यसमापत्तयः ।
 अव्याकृताः स्कन्धाः । अव्याकृताधातवः । अव्याकृतान्यायतनानि ।
 अव्याकृतः सर्वोऽविपाकः । इमे उच्यन्ते अव्याकृताधर्माः । आह ।
 कतमे भगवन् लौकिकाधर्माः । भगवानाह । लौकिकाधर्माः
 सुभूते उच्यन्ते । पञ्चस्कन्धा द्वादशायतनानि । अष्टादशधातवः ।
 दशकुशलाः कर्मपथाः । चत्वारिध्यानानि । चत्वार्यप्रमाणानि ।
 चतस्र आरूप्यसमापत्तयः । पञ्चाऽभिज्ञाः । लोकोत्तराश्च धर्मान्
 स्थापयित्वा ये तदन्येधर्माः । इमे उच्यन्ते लौकिकाधर्माः । आह ।
 कतमे भगवन् लोकोत्तराधर्माः । भगवानाह । लोकोत्तराधर्माः
 सुभूते उच्यन्ते चत्वारिसंख्युपस्थानानि । चत्वार्यप्रमाणानि ।
 चत्वारि चन्द्रिप्रादाः । पञ्चेन्द्रियाणि । पञ्चरसानि सप्तबोध्ज्ज्ञानि ।
 त्र्यास्याष्टाङ्गोसार्गः । शून्यताविमोचमुखत्वानिमित्तविमोचमुखमप्रणि-
 हितविमोचमुखं । अनाज्ञातमाज्ञास्यामीतीन्द्रियं । आज्ञेन्द्रियं ।
 आज्ञातावीन्द्रियं । सवितर्कः सविचारः समाधिः । अवितर्को-
 ऽविचारः समाधिः । विद्याविमुक्तिसंप्रजन्यं योनिशोमनसिकारः ।
 अष्टोविमोचाः । कतमेऽष्टौ रूपोरूपाणि पश्यत्ययं प्रथमोविमोचः ।
 अध्यात्मरूपं संज्ञीवहिर्द्वारूपाणि पश्यत्ययं द्वितीयोविमोचः ।
 शुभलचाविमुक्तोभवत्ययं तृतीयोविमोचः । स सर्वशोरूपसंज्ञानां
 समतिक्रमान् प्रतिपद्यसंज्ञानामन्तंगमाज्ञानालसंज्ञानाममनसिकारा-
 दनन्तमाकाशमित्याकाशानन्यायतनमुपसम्पद्य विहरत्ययं चतुर्थो-

विमोचः । स सर्वाश्रयाकाशापन्यायनं समतिक्रमादनन्तं विज्ञान-
मिति विज्ञानानन्यायतनमुपसम्पद्य विहरतीत्यथं पञ्चमोविमोचः ।
सः सर्वशोविज्ञानानन्यायतनसमभिक्रमा नास्ति किञ्चिदित्याकिञ्च
न्यायतनमुपसम्पद्य विहरतीत्यथं षष्ठोविमोचः । स सर्वश आकिञ्च-
न्यायतनसमतिक्रमाच्चैव संज्ञानासंज्ञायतनमुपसम्पद्य विहरतीत्यथं
सप्तमोविमोचः । स सर्वज्ञानैवसंज्ञानासंज्ञायतनसमतिक्रमात्संज्ञावेद-
नायितस्त्रिरोधमुपसम्पद्य विहरतीत्यथमष्टमोविमोचः । इमेऽष्टौ
विमोचाः ।

नवानुपूर्वविहारसमापत्तयः । कतमा नव । स विविक्तं कामैः
विविक्तं पापैकैरकुशलधर्मैः । सवितर्कं सविचारं विवेकजं प्रीतिसुखं
प्रथमं ध्यानमुपसम्पद्य विहरति । सवितर्कं स विचाराणां व्युत्पश-
मादध्यात्मसम्यमादाश्चेत् स एकोतीभावादवितर्कमविचारं समाधिजं
प्रीतिसुखं द्वितीयं ध्यानमुपसम्पद्यविहरति । सप्रीतेर्विरागादुपेक्षको-
विहरति । स्मृतिमान् संप्रज्ञानः सुखञ्च कायेन प्रतिसंवेदयति ।
यत्तदार्या आचक्षते । उपेक्षकः स्मृतिमान् सुखविहारी तृतीयं
ध्यानमुपसम्पद्य विहरति । स सुखस्य च प्रहाणात् दुःखस्य च
प्रहाणात् पूर्वमेव च सौमनस्य दौर्मनस्थानामस्तङ्गमाददुःखासुख-
मुपेक्षा स्मृतिपरिशुद्धिश्चतुर्थध्यानमुपसम्पद्य विहरति । स सर्वशो
रूपसंज्ञानां समतिक्रमान् प्रतिपद्य संज्ञानामस्तङ्गमाज्ञानात्वसंज्ञानाम-
मनसिकारादनन्ताकाशमित्याकाशानन्यायतनमुपसम्पद्य विहरति ।
स सर्वश आकाशानन्यायतनसमतिक्रमादनन्तरिकज्ञानमिति
विज्ञानानन्यायतनमुपसम्पद्यविहरति । स सर्वशो विज्ञाना-

नन्यायतनसमतिक्रमात्नास्ति किञ्चिदित्याकिञ्चन्यायतनमुपसम्पद्य
विहरति । स सर्वश आकिञ्चन्यायतनसमतिक्रमाच्चैव संज्ञाना-
संज्ञायतनमुपसम्पद्य विहरति । स सर्वशोनैव संज्ञानासंज्ञायतन-
समतिक्रमात् संज्ञावेदयति निरोधमुपसम्पद्य विहरति । एता
नवानुपूर्वविहार समापत्तयः ।

अध्यात्मशून्यता वहिर्द्वारशून्यता अध्यात्मवह्निर्द्वारशून्यता शून्यता-
शून्यता महाशून्यता परमार्थशून्यता संस्कृतशून्यता असंस्कृतशून्यता
अत्यन्तशून्यता अनवरागशून्यता अनवकारशून्यता प्रकृतिशून्यता
सर्वधर्मशून्यता स्वलक्षणशून्यता अनुपलम्भशून्यता अभावशून्यता
स्वभावशून्यता अभावस्वभावशून्यता । दशतथागतबलानि चत्वारि-
वैशारद्यानि चतस्रः प्रतिसम्बिदोऽष्टादशावेणिकाबुद्धधर्माः इमे
उच्यन्ते लोकोत्तराः धर्माः ।

भगवानाह । साश्रवाधर्मा इति सुभूते यदुत्पञ्चस्कन्धाः
द्वादशायतनानि । अष्टादशधातवः । चत्वारि ध्यानानि । चत्वार्य-
प्रमाणानि । चतस्र आरूप्य समापत्तयः । पञ्चाऽभिज्ञाः । इमे
उच्यन्ते साश्रवाधर्माः । भगवानाह । चत्वारि स्मृत्युपस्थानानि ।
चत्वारि सम्यक् ग्रहाणानि । चत्वार ऋद्धिपादाः । पञ्चेन्द्रियाणि ।
पञ्चरसानि । सप्तबोध्यङ्गानि । आर्याष्टाऽङ्गमार्गः । चत्वार्यार्थ-
सत्यानि । चत्वारिध्यानानि । अष्टौ विमोचाः । नवानुपूर्वविहार-
समापत्तयः । शून्यतानिमित्ताऽप्रणिहितविमोचसुखानि । दशतथा-
गतबलानि । चत्वारि वैशारद्यानि । चतस्रः प्रतिसम्बिदः । महा-
मैत्री । महाकरुणा । अष्टादशावेणिकाबुद्धधर्माः । इमे उच्यन्ते

अनाश्रवाधर्माः । आह । कतमे भगवन् संस्कृताधर्माः । भगवानाह ।
संस्कृताधर्माः सुभूते उच्यन्ते कामधातु रूपाधातुरारूपाधातुः ।
येऽपि तदन्त्ये केचित् संस्कृतधातुपर्यापन्नाधर्माः । यान्यपि चत्वारि
स्मृत्युपस्थानानि । चत्वारि सम्यक् प्रहाणानि । चत्वार ऋद्धिपादाः ।
पञ्चेन्द्रियाणि । पञ्चबलानि । सप्तबोधज्ञानि । आर्याष्टाङ्गमार्गः ।
चत्वार्यर्थसत्यानि । चत्वारि ध्यानानि । चत्वार्यप्रमाणानि । चतस्र
त्वारूप्य समापत्तयः । अष्टौविमोक्षाः । नवाऽनुपूर्वविहारसमापत्तयः ।
शून्यतान्निमित्ताऽप्रणिहितविमोक्षमुखानि । पञ्चाऽभिज्ञाः । षट्-
पारमिताः । सर्वशून्यताः । सर्वसमाधयः । सर्वधारणीमुखानि ।
दशतथागतबलानि । चत्वारि वैशारद्यानि । चतस्रः प्रतिसम्बिदः ।
महामैत्री । महाकरुणा । अष्टादशावेणिकाबुद्धधर्माः । इमे उच्यन्ते
संस्कृताधर्माः ।

आह । कतमे भगवन्नसंस्कृताधर्माः । भगवानाह । असंस्कृता-
धर्मा उच्यन्ते । यस्य नोत्पादोनव्याया न स्थितेरन्यथात्वं रागक्षयो
द्वेषक्षयो श्लोहक्षयः । तथता त्रितथताऽनन्यतथता धर्मता । धर्म-
धातुः । धर्मस्थितिता । धर्मनियामता । अचिन्त्यधातुर्भूतकोटि-
प्रयमुच्यतेऽसंस्कृतोधर्मः । आह । कतमे भगवन् साधारणा-
धर्माः । भगवानाह । चत्वार्य प्रमाणानि । चतस्रः आरूप्यसश्र-
पत्तयः । पञ्चाऽभिज्ञाः । इमे उच्यन्ते साधारणाधर्मा पृथग्जनैः ।

आह । कतमे भगवन्नसाधारणाः । भगवानाह । चत्वारिस्म-
त्युपस्थानानि । चत्वारिसम्यक् प्रहाणानि । चत्वार ऋद्धिपादाः ।
पञ्चेन्द्रियाणि । पञ्चबलानि । सप्तबोधज्ञानि । आर्याष्टाङ्गमार्गः ।

चत्वार्यर्थसत्यानि । अष्टौविमोक्षाः । नवाऽनुपूर्वविहारसमापत्तयः ।
शून्यता अन्निमित्तमप्रणिहितं सर्वसमाधयः । सर्वधारणीमुखानि ।
दशतथागतबलानि । चत्वारिवैशारद्यानि । चतस्रः प्रतिसम्बिदः ।
महामैत्री । महाकरुणा । अष्टादशावेणिकाबुद्धधर्माः । इमे उच्यन्ते
असाधारणाधर्माः ।

तत्र बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन प्रज्ञापारमितायाञ्चरता स्वलक्षण-
शून्यतानुसर्वधर्मेषु न सञ्जितव्यमकल्पनतया सर्वधर्माणामदयथो-
गेन सर्वधर्मा अवबोद्धव्याः । अकल्पनाविकल्पनातामुपादाय ।
अथायुष्मान् सुभूति भगवन्तमेतदवोचत् । यत् पुनरिदं भगवन्नु-
च्यते बोधिसत्त्वो महासत्त्व इति केन कारणेन भगवन् बोधिसत्त्वो
महासत्त्व इत्युच्यते । भगवानाह । महतः सुभूते सत्त्वराश्रयित-
व्याद्योतां कारयिष्यति तेनार्येण बोधिसत्त्वो महासत्त्वो इत्युच्यते ।
आह । कर्त्तव्यं भगवन् महासत्त्वराश्रयितः । यस्य बोधिसत्त्वो
महासत्त्वोऽश्रुतां कारयिष्यते । भगवानाह । महासत्त्वराश्रिरिति
सुभूते गोचभूरष्टमकः श्रोत आपन्नः सङ्गदागाम्यर्हन् प्रत्येकबुद्धः
प्रथमचित्तोत्पादिको बोधिसत्त्वो महासत्त्वो यावद्वैवर्त्यभूमि-
स्थितो बोधिसत्त्वो महासत्त्वोऽयमुच्यते सुभूते महासत्त्वराश्रिनि-
यतः । यस्य बोधिसत्त्वो महासत्त्वोऽश्रुतां कारयिष्यति । यत्र
बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन वज्रोपमचित्तमुत्पाद्य महतः सत्त्वराश्रिणि-
यतस्याऽश्रुतां कारयितव्या । आह । कतमो भगवन् वज्रोपमचि-
त्तोत्पादः । भगवानाह । इह सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो एवं
चित्तमुत्पादय । परिमिते मया संसारेमन्नाहः सम्बुद्धयः । सर्व-

सत्त्वानां कृते सर्वस्वत्यापिनामया भवितव्यं । सर्वसत्त्वानामन्तिके-
मया समचित्तमुत्पादयितव्यं । सर्वसत्त्वा मया त्रिभिर्घाणैः परि-
निर्वापयितव्याः । सर्वसत्त्वानपि परिनिर्वापयनकश्चित्तत्त्वः परि-
निर्वापितो भवत्यनुत्पादो निरोधो मया सर्वधर्मानामवबोद्धव्यः ।
अवकीर्णं मया सर्वाकारज्ञता चित्तेन षट्पारमितासुचरितव्यं ।
सर्वत्रानुगतायाधर्मप्रतिषेधनिष्पत्त्यां मया शिचितव्यं । एकनि-
यतनिर्हारोमयाधर्माणां प्रतिबोद्धव्यः । यावदपरिमितनिर्हार-
प्रतिबोधाय मया धर्माणां शिचितव्यं । अयं सुभूते बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्य वज्रोपमश्चित्तोत्पादः । यत्र स्थित्वा बोधिसत्त्वो महा-
सत्त्वो महतः सत्त्वराशेर्नियतस्याग्रतां कारयिष्यति । तच्चाऽनुपलम्भ-
योगेन । पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः एकचित्तमुत्पाद-
यति । यावन्तः सत्त्वानैरथिका वा तैर्योग्योनिका वा यामलौ-
किका वा दुःखवेदनां वेदयन्ति । तेषामर्थायाहं ता दुःखावेदना
वेदयेयं । तत्र बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेनात्तर्थवं* चित्तमुत्पादयितव्यं ।
एकैकस्याहं सत्त्वस्य कृते कल्पकोटीनियुतशतसहस्राणि तन्नैवयिक-
दुःखमनुभवेयं । यावन्नसत्त्वोऽनुपरिशेषनिर्वाणधातौ परिनिर्वा-
पितो भवेत् । एवमेवोपायेन सर्वसत्त्वानां कृते तन्निरयिकं दुःख-
मनुभवेयं । यावन्न सर्वसत्त्वा अनुपविशेषे निर्वाणधातौ परिनिर्वा-
पयिताभवेयुः । पञ्चादहमात्मनः कृते कुशलमूलान्यवरोष्य कल्प-
कोटीनियुतशतसहस्रैरनेकान् बोधिसंस्कारान् सम्भृत्याऽनुत्तरां

* आत्तार्जवमिति पाठोयुक्तः प्रतिभाति ।

सम्यक् सम्बोधिमभिसम्बुध्यं । अयं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
वज्रोपमश्चित्तोत्पादः । यत्र स्थित्वा बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महतः
सत्त्वराशेर्नियतस्याग्रतां कारयिष्यति ।

तच्चाऽनुपलम्भयोगेन । पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन
सततसमितमुदारचित्तेन भवितव्यं । येनोदारचित्तेन सर्वसत्त्वा
नामग्रतां कारयिष्यति । तत्रेयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्योदारचि-
त्तता । यत् पूर्वमचित्तोत्पादाय । न रागचित्तमुत्पादयति ।
न द्वेषचित्तमुत्पादयति । न मोहचित्तमुत्पादयति । न विहिंसा-
चित्तमुत्पादयति । न हिंसाचित्तमुत्पादयति । न श्रावकचित्त-
मुत्पादयति । न प्रत्येकबुद्धचित्तमुत्पादयति । इयं बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्योदारचित्तता । यथा सर्वसत्त्वानामग्रतां कारयिष्य-
यितव्या । तथाचोदारचित्ततयानमन्तव्यं । पुनरपरं सुभूते बोधि-
सत्त्वेन महासत्त्वेनाऽप्रकम्प्यचित्तेन भवितव्यं । तत्रेयं बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्याप्रकम्प्यचित्तता । योऽयं सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तमन-
धिकारस्तेनचामनता । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्याप्रकम्प्यचित्तता ।
यथा सर्वसत्त्वानामग्रतां कारयिष्यति । तच्चाऽनुपलम्भयोगेन ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन सर्वसत्त्वानामन्तिके
हितसुखचित्ततोत्पादयितव्या । तत्रेयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
हितसुखचित्तता । या सर्वसत्त्वानान्नाणता सर्वसत्त्वानां परित्या-
गिता तथाचामनता । इयं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
हितसुखचित्तता यथा सर्वसत्त्वानामग्रतां कारयिष्यति । तच्चा-
ऽनुपलम्भयोगेन । पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन सततस-

मितधर्मकामेन भवितव्यं । धर्मरतेन धर्मरामेण धर्मरामतायो-
गानुयुक्तेन भवितव्यं । तत्र कतमो धर्मो यः सर्वधर्माणामसकम्भदः ।
अयमुच्यते धर्मः । तत्र कतमाधर्मकामता या धर्मच्छाभिलाषः ।
इयमुच्यते धर्मकामता । तत्र कतमाधर्मरतिः । यात्र धर्म रति-
रभिरतिरियमुच्यते धर्मरतिः । तत्र कतमाधर्मरामता । यद्धर्म-
गुणानुशंसादर्शनमियमुच्यते धर्मरामता । तत्र कतमाधर्मरामता-
योगमनुयुक्तता । यस्मैव धर्मस्य भावनावज्जलीकरणता इयमुच्यते
धर्मरामतायोगमनुयुक्तता । एवं खलु सुभूते बोधिसत्त्वेन महा-
सत्त्वेन प्रज्ञापारमितायाञ्चरता महतः सत्त्वराग्रेर्यथा कारयि-
तव्या । तच्चाऽनुपलम्भयोगेन ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन प्रज्ञापारमिताया-
ञ्चरताऽध्यात्मशून्यतायां स्थित्वा बहिर्द्वारशून्यतायां स्थित्वा अध्या-
त्मबहिर्द्वारशून्यतायां स्थित्वा शून्यताशून्यतायां स्थित्वा महाशून्य-
तायां स्थित्वा परमार्थशून्यतायां स्थित्वा संस्कृतशून्यतायां स्थित्वा
असंस्कृतशून्यतायां स्थित्वा अत्यन्तशून्यतायां स्थित्वा अनवरागशून्य-
तायां स्थित्वा अनवकारशून्यतायां स्थित्वा प्रकृतिशून्यतायां स्थित्वा
सर्वधर्मशून्यतायां स्थित्वा स्वलक्षणशून्यतायां स्थित्वा अनुपलम्भ-
शून्यतायां स्थित्वा अभावशून्यतायां स्थित्वा स्वभावशून्यतायां स्थित्वा
अभावस्वभावशून्यतायां स्थित्वा महतः सत्त्वराग्रेर्नियतस्यायतां
कारयितव्या ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन प्रज्ञापारमिताया-
ञ्चरता स्रष्टव्युपस्थानेषु स्थित्वा सम्यक् प्रहाणेषु स्थित्वा षड्विपादेषु

स्थित्वा इन्द्रियेषु स्थित्वा बलेषु स्थित्वा बोध्यङ्गेषु स्थित्वा आर्या-
ष्टाङ्गमार्गेषु स्थित्वा अन्यसत्येषु स्थित्वा ध्यानेषु स्थित्वा अप्रमाणेषु
स्थित्वा आरूप्यसमापत्तिषु स्थित्वा विमोक्षेषु स्थित्वा अनुपूर्ववि-
हारसमापत्तिषु स्थित्वा शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोक्षमुखेषु
स्थित्वा समाधिषु स्थित्वा धारणीमुखेषु स्थित्वा तथागतबलेषु
स्थित्वा वैशारद्येषु स्थित्वा प्रतिसम्बित्सु स्थित्वा महामैत्र्यां स्थित्वा
महाकरुणायां स्थित्वा अष्टादशावेणिकबुद्धधर्मेषु स्थित्वा महतः
सत्त्वराग्रेर्नियतस्यायता कारयितव्या । तच्चाऽनुपलम्भयोगेन ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन प्रज्ञापारमिताया-
ञ्चरता शूरङ्गमसमाधौ स्थित्वा रत्नमुद्रायां समाधौ स्थित्वा सिंह-
विक्रीडिते समाधौ स्थित्वा सुचन्द्रसमाधौ स्थित्वा चन्द्रध्वजसमाधौ
स्थित्वा सर्वधर्मोद्गतेसमाधौ स्थित्वा सर्वधर्ममुद्रायां समाधौ स्थित्वा
विलोकितमूर्ध्नि समाधौ स्थित्वा धर्मधातुनियतेसमाधौ स्थित्वा
नियतध्वजकेतौ समाधौ स्थित्वा वज्रोपमे समाधौ स्थित्वा सर्वधर्म-
प्रवेशमुद्रायां समाधौ स्थित्वा समाधिराजसुप्रतिष्ठिते समाधौ
स्थित्वा बलव्यूहसमाधौ स्थित्वा समुद्रते समाधौ स्थित्वा निरुक्तिनि-
यतप्रवेशे समाधौ स्थित्वा अधिवचनसं प्रवेशे समाधौ स्थित्वा दिग्वि-
लोकिते समाधौ स्थित्वा आधारमुद्रायां समाधौ स्थित्वा असम्प्रमोषे
समाधौ स्थित्वा सर्वधर्मसमवसरणसागरमुद्रायां समाधौ स्थित्वा
आकाशस्फुरणे समाधौ स्थित्वा वज्रमण्डले समाधौ स्थित्वा ध्वजाग्र-
केयूरे समाधौ स्थित्वा इन्द्रकेतुसमाधौ स्थित्वा ओतोऽनुगते समाधौ
स्थित्वा सिंहविक्रीडिते समाधौ स्थित्वा व्यक्तन्ते समाधौ स्थित्वा

रणंजहे समाधौ स्थित्वा वैरोचने समाधौ स्थित्वा अनिषेधसमाधौ
 स्थित्वा अनिकेतस्थिते समाधौ स्थित्वा निश्चये समाधौ स्थित्वा विम-
 लप्रदीपे समाधौ स्थित्वा अनन्तप्रभे समाधौ स्थित्वा प्रभाकरे समाधौ
 स्थित्वा समन्तावभासे समाधौ स्थित्वा शृङ्गावभासे समाधौ स्थित्वा
 विमलप्रभे समाधौ स्थित्वा रतिकरे समाधौ स्थित्वा विद्युत्प्रदीपे
 समाधौ स्थित्वा अचये समाधौ स्थित्वा अजये समाधौ स्थित्वा तेजो-
 रत्यां समाधौ स्थित्वा चयाद्यगतसमाधौ स्थित्वा अनिन्द्यसमाधौ
 स्थित्वा विवर्णे समाधौ स्थित्वा सूर्यप्रदीपे समाधौ स्थित्वा चन्द्रवि-
 मले समाधौ स्थित्वा प्रज्ञाप्रदीपे समाधौ स्थित्वा शृङ्गाप्रतिभासे
 समाधौ स्थित्वा आलोककरे समाधौ स्थित्वा काराकारे समाधौ
 स्थित्वा ज्ञानकेतुसमाधौ स्थित्वा वज्रोपमे समाधौ स्थित्वा चित्त-
 स्थितिसमाधौ स्थित्वा समन्तालोके समाधौ स्थित्वा सुप्रतिष्ठिते
 समाधौ स्थित्वा रत्नकोटिसमाधौ स्थित्वा वरधर्ममुद्रायां समाधौ
 स्थित्वा सर्वधर्मसभायां समाधौ स्थित्वा रतिञ्जहेसमाधौ स्थित्वा
 धर्मोद्गते समाधौ स्थित्वा विकिरणे समाधौ स्थित्वा सर्वधर्मपदप्रभेदे
 समाधौ स्थित्वा समाचरावकारे समाधौ स्थित्वा अचरापगते समाधौ
 स्थित्वा आवरणच्छेदने समाधौ स्थित्वा अविकारे समाधौ स्थित्वा
 अपकारे समाधौ स्थित्वा नामनियतप्रवेगे समाधौ स्थित्वा अनिके-
 तचारिणि समाधौ स्थित्वा तिमिरापगते समाधौ स्थित्वा चारित्र्य-
 वतिसमाधौ स्थित्वा अवले समाधौ स्थित्वा विषयतीर्णे समाधौ
 स्थित्वा सर्वगुणसञ्चयगते समाधौ स्थित्वा स्थितनिश्चितसमाधौ
 स्थित्वा शुभपुष्पितशुद्धिसमाधौ स्थित्वा बोध्यङ्गवत्यां समाधौ

स्थित्वा अनन्तप्रतिभानेसमाधौ स्थित्वा असमसमसमाधौ स्थित्वा
 सर्वधर्मातिक्रमणे समाधौ स्थित्वा परिच्छेदकरे समाधौ स्थित्वा
 विमतिविकरणे समाधौ स्थित्वा निरधिचे समाधौ स्थित्वा एकव्यूहे
 समाधौ स्थित्वा आकाराभिनिर्हारे समाधौ स्थित्वा एकाकार
 समाधौ स्थित्वा आकारानवकारे समाधौ स्थित्वा नैर्व्यधिसर्वभव-
 चापगते समाधौ स्थित्वा सङ्केतस्तप्रवेगे समाधौ स्थित्वा गीर्घोषाचर
 समाधौ स्थित्वा ज्वलनोक्तासमाधौ स्थित्वा लक्षणपरिशोधन
 समाधौ स्थित्वा अनभिलक्षिते समाधौ स्थित्वा सर्वाकार वरोपेते
 समाधौ स्थित्वा सर्वसुखदुःखनिरभिनन्दिसमाधौ स्थित्वा अच-
 करण्डेसमाधौ स्थित्वा धारणीमतिसमाधौ स्थित्वा सम्य-
 क्कमिथ्यात्वसंयसनसमाधौ स्थित्वा सर्वरोषनिरोधसंप्रशमनसमाधौ
 स्थित्वा अनुरोधाप्रतिरोधे समाधौ स्थित्वा सारवति समाधौ
 स्थित्वा परिपूर्णचन्द्रविमलप्रभे समाधौ स्थित्वा विद्युत्प्रभे
 समाधौ स्थित्वा महाव्युहसमाधौ स्थित्वा सर्वाकारप्रभा-
 कारसमाधौ स्थित्वा समाधिसमतासमाधौ स्थित्वा अरजो-
 विरजोनययुक्तौ समाधौ स्थित्वा अरणसर्वसमरसरणे समाधौ
 स्थित्वा अनिलम्भनिकेतनिरते समाधौ स्थित्वा तथतास्थित-
 निश्चिन्ते समाधौ स्थित्वा कायकलिसम्प्रमथनसमाधौ स्थित्वा
 वाककलिविध्वंसनगणकल्पे समाधौ स्थित्वा आकाशासङ्ग-
 विमुक्तिनिरूपलेपसमाधौ स्थित्वा महतः सत्त्वराग्नेर्नियतस्याय्यतां
 कारयितव्या ।

तच्चानुपलक्षयोगेन । इह सुभूते धर्मेषु स्थित्वा बोधिसत्त्वो

महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायाञ्चरन् महतः सत्त्वराग्रेर्निधतस्याऽध्यतां कारयिष्यति । तेन बोधिसत्त्वो महासत्त्व इत्युच्यते ।

अथायुष्माञ्कारदतीपुत्रोभगवन्तमेतदवोचत् । ममाऽपि भगवन् प्रतिभाति । येनार्थेन बोधिसत्त्वो महासत्त्व इत्युच्यते । भगवानाह । प्रतिभातु ते शारदतीपुत्र येनार्थेन बोधिसत्त्वो महासत्त्व इत्युच्यते । शारदतीपुत्र आह । आत्मदृष्टेर्भगवन् प्रहाणाय सत्त्वेभ्यो- धर्मं देशयति । सत्त्वदृष्टेः प्रहाणाय । जीवदृष्टेः प्रहाणाय । पोष- दृष्टेः प्रहाणाय । पुङ्गवदृष्टेः प्रहाणाय । पुरुषदृष्टेः प्रहाणाय । मनुजदृष्टेः प्रहाणाय । मानवदृष्टेः प्रहाणाय । कारकदृष्टेः प्रहा- णाय । कारापकदृष्टेः प्रहाणाय । उत्थापकदृष्टेः प्रहाणाय । समुत्थापकदृष्टेः प्रहाणाय । वेदकदृष्टेः प्रहाणाय । वेदचितुकदृष्टेः प्रहाणाय । ज्ञानकदृष्टेः प्रहाणाय । पशकदृष्टेः प्रहाणाय । उच्छेददृष्टेः प्रहाणाय । शास्त्रदृष्टेः प्रहाणाय । अस्तिदृष्टेः प्रहा- णाय । नास्तिदृष्टेः प्रहाणाय । स्कन्धदृष्टेः प्रहाणाय । धातुदृष्टेः प्रहाणाय । आयतनदृष्टेः प्रहाणाय । प्रतीत्यसमुत्पादनदृष्टेः प्रहाणाय । सत्यदृष्टेः प्रहाणाय । पारमितादृष्टेः प्रहाणाय । शून्यतादृष्टेः प्रहा- णाय । सृत्युपस्थानदृष्टेः प्रहाणाय । सम्यक्प्रहाणदृष्टेः प्रहाणाय । ऋद्धिपाददृष्टेः प्रहाणाय । इन्द्रियदृष्टेः प्रहाणाय । बलदृष्टेः प्रहा- णाय । बोध्यङ्गदृष्टेः प्रहाणाय । आर्याष्टाङ्गमार्गदृष्टेः प्रहाणाय । आर्यसत्यदृष्टेः प्रहाणाय । ध्यानदृष्टेः प्रहाणाय । अप्रमाणदृष्टेः प्रहाणाय । आरूप्यसमापत्तिदृष्टेः प्रहाणाय । विमोचदृष्टेः प्रहा- णाय । अनुपूर्वविहारसमापत्तिदृष्टेः प्रहाणाय । शून्यतानिमित्ता-

प्रणिहितविमोचमुखदृष्टेः प्रहाणाय । समाधिदृष्टेः प्रहाणाय । धारणीमुखदृष्टेः प्रहाणाय । तथागतबलदृष्टेः प्रहाणाय । वैशारद्य- दृष्टेः प्रहाणाय । प्रतिसम्बिददृष्टेः प्रहाणाय । महामैत्रीदृष्टेः प्रहाणाय । महाकरुणादृष्टेः प्रहाणाय । आवेणिकबुद्धधर्मदृष्टेः प्रहाणाय । सत्त्वपरिपाकदृष्टेः प्रहाणाय । बुद्धचेत्रपरिशोधनदृष्टेः प्रहाणाय । बोधिदृष्टेः प्रहाणाय । बुद्धदृष्टेः प्रहाणाय । धर्मचक्र- प्रवर्तनदृष्टेः प्रहाणाय । परिनिर्वाणदृष्टेः प्रहाणाय । सत्त्वेभ्यो धर्मं देशयत्यनुपलभयोगेन । तेनार्थेन बोधिसत्त्वो महासत्त्व इत्युच्यते ।

अथायुष्मान् सुभूतिरायुष्मन्तं शारदतीपुत्रमेतदवोचत् । केन कारणेनायुष्माञ्कारदतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य रूपदृष्टिर्भवति । वेदनादृष्टिर्भवति । संज्ञादृष्टिर्भवति । संस्कारदृष्टिर्भवति । विज्ञानदृष्टिर्भवति । चक्षुदृष्टिर्भवति । ओत्रदृष्टिर्भवति । घ्राण- दृष्टिर्भवति । जिह्वादृष्टिर्भवति । कायदृष्टिर्भवति । मनोदृष्टि- र्भवति । रूपदृष्टिर्भवति । शब्ददृष्टिर्भवति । गन्धदृष्टिर्भवति । रसदृष्टिर्भवति । स्पर्शदृष्टिर्भवति । धर्मदृष्टिर्भवति । चक्षुर्विज्ञान- दृष्टिर्भवति । ओत्रविज्ञानदृष्टिर्भवति । घ्राणविज्ञानदृष्टिर्भवति । जिह्वाविज्ञानदृष्टिर्भवति । कायविज्ञानदृष्टिर्भवति । मनोविज्ञान- दृष्टिर्भवति । चक्षुःसंस्पर्शदृष्टिर्भवति । ओत्रसंस्पर्शदृष्टिर्भवति । घ्राणसंस्पर्शदृष्टिर्भवति । जिह्वासंस्पर्शदृष्टिर्भवति । कायसंस्पर्शदृष्टि- र्भवति । मनःसंस्पर्शदृष्टिर्भवति । चक्षुःसंस्पर्शप्रत्ययवेदनादृष्टिर्भवति । ओत्रसंस्पर्शप्रत्ययवेदनादृष्टिर्भवति । घ्राणसंस्पर्शप्रत्ययवेदनादृष्टि- र्भवति । जिह्वासंस्पर्शप्रत्ययवेदनादृष्टिर्भवति । कायसंस्पर्शप्रत्यय-

वेदनादृष्टिर्भवति । मनःसंस्पर्शप्रत्ययवेदनादृष्टिर्भवति । पृथिवी-
धातुदृष्टिर्भवति । अम्हातुदृष्टिर्भवति । तेजोधातुदृष्टिर्भवति ।
वायुधातुदृष्टिर्भवति । आकाशधातुदृष्टिर्भवति । विज्ञानधातु-
दृष्टिर्भवति । अविद्यादृष्टिर्भवति । संस्कारदृष्टिर्भवति । विज्ञान-
दृष्टिर्भवति । नामरूपदृष्टिर्भवति । षडायतनदृष्टिर्भवति । स्पर्श-
दृष्टिर्भवति । वेदनादृष्टिर्भवति । तृष्णादृष्टिर्भवति । उपादान-
दृष्टिर्भवति । भवदृष्टिर्भवति । जातिदृष्टिर्भवति । जरामरण-
दृष्टिर्भवति ।

दानपारमितादृष्टिर्भवति । शीलपारमितादृष्टिर्भवति । चान्ति-
पारमितादृष्टिर्भवति । वीर्यपारमितादृष्टिर्भवति । ध्यानपारमि-
तादृष्टिर्भवति । प्रज्ञापारमितादृष्टिर्भवति । अध्यात्मशून्यतादृष्टि-
र्भवति । बहिर्द्वर्गाशून्यतादृष्टिर्भवति । अध्यात्मबहिर्द्वर्गाशून्यतादृष्टि-
र्भवति । शून्यताशून्यतादृष्टिर्भवति । महाशून्यतादृष्टिर्भवति ।
परमार्थशून्यतादृष्टिर्भवति । संस्कृतशून्यतादृष्टिर्भवति । असंस्कृत-
शून्यतादृष्टिर्भवति । अत्यन्तशून्यतादृष्टिर्भवति । अनवरागशून्यता-
दृष्टिर्भवति । अनवकारशून्यतादृष्टिर्भवति । प्रकृतिशून्यतादृष्टि-
र्भवति । सर्वधर्मशून्यतादृष्टिर्भवति । स्वलक्षणशून्यतादृष्टिर्भवति ।
अभावशून्यतादृष्टिर्भवति । स्वभावशून्यतादृष्टिर्भवति । अभावस्व-
भावशून्यतादृष्टिर्भवति ।

सृत्युपस्थानदृष्टिर्भवति । सम्यक्प्रहाणदृष्टिर्भवति । ऋद्धिपा-
ददृष्टिर्भवति । इन्द्रियदृष्टिर्भवति । बलदृष्टिर्भवति । बोध्यङ्ग-
दृष्टिर्भवति । आर्याष्टाङ्गमार्गदृष्टिर्भवति । आर्यसत्यदृष्टिर्भवति ।

ध्यानदृष्टिर्भवति । अप्रमाणदृष्टिर्भवति । आरूप्यसमापत्तिदृष्टि-
र्भवति । विमोचदृष्टिर्भवति । अनुपूर्वविहारसमापत्तिदृष्टिर्भवति ।
शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोचमुखदृष्टिर्भवति । अभिज्ञादृष्टि-
र्भवति । समाधिदृष्टिर्भवति । धारणीमुखदृष्टिर्भवति । तथागत-
बलदृष्टिर्भवति । वैशारद्यदृष्टिर्भवति । प्रतिसंवित्दृष्टिर्भवति ।
महामैत्रादृष्टिर्भवति । महाकरुणादृष्टिर्भवति । आवेणिकबुद्ध-
ध्दृष्टिर्भवति । बुद्धचेत्रग्रोधनदृष्टिर्भवति । बोधिदृष्टिर्भवति ।
बुद्धदृष्टिर्भवति । धर्मदृष्टिर्भवति । धर्मचक्रप्रवर्त्तनदृष्टिर्भवति ।
परिनिर्वाणदृष्टिर्भवति ।

आह । इहायुश्मान् सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापार-
मितायाञ्चरनुपाय कौशल्येन रूपमुपलभ्यदृष्टिसुत्यादयत्युपलभ्य-
योगेन । वेदनामुपलभ्यदृष्टिसुत्यादयत्युपलभ्ययोगेन । संज्ञामुप-
लभ्यदृष्टिसुत्यादयत्युपलभ्ययोगेन । संस्कारानुपलभ्यदृष्टिसुत्यादय-
त्युपलभ्ययोगेन । विज्ञानमुपलभ्यदृष्टिसुत्यादयत्युपलभ्ययोगेन ।
चक्षुरुपलभ्यदृष्टिसुत्यादयत्युपलभ्ययोगेन । श्रोत्रमुपलभ्यदृष्टिसु-
त्यादयत्युपलभ्ययोगेन । घ्राणमुपलभ्यदृष्टिसुत्यादयत्युपलभ्ययोगेन ।
जिह्वामुपलभ्यदृष्टिसुत्यादयत्युपलभ्ययोगेन । कायमुपलभ्यदृष्टि-
सुत्यादयत्युपलभ्ययोगेन । मन उपलभ्यदृष्टिसुत्यादयत्युपलभ्ययो-
गेन । रूपमुपलभ्यदृष्टिसुत्यादयत्युपलभ्ययोगेन । शब्दमुपलभ्यदृ-
ष्टिसुत्यादयत्युपलभ्ययोगेन । गन्धमुपलभ्यदृष्टिसुत्यादयत्युपलभ्य-
योगेन । रसमुपलभ्यदृष्टिसुत्यादयत्युपलभ्ययोगेन । स्पर्शमुपलभ्य-
दृष्टिसुत्यादयत्युपलभ्ययोगेन । धर्मानुपलभ्यदृष्टिसुत्यादयत्युपलभ्य-

मुत्पादयत्युपलभयोगेन । इन्द्रियान्युपलभ्यदृष्टिमुत्पादयत्युपलभ-
योगेन । बलान्युपलभ्यदृष्टिमुत्पादयत्युपलभयोगेन । बोध्यज्ञान्यु-
पलभ्यदृष्टिमुत्पादयत्युपलभयोगेन । आख्याष्टाङ्गमार्गमुपलभ्यदृष्टि-
मुत्पादयत्युपलभयोगेन । आर्यसत्यान्युपलभ्यदृष्टिमुत्पादयत्युप-
लभयोगेन । ध्यानान्युपलभ्यदृष्टिमुत्पादयत्युपलभयोगेन । अप्रमा-
णान्युपलभ्यदृष्टिमुत्पादयत्युपलभयोगेन । आरूप्यसमापत्तीरुपलभ्य
दृष्टिमुत्पादयत्युपलभयोगेन । विमोचानुपलभ्यदृष्टिमुत्पादयत्युप-
लभयोगेन । अनुपूर्वविहारसमापत्तीरुपलभ्यदृष्टिमुत्पादयति अनु-
पलभयोगेन । शून्यतानिमित्ताऽप्रणिहितविमोचमुखान्युपलभ्यदृष्टि-
मुत्पादयत्युपलभयोगेन । अभिज्ञा उपलभ्यदृष्टिमुत्पादयत्युप-
लभयोगेन । समाधीनुपलभ्यदृष्टिमुत्पादयत्युपलभयोगेन । धारणी-
मुखान्युपलभ्यदृष्टिमुत्पादयत्युपलभयोगेन । तथागतबलान्युपलभ्य-
दृष्टिमुत्पादयत्युपलभयोगेन । वैशारद्यान्युपलभ्यदृष्टिमुत्पादयत्युप-
लभयोगेन । प्रतिसम्बिद उपलभ्यदृष्टिमुत्पादयत्युपलभयोगेन ।
महामैत्रीमुपलभ्यदृष्टिमुत्पादयत्युपलभयोगेन । महाकरुणामुप-
लभ्यदृष्टिमुत्पादयत्युपलभयोगेन । आवेणिकबुद्धधर्मानुपलभ्यदृष्टि-
मुत्पादयत्युपलभयोगेन । सत्त्वपरिपाकमुपलभ्यदृष्टिमुत्पादयत्युप-
लभयोगेन । बुद्धचेत्रपरिशोधनमुपलभ्यदृष्टिमुत्पादयत्युपलभ-
योगेन । बोधिमुपलभ्यदृष्टिमुत्पादयत्युपलभयोगेन । बुद्धमुपलभ्य-
दृष्टिमुत्पादयत्युपलभयोगेन । धर्ममुपलभ्यदृष्टिमुत्पादयत्युपलभ-
योगेन । धर्मचक्रप्रवर्तनमुपलभ्यदृष्टिमुत्पादयत्युपलभयोगेन ।
परिनिर्वाणमुपलभ्यदृष्टिमुत्पादयत्युपलभयोगेन ।

अनेन कारणेनायुग्मन् सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य रूप-
दृष्टिर्भवति । वेदनादृष्टिर्भवति । संज्ञादृष्टिर्भवति । संस्कारदृष्टि-
र्भवति । विज्ञानदृष्टिर्भवति । अनेन कारणेन चक्षुर्दृष्टिर्भवति । ओच-
दृष्टिर्भवति । प्राणदृष्टिर्भवति । जिह्वादृष्टिर्भवति । कायदृष्टि-
र्भवति । मनोदृष्टिर्भवति । अनेन कारणेन सुरूपदृष्टिर्भवति । शब्द-
दृष्टिर्भवति । गन्धदृष्टिर्भवति । रसदृष्टिर्भवति । स्पर्शदृष्टिर्भवति ।
धर्मदृष्टिर्भवति । अनेन कारणेन चक्षुर्विज्ञानदृष्टिर्भवति । ओच-
विज्ञानदृष्टिर्भवति । प्राणविज्ञानदृष्टिर्भवति । जिह्वाविज्ञानदृष्टि-
र्भवति । कायविज्ञानदृष्टिर्भवति । मनोविज्ञानदृष्टिर्भवति । अनेन
कारणेन चक्षुःसंस्पर्शदृष्टिर्भवति । ओचसंस्पर्शदृष्टिर्भवति । जिह्वा-
संस्पर्शदृष्टिः कायसंस्पर्शदृष्टिर्भवति । अनेन-
कारणेन चक्षुःसंस्पर्शप्रत्ययवेदनादृष्टिर्भवति । ओचसंस्पर्शप्रत्ययवेदना-
दृष्टिर्भवति । जिह्वासंस्पर्शप्रत्ययवेदनादृष्टिः काय-
संस्पर्शप्रत्ययवेदनादृष्टिर्भवति । अनेन-
कारणेन चक्षुःसंस्पर्शप्रत्ययवेदनादृष्टिर्भवति । ओचसंस्पर्शप्रत्ययवेदना-
दृष्टिर्भवति । जिह्वासंस्पर्शप्रत्ययवेदनादृष्टिः काय-
संस्पर्शप्रत्ययवेदनादृष्टिर्भवति ।

अनेन कारणेन पृथिवीधातुदृष्टिर्भवति । अन्धातुदृष्टिस्तेजोधातु-
दृष्टिर्वायुधातुदृष्टिराकाशधातुदृष्टिर्विज्ञानधातुदृष्टिर्भवति । अनेन
कारणेनाऽविद्यादृष्टिर्भवति । संस्कारदृष्टिर्विज्ञानदृष्टिर्नामरूपदृष्टिः
षडायतनदृष्टिः स्पर्शदृष्टिर्वेदनादृष्टिस्तृष्णादृष्टिरूपादानदृष्टिर्भव-
दृष्टिर्जातिदृष्टिर्जराकरणदृष्टिर्भवति । अनेन कारणेन दानपार-
मितादृष्टिर्भवति । शीलपारमितादृष्टिः चान्तिपारमितादृष्टिर्वीर्य-
पारमितादृष्टिर्ध्यानपारमितादृष्टिः प्रज्ञापारमितादृष्टिर्भवति ।

अनेन कारणेनाध्यात्मशून्यतादृष्टिर्भवति । बहिर्द्वीशून्यतादृष्टि-

रक्षात्मबहिर्द्वाशून्यतादृष्टिः शून्यताशून्यतादृष्टिर्महाशून्यतादृष्टिः
परमार्थशून्यतादृष्टिः संकृतशून्यतादृष्टिरसंकृतशून्यतादृष्टिरत्यन्त-
शून्यतादृष्टिरनवरागशून्यतादृष्टिरनवकारशून्यतादृष्टिः प्रकृतिशून्य-
तादृष्टिः सर्वधर्मशून्यतादृष्टिः खलक्षणशून्यतादृष्टिरनुपलम्भशून्य-
तादृष्टिरभावशून्यतादृष्टिः स्वभावशून्यतादृष्टिरभावस्वभावशून्यता-
दृष्टिर्भवति ।

अनेन कारणेन स्मृत्युपस्थानदृष्टिर्भवति । सम्यक् प्रहाणदृष्टि-
र्चर्द्धिपाददृष्टिरिन्द्रियदृष्टिर्बलदृष्टिर्बोधदृष्टिरार्याष्टाङ्गमार्गदृष्टि-
रार्यसत्यदृष्टिर्धानदृष्टिरप्रमाणदृष्टिरारूपसमापत्तिर्दृष्टिर्विमोक्षदृष्टि-
रनुपूर्वविहारदृष्टिः शून्यतानिमित्ताऽप्रणिहितविमोक्षसुखदृष्टि-
भिज्ञादृष्टिः समाधिदृष्टिर्धारणीसुखदृष्टिस्तथागतबलदृष्टिर्वैशारद्य-
दृष्टिः प्रतिसम्बिद्धिः महामैत्रीदृष्टिर्महाकरुणादृष्टिरावेणिकबुद्ध-
धर्मदृष्टिः सत्त्वपरिपाकदृष्टिर्बुद्धचेचपरिशोधनदृष्टिर्बोधिदृष्टिर्बुद्ध-
दृष्टिर्धर्मदृष्टिर्धर्मचक्रप्रवर्तनदृष्टिः परिनिर्वाणदृष्टिर्भवति ।

तत्र बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन्नुपायकौशले-
नैषां दृष्टिगतानां प्रहाणाय धर्मं देशयत्यनुपलम्भयोगेन । अथायु-
षान् सुभूतिर्भगवत्तमेतदवोचत् । समापि भगवान् तद्यतिभाति
येनार्थेन बोधिसत्त्वो महासत्त्व इत्युच्यते । भगवानाह । प्रतिभातुते
सुभूते । सुभूतिराह । यदपि भगवान् बोधिसत्त्वमसमचित्त-
मसाधारणचित्तं सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धैस्तथापि चित्तेऽसक्तस्तेनार्थेन
बोधिसत्त्वो महासत्त्व इत्युच्यते । तत्कस्यहेतोः । तथा हि तत्सर्व-
ज्ञताचित्तमनाश्रवमपर्यापन्नं यदपि तत्सर्वज्ञताचित्तमनाश्रवमपर्या-

पन्नं त्रैधातुके तत्रापि चित्तेऽसक्तः प्रकृतिशून्यतामुपादाय । तस्मा-
द्बोधिसत्त्वो महासत्त्व इति संख्यां गच्छति ।

अथायुष्माञ्कारदतीपुत्र आयुषान्तं सुभूतिमेतदवोचत् । कत-
मस्तदायुषान् सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्यासमचित्तमसाधारण-
चित्तं सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धैः । सुभूतिराह । इहायुष्माञ्कारदतीपुत्र
बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रथमं चित्तोत्पादमुपादाय । न कस्यचि-
द्धर्मस्योत्पादं न निरोधं समनुपश्यति । न हानिं न वृद्धिं न गतिं
नागतिं न संक्षेपं न व्यवदानं । यत्र चायुषान् शारदतीपुत्र नोत्पादो
न निरोधो न हानिर्न वृद्धिर्न गतिर्नागतिर्न संक्षेपो न व्यवदानं तत्र न
श्रावकचित्तं न प्रत्येकचित्तं न प्रत्येकबुद्धचित्तं न बोधिसत्त्वं न
सम्यक्सम्बुद्धचित्तमिदमायुष्माञ्कारदतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्या-
समचित्तमसाधारणचित्तं सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धैः । आह । यदायुषान्
सुभूते एवं वदसि । यदपि तत्सर्वज्ञताचित्तमनाश्रवमपर्यापन्नं
तत्रापि चित्तेन सक्त इति । न ह्यायुषान् सुभूते रूपमप्यसक्तं वेद-
नापि संज्ञापि संस्कारा अपि विज्ञानमप्यसक्तं चक्षुरप्यसक्तं श्रोत्र-
मप्यसक्तं घ्राणमप्यसक्तं जिह्वाप्यसक्ता कायोप्यसक्तः मनोप्यसक्तः ।
रूपमप्यसक्तं शब्दोप्यसक्तो गन्धोऽप्यसक्तो रसोऽप्यसक्तः स्पर्शोप्यसक्तः
धर्मोऽप्यसक्ताः । चक्षुर्विज्ञानमप्यसक्तं श्रोत्रविज्ञानमप्यसक्तं घ्राण-
विज्ञानमप्यसक्तं जिह्वाविज्ञानमप्यसक्तं कायविज्ञानमप्यसक्तं मनो-
विज्ञानमप्यसक्तं । चक्षुःसंस्पर्शोऽप्यसक्तः श्रोत्रसंस्पर्शोऽप्यसक्तः घ्राणसंस्पर्शो-
ऽप्यसक्तः जिह्वासंस्पर्शोऽप्यसक्तः । कायसंस्पर्शोऽप्यसक्तः मनःसंस्पर्शोऽप्य-
सक्तः । चक्षुःसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाऽप्यसक्ता श्रोत्रसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाऽप्य-

सक्ता । प्राणसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाऽप्यसक्ता । जिह्वासंस्पर्शप्रत्ययवेदनाप्य-
सक्ता । कायसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाऽप्यसक्ता । मनःसंस्पर्शप्रत्ययवेदना-
ऽप्यसक्ता ।

पृथिवीधातुरप्यसक्तः । अध्यातुरप्यसक्तः । तेजोधातुरप्यसक्तः ।
वायुधातुरप्यसक्तः । आकाशधातुरप्यसक्तः । विज्ञानधातुरप्यसक्तः ।
अविद्याऽप्यसक्तासंस्काराऽप्यसक्ताः । विज्ञानमप्यसक्तं । नामरूपमप्य-
सक्तं । षडायतनमप्यसक्तं । स्रग्गीऽप्यसक्तः । वेदनाऽप्यसक्ता । दृष्ट्या-
ऽप्यसक्ता । उपादानमप्यसक्तं । भावाऽप्यसक्तः । जातिरप्यसक्ता ।
जरामरणमप्यसक्तं ।

दानपारमिताप्यसक्ता । शीलपारमिताप्यसक्ता । क्षान्तिपार-
मिताप्यसक्ता । वीर्यपारमिताप्यसक्ता । ध्यानपारमिताप्यसक्ता ।
प्रज्ञापारमिताप्यसक्ता ।

अध्यात्मशून्यताप्यसक्ता । बहिर्द्विशून्यताप्यसक्ता । अध्यात्मबहि-
र्द्विशून्यताप्यसक्ता । शून्यताशून्यताप्यसक्ता । महाशून्यताप्यसक्ता ।
परमार्थशून्यताप्यसक्ता । संकृतशून्यताप्यसक्ता । असंकृतशून्यताप्यसक्ता ।
अत्यन्तशून्यताप्यसक्ता । अनवरागशून्यताप्यसक्ता । अनवकारशून्यता-
प्यसक्ता । प्रकृतिशून्यताप्यसक्ता । सर्वधर्मशून्यताप्यसक्ता । खलचण-
शून्यताप्यसक्ता । अनुपलम्भशून्यताप्यसक्ता । अभावशून्यताप्यसक्ता ।
खभावशून्यताप्यसक्ता । अभावखभावशून्यताप्यसक्ता ।

सृष्ट्युपस्थानान्यप्यसक्तानि । सम्यक्प्रहाणान्यप्यसक्तानि । षड्वि-
पादाप्यसक्ताः । इन्द्रियान्यप्यसक्तानि । वशान्यप्यसक्तानि । बोध्यज्ञा-
न्यप्यसक्तानि । आर्याष्टाङ्गमार्गाऽप्यसक्तः । आर्यसत्यान्यप्यसक्तानि ।

धानान्यप्यसक्तानि । अप्रमाणान्यप्यसक्तानि । आह्वयसमापत्तयो-
ऽप्यसक्ताः । विमोचाप्यसक्ताः । अनुपूर्वविहारसमापत्तयोऽप्यसक्ताः ।
शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोचमुखान्यप्यसक्तानि । अभिज्ञाप्य-
सक्ताः । समाधयोऽप्यसक्ता । धारणीमुखान्यप्यसक्तानि । तथागत-
बलान्यप्यसक्तानि । वैशारद्यान्यप्यसक्तानि । प्रतिसम्बिदोऽप्यसक्ताः ।
महामैत्र्यप्यसक्ता । महाकरुणायप्यसक्ता । आवेणिकबुद्धधर्माप्यसक्ताः ।
सर्वज्ञताप्यसक्ता । मार्गाकारज्ञताप्यसक्ता । सर्वाकारज्ञताप्यसक्ता ।

सुभूतिराह । एवमेतदायुञ्जकारदतीपुत्ररूपमप्यसक्तं । वेदना-
ऽप्यसक्ता । संज्ञाप्यसक्ता । संस्काराप्यसक्ताः । विज्ञानमप्यसक्तं । चतु-
रप्यसक्तं । ओचमप्यसक्तं । प्राणमप्यसक्तं । जिह्वाप्यसक्तं । कायोऽप्य-
सक्तः । मनोप्यसक्तं । रूपमप्यसक्तं । शब्दोऽप्यसक्तः । गन्धोऽप्यसक्तः ।
रसोऽप्यसक्तः । स्रग्गीप्यसक्तः । धर्माप्यसक्ताः । चतुर्विज्ञानमप्य-
सक्तं । ओचविज्ञानमप्यसक्तं । प्राणविज्ञानमप्यसक्तं । जिह्वाविज्ञान-
मप्यसक्तं । कायविज्ञानमप्यसक्तं । मनोविज्ञानमप्यसक्तं । चतुः-
संस्पर्शाऽप्यसक्तः । ओचसंस्पर्शाऽप्यसक्तः । प्राणसंस्पर्शाऽप्यसक्तः । जिह्वा-
संस्पर्शाऽप्यसक्तः । कायसंस्पर्शाऽप्यसक्तः । मनःसंस्पर्शाऽप्यसक्तः । चतुः-
संस्पर्शप्रत्ययवेदनाप्यसक्ता । ओचसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाप्यसक्ता । प्राण-
संस्पर्शप्रत्ययवेदनाप्यसक्ता । जिह्वासंस्पर्शप्रत्ययवेदनाप्यसक्ता । काय-
संस्पर्शप्रत्ययवेदनाप्यसक्ता । मनःसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाप्यसक्ता ।

पृथिवीधातुरप्यसक्तः । अध्यातुरप्यसक्तः । तेजोधातुरप्यसक्तः ।
वायुधातुरप्यसक्तः । आकाशधातुरप्यसक्तः । विज्ञानधातुरप्यसक्तः ।
अविद्याऽप्यसक्ता । संस्काराऽप्यसक्ताः । विज्ञानमप्यसक्तं । नामरूप-

मध्यसक्तं । षडायतनमध्यसक्तं । स्वर्गोऽप्यसक्तः । वेदानाप्यसक्ता ।
दृष्ट्याप्यसक्ता । उपादानमध्यसक्तं । भवोऽप्यसक्तः । जातिरप्यसक्ता ।
जरामरणमध्यसक्तं ।

दानपारमिताप्यसक्ता । शीलपारमिताप्यसक्ता । चान्तिपार-
मिताप्यसक्ता । वीर्यपारमिताप्यसक्ता । ध्यानपारमिताप्यसक्ता ।
प्रज्ञापारमिताप्यसक्ता ।

अध्यात्मशून्यताप्यसक्ता । बहिर्द्विशून्यताप्यसक्ता । अध्यात्मबहि-
र्द्विशून्यताप्यसक्ता । शून्यताशून्यताप्यसक्ता । महाशून्यताप्यसक्ता ।
परमार्थशून्यताप्यसक्ता । संस्कृतशून्यताप्यसक्ता । असंस्कृतशून्यताप्य-
सक्ता । अत्यन्तशून्यताप्यसक्ता । अनवरागशून्यताप्यसक्ता । अनव-
कारशून्यताप्यसक्ता । प्रकृतिशून्यताप्यसक्ता । सर्वधर्मशून्यताप्यसक्ता ।
स्वल्पशून्यताप्यसक्ता । अनुपलम्भशून्यताप्यसक्ता । अभावशून्यता-
प्यसक्ता । स्वभावशून्यताप्यसक्ता । अभावस्वभावशून्यताप्यसक्ता ।

कृत्युपस्थानान्यप्यसक्तानि । सम्यक्प्रहाणान्यप्यसक्तानि । अद्धि-
पादाप्यसक्ताः । इन्द्रियान्यप्यसक्तानि । बलान्यप्यसक्तानि । बोध्यज्ञा-
न्यप्यसक्तानि । आर्याष्टाङ्गमार्गीप्यसक्ताः । आर्यसत्यान्यप्यसक्तानि ।
ध्यानान्यप्यसक्तानि । अप्रमाणान्यप्यसक्तानि । आरूपसमापत्तयो-
ऽप्यसक्तानि । विमोक्षायसक्ताः । अनुपूर्वविहारसमापत्तयोऽप्य-
सक्ताः । शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोक्षमुखान्यप्यसक्तानि । अभि-
ज्ञायसक्ताः । समाधयोऽप्यसक्ताः । धारणीमुखान्यप्यसक्तानि ।
तथागतबलान्यप्यसक्तानि । वैशारद्यान्यप्यसक्तानि । प्रतिसम्बिदो-
ऽप्यसक्ताः । महामैत्र्यप्यसक्ता । महाकरुणायसक्ता । आवेषिकबुद्ध-

धर्माप्यसक्ताः । सर्वज्ञताप्यसक्ता । मार्गाकारज्ञताप्यसक्ता । सर्वा-
कारज्ञताप्यसक्ता ।

आह । यदप्यायुष्मान् सुभृतिरेवमाह । तदपि सर्वज्ञताचित्त-
मनाश्रवमर्यापन्नमिति । तत्र आयुष्मन् सुभृते बालपृथग्जनाना-
मपि चित्तमनाश्रवमर्यापन्नं प्रकृतिशून्यतामुपादाय । आवक-
प्रत्येकबुद्धानामपि बुद्धानामपि भगवतामपि चित्तमनाश्रवमर्या-
पन्नं प्रकृतिशून्यतामुपादाय । सुभृतिराह । आयुष्मन् शारदती-
पुत्र बालपृथग्जनानामपि चित्तमनाश्रवमर्यापन्नं प्रकृतिशून्यतामुपा-
दाय । आवकानामपि चित्तमनाश्रवमर्यापन्नं प्रकृतिशून्यतामुपा-
दाय । प्रत्येकबुद्धानामपि चित्तमनाश्रवमर्यापन्नं प्रकृतिशून्यता-
मुपादाय । बुद्धानामपि भगवतां चित्तमनाश्रवमर्यापन्नं प्रकृति-
शून्यतामुपादाय । नलायुष्मन् सुभृते रूपमप्यनाश्रवाऽपर्यापन्ना
प्रकृतिशून्यतामुपादाय । वेदनाऽप्यनाश्रवाऽपर्यापन्ना प्रकृतिशून्यता-
मुपादाय । संज्ञाप्यनाश्रवाऽपर्यापन्ना प्रकृतिशून्यतामुपादाय ।
संस्कारा अप्यनाश्रवा अपर्यापन्नाः प्रकृतिशून्यतामुपादाय ।
विज्ञानमप्यनाश्रवमर्यापन्नं प्रकृतिशून्यतामुपादाय । चक्षुरप्यना-
श्रवमर्यापन्नं प्रकृतिशून्यतामुपादाय । श्रोत्रमप्यनाश्रवमर्यापन्नं
प्रकृतिशून्यतामुपादाय । घ्राणमप्यनाश्रवमर्यापन्नं प्रकृतिशून्यता-
मुपादाय । जिह्वाऽप्यनाश्रवाऽपर्यापन्ना प्रकृतिशून्यतामुपादाय ।
कायोऽप्यनाश्रवोऽपर्यापन्नः प्रकृतिशून्यतामुपादाय । मनोऽप्यना-
श्रवमर्यापन्नं प्रकृतिशून्यतामुपादाय । रूपमप्यनाश्रवमर्यापन्नं
प्रकृतिशून्यतामुपादाय । शब्दोऽप्यनाश्रवोऽपर्यापन्नः प्रकृतिशून्यता-

यनाश्रवाण्यपर्यापन्नानि प्रकृतिशून्यतामुपादाय । वैशारद्यान्यप्यनाश्रवाण्यपर्यापन्नानि प्रकृतिशून्यतामुपादाय । प्रतिशम्बिदोऽप्यनाश्रवाऽपर्यापन्नाः प्रकृतिशून्यतामुपादाय । महामैत्र्यप्यनाश्रवाऽपर्यापन्ना प्रकृतिशून्यतामुपादाय । महाकरुणाऽप्यनाश्रवाऽपर्यापन्ना प्रकृतिशून्यतामुपादाय । आवेणिकबुद्धधर्माऽप्यनाश्रवाऽपर्यापन्नाः प्रकृतिशून्यतामुपादाय । सर्वज्ञताऽप्यनाश्रवाऽपर्यापन्ना प्रकृतिशून्यतामुपादाय । मार्गाकारज्ञताऽप्यनाश्रवाऽपर्यापन्नाः प्रकृतिशून्यतामुपादाय । सर्वाकारज्ञताऽप्यनाश्रवाऽपर्यापन्ना प्रकृतिशून्यतामुपादाय ।

आह । यदप्यायुष्मान् सुभूतिरेवमाह । अचित्तत्वान्तत्रापि चित्तेऽसक्त इति । न त्वायुष्मान् सुभूते रूपमपि रूपेऽसक्तं । अवेदनापि वेदनायामसक्ता । असंज्ञापि संज्ञायामसक्ता । असंस्काराऽपि संस्कारेष्वसक्ताः । अविज्ञानमपि विज्ञानेऽसक्तं । अचक्षुरपि चक्षुष्यसक्तं । अश्रोत्रमपि श्रोत्रेऽसक्तं । अप्राणमपि प्राणेष्वसक्तं । अजिह्वापि जिह्वायामसक्ता । अकायोऽपि कायेऽसक्तः । अमनोऽपि मनस्यसक्तं । अरूपमपि रूपेऽसक्तं । अशब्दोऽपि शब्देऽसक्तः । अगन्धोऽपि गन्धेष्वसक्तः । अरसोऽपि रसेऽसक्तः । अस्यर्गोऽपि स्पर्शेष्वसक्तः । अधर्माऽपि धर्मेष्वसक्ताः । अचक्षुर्विज्ञानमपि चक्षुर्विज्ञानेऽसक्तं । अश्रोत्रविज्ञानमपि श्रोत्रविज्ञानेऽसक्तं । अप्राणविज्ञानमपि प्राणविज्ञानेऽसक्तं । अजिह्वाविज्ञानमपि जिह्वाविज्ञानेऽसक्तं । अकायविज्ञानमपि कायविज्ञानेऽसक्तं । अमनोविज्ञानमपि मनोविज्ञानेऽसक्तं । अचक्षुःसंस्पर्शोऽपि चक्षुःसंस्पर्शेष्वसक्तः । अश्रोत्रसंस्पर्शोऽपि श्रोत्रसंस्पर्शेष्वसक्तः । अप्राणसंस्पर्शोऽपि प्राणसंस्पर्शेष्वसक्तः । अजिह्वासंस्पर्शोऽपि जिह्वा-

संस्पर्शेष्वसक्तः । अकायसंस्पर्शोऽपि कायसंस्पर्शेष्वसक्तः । अमनःसंस्पर्शोऽपि मनःसंस्पर्शेष्वसक्तः । अचक्षुःसंस्पर्शजावेदनापि चक्षुःसंस्पर्शजावेदनायामसक्ता । अश्रोत्रसंस्पर्शजापि वेदनाश्रोत्रसंस्पर्शजावेदनायामसक्ता । अप्राणसंस्पर्शजापि वेदनाप्राणसंस्पर्शजावेदनायामसक्ता । अजिह्वासंस्पर्शजापि वेदनाजिह्वासंस्पर्शजावेदनायामसक्ता । अकायसंस्पर्शजापि वेदनाकायसंस्पर्शजावेदनायामसक्ता । अमनःसंस्पर्शजापि वेदनामनःसंस्पर्शजावेदनायामसक्ता ।

अपृथिवीधातुरपि पृथिवीधातावसक्तः । अनग्धातुरपि अग्धातावसक्तः । अतेजोधातुरपि तेजोधातावसक्तः । अवायुधातुरपि वायुधातावसक्तः । अनाकाशधातुरपि आकाशधातावसक्तः । अविज्ञानधातुरपि विज्ञानधातावसक्तः । अनविद्याप्यविद्यायामसक्ता । असंस्कारा अपि संस्कारेष्वसक्ताः । अविज्ञानमपि विज्ञानेऽसक्तं । अनामरूपमपि नामरूपेष्वसक्तं । अषडायतनमपि षडायतनेऽसक्तं । अस्यर्गोऽपि स्पर्शेष्वसक्तः । अवेदनापि वेदनायामसक्ता । अदृष्ट्यापि दृष्ट्यायामसक्ता । अनुपादानमप्युपादानेष्वसक्तं । अभवोऽपि भवेष्वसक्तः । अजातिरपि जातावसक्ता । अजरामरणमपि जरामरणेष्वसक्तं* ।

अदानपारमितापि दानपारमितायामसक्ता । अशीलपारमितापि शीलपारमितायामसक्ता । अचान्तिपारमितापि चान्तिपारमितायामसक्ता । अवीर्यपारमितापि वीर्यपारमितायामसक्ता । अध्यानपारमितापि ध्यानपारमितायामसक्ता । अप्रज्ञापारमितापि प्रज्ञापारमितायामसक्ता ।

* Vide p. 1296.

अनधात्मशून्यताप्यधात्मशून्यतायामसक्ता । अबहिर्द्वाशून्यतापि
बहिर्द्वाशून्यतायामसक्ता । अनधात्मबहिर्द्वाशून्यतापि अधात्म-
बहिर्द्वाशून्यतायामसक्ता । अशून्यताशून्यतापि शून्यताशून्यताया-
मसक्ता । अमहाशून्यतापि महाशून्यतायामसक्ता । अपरमार्थ-
शून्यतापि परमार्थशून्यतायामसक्ता । असंस्कृतशून्यतापि संस्कृत-
शून्यतायामसक्ता । अनसंस्कृतशून्यतापि असंस्कृतशून्यतायामसक्ता ।
अनत्यन्तशून्यताप्यत्यन्तशून्यतायामसक्ता । अननवरागशून्यताप्यनव-
रागशून्यतायामसक्ता । अननवकारशून्यताप्यनवकारशून्यतायाम-
सक्ता । अप्रकृतिशून्यतापि प्रकृतिशून्यतायामसक्ता । असर्वधर्म-
शून्यतापि सर्वधर्मशून्यतायामसक्ता । अखलक्षणशून्यतापि खल-
क्षणशून्यतायामसक्ता । अननुपलम्भशून्यताप्यनुपलम्भशून्यतायाम-
सक्ता । अननभावशून्यताप्यनभावशून्यतायामसक्ता । अखभावशून्य-
तापि खभावशून्यतायामसक्ता । अनभावखभावशून्यताप्यनभावखभाव-
शून्यतायामसक्ता ।

अस्रत्युपस्थानान्यपि स्रत्युपस्थानेष्वसक्तानि । असम्यक्प्रहाणा-
न्यपि सम्यक्प्रहाणेष्वसक्तं । अनृद्धिपादाऽपि षड्विपादेष्वसक्ताः ।
अनिन्द्रियान्यपीन्द्रियेष्वसक्तानि । अबलान्यपि बलेष्वसक्तानि ।
अबोधज्ञान्यपि बोधज्ञेष्वसक्तानि । अनार्थाष्टाङ्गमार्गोऽप्यार्थाष्टाङ्ग-
मार्गोऽसक्तः । अनार्थसत्यान्यप्यार्थसत्येष्वसक्तानि । अध्यानान्यपि
ध्यानेष्वसक्तानि । अनप्रमाणान्यप्यप्रमाणेष्वसक्तानि । अनारूप्यसमा-
पत्तयोऽप्यारूप्यसमापत्तिष्वसक्ताः । अविमोक्षाऽपि विमोक्षेष्वसक्ताः ।
अननुपूर्वविहारसमापत्तयोऽप्यनुपूर्वविहारसमापत्तिष्वसक्ताः । अशू-

न्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोक्षमुखान्यपि शून्यतानिमित्ताप्रणिहित-
विमोक्षमुखेष्वसक्तानि । अनभिज्ञाप्यभिज्ञास्वसक्ताः । असमाधयो-
रपि समाधिष्वसक्ताः । अधारणीमुखान्यपि धारणीमुखेष्वसक्तानि ।
अतथागतबलान्यपि तथागतबलेष्वसक्तानि । अवैशारद्यान्यपि वैशा-
रक्षेष्वसक्तानि । अप्रतिसम्बिदोऽपि प्रतिसम्बित्ससक्ताः । अमहा-
मैत्र्यपि महामैत्र्यामसक्ता । अमहाकरुणापि महाकरुणायामसक्ता ।
अनावेणिकबुद्धधर्मा अप्यावेणिकबुद्धधर्मेष्वसक्ताः । असर्वज्ञतापि
सर्वज्ञतायामसक्ता । अमार्गाकारज्ञतापि मार्गाकारज्ञतायामसक्ता ।
असर्वाकारज्ञतापि सर्वाकारज्ञतायामसक्ता ।

आह । एवमेतदायुञ्ज्कारदतीपुत्र । अरूपमपि रूपेऽसक्तं ।
अवेदनापि वेदनायामसक्ता । असंज्ञापि संज्ञायामसक्ता । असंस्का-
राऽपि संस्कारेष्वसक्ताः । अविज्ञानमपि विज्ञानेऽसक्तं । अचक्षुरपि
चक्षुष्यसक्तं । अत्रोचमपि ओचेऽसक्तं । अप्राणमपि प्राणेष्वसक्तं ।
अजिज्ञापि जिज्ञायामसक्ता । अकायोऽपि कायेऽसक्तः । अमनोऽपि
मनस्यसक्तं । अरूपमपि रूपेऽसक्तं । अशब्दोऽपि शब्देऽसक्तः । अग-
न्धोऽपि गन्धेऽसक्तः । अरसोऽपि रसेऽसक्तः । अस्यर्गोऽपि स्पर्श-
ेऽसक्तः । अधर्मापि धर्मेष्वसक्ताः । अचक्षुर्विज्ञानमपि चक्षुर्विज्ञाने-
ऽसक्तं । अत्रोचविज्ञानमपि ओचविज्ञानेऽसक्तं । अप्राणविज्ञानमपि
प्राणविज्ञानेऽसक्तं । अजिज्ञाविज्ञानमपि जिज्ञाविज्ञानेऽसक्तं ।
अकायविज्ञानमपि कायविज्ञानेऽसक्तं । अमनोविज्ञानमपि मनो-
विज्ञानेऽसक्तं । अचक्षुःसंस्पर्शोऽपि चक्षुःसंस्पर्शेऽसक्तः । अत्रोचसंस्पर्शो-
ऽपि ओचसंस्पर्शेऽसक्तः । अप्राणसंस्पर्शोऽपि प्राणसंस्पर्शेऽसक्तः ।

अजिज्ञासंस्पर्शोऽपि जिज्ञासंस्पर्शोऽसक्तः । अकायसंस्पर्शोऽपि काय-
संस्पर्शोऽसक्तः । अमनःसंस्पर्शोऽपि मनःसंस्पर्शोऽसक्तः । अचक्षुःसंस्पर्श-
जावेदनापि चक्षुःसंस्पर्शजावेदनायामसक्ता । अत्रोचसंस्पर्शजावेदनापि
ओचसंस्पर्शजावेदनायामसक्ता । अप्राणसंस्पर्शजावेदनापि प्राणसंस्पर्श-
जावेदनायामसक्ता । अजिज्ञासंस्पर्शजावेदनापि जिज्ञासंस्पर्शजावे-
दनायामसक्ता । अकायसंस्पर्शजावेदनापि कायसंस्पर्शजावेदनाया-
मसक्ता । अमनःसंस्पर्शजावेदनापि मनःसंस्पर्शजावेदनायामसक्ता ।

अपृथिवीधातुरपि पृथिवीधातावसक्तः । अनभ्यातुरप्यभ्याता-
वसक्तः । अतेजोधातुरपि तेजोधातावसक्तः । अवायुधातुरपि वायु-
धातावसक्तः । अनाकाशधातुरप्याकाशधातावसक्तः । अविज्ञानधातु-
रपि विज्ञानधातावसक्तः । अनविद्याप्यविद्यायामसक्ता । असंस्कार-
राऽपि संस्कारेष्वसक्ताः । अविज्ञानमपि विज्ञानेऽसक्तः । अनामरूप-
मपि नामरूपेऽसक्तः । अषडायतनमपि षडायतनेऽसक्तः । अस्यर्शो-
ऽपि स्पर्शोऽसक्तः । अवेदनापि वेदनायामसक्ता । अदृष्ट्यापि दृष्ट्या-
यामसक्ता । अनुपादानमप्युपादानेऽसक्तः । अभवोऽपि भवेऽसक्तः ।
अजातिरपि जातावसक्तः । अजरामरणमपि जरामरणेऽसक्तः* ।

अदानपारमितापि दानपारमितायामसक्ता । अशीलपार-
मिताऽपि शीलपारमितायामसक्ता । अचान्तिपारमिताऽपि चान्ति-
पारमितायामसक्ता । अवैर्यपारमिताऽपि वैर्यपारमितायाम-
सक्ता । अध्यानपारमितापि ध्यानपारमितायामसक्ता । अप्रज्ञापार-
मिताऽपि प्रज्ञापारमितायामसक्ता । अनध्यात्मशून्यतापि अध्यात्म-

* सर्व आदर्शेषु एवं । Vide p. 1293.

शून्यतायामसक्ता । अबहिर्द्वाशून्यतापि बहिर्द्वाशून्यतायामसक्ता ।
अनध्यात्मबहिर्द्वाशून्यतापि अध्यात्मबहिर्द्वाशून्यतायामसक्ता । अशू-
न्यताशून्यतापि शून्यताशून्यतायामसक्ता । अमहाशून्यताऽपि महा-
शून्यतायामसक्ता । अपरमार्थशून्यतापि परमार्थशून्यतायामसक्ता ।
असंस्कृतशून्यताऽपि संस्कृतशून्यतायामसक्ता । अनसंस्कृतशून्यताऽपि
असंस्कृतशून्यतायामसक्ता । अनत्यन्तशून्यताऽपि अत्यन्तशून्यतायाम-
सक्ता । अननवरागशून्यताप्यनवरागशून्यतायामसक्ता । अननवकार-
शून्यताप्यनवकारशून्यतायामसक्ता । अप्रकृतिशून्यतापि प्रकृतिशून्य-
तायामसक्ता । असर्वधर्मशून्यतापि सर्वधर्मशून्यतायामसक्ता ।
अखलक्षणशून्यतापि खलक्षणशून्यतायामसक्ता । अननुपलम्बशून्य-
ताप्यनुपलम्बशून्यतायामसक्ता । अनभावशून्यताप्यभावशून्यतायाम-
सक्ता । अखभावशून्यतापि खभावशून्यतायामसक्ता । अनभाव-
खभावशून्यताप्यभावखभावशून्यतायामसक्ता ।

अस्मृत्युपस्थानान्यपि स्मृत्युपस्थानेष्वसक्तानि । असम्यक्प्रहाणा-
न्यपि सम्यक्प्रहाणेष्वसक्तानि । अनृद्धिपादाप्यृद्धिपादेष्वसक्ताः ।
अनीन्द्रियानीन्द्रियेष्वसक्तानि । अवलान्यपि बलेष्वसक्तानि । अबो-
धङ्गान्यपि बोध्यङ्गेष्वसक्तानि । अनार्थ्याष्टाङ्गमार्गीयार्थ्याष्टाङ्गमार्गी-
ऽसक्तः । अनार्थ्यसत्यान्यप्यार्थ्यसत्येष्वसक्तानि । अध्यानान्यपि ध्याने-
ष्वसक्तानि । अनप्रमाणान्यप्यप्रमाणेष्वसक्तानि । अनाह्वयसमापत्तयो-
प्याह्वयसमापत्तिष्वसक्ताः । अविमोचाऽपि विमोचेष्वसक्ताः । अननु-
पूर्वविहारसमापत्तयोरनुपूर्वविहारसमापत्तिष्वसक्ताः । अशून्यता-
निमित्ताप्रणिहितविमोचमुखान्यपि शून्यतानिमित्ताप्रणिहितवि-

मोक्षमुखेष्वसक्तानि । अनभिज्ञायनभिज्ञास्वसक्ताः । असमाधयोऽपि समाधिष्वसक्ताः । अधारणीमुखान्यपि धारणीमुखेष्वसक्तानि । अतथागतबलान्यपि तथागतबलेष्वसक्तानि । अवैशारद्यान्यपि वैशारद्येष्वसक्तानि । अप्रतिसम्बिदोऽपि प्रतिसम्बित्त्वसक्ताः । अमहामैत्र्यपि महामैत्र्यामसक्ताः । अमहाकरुणापि महाकरुणायामसक्ता । अनावेणिकबुद्धधर्माप्यावेणिकबुद्धधर्मेष्वसक्ताः । असर्वज्ञतापि सर्वज्ञतायामसक्ता । अमार्गाकारज्ञतापि मार्गाकारज्ञतायामसक्ता । असर्वाकारज्ञतापि सर्वाकारज्ञतायामसक्ता ।

एवं खल्वायुष्मच्छारदतीपुत्र बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायाञ्चरन् तेनापि बोधिचित्तेनासमसचित्तेन सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धैर्नमन्यते नाभिनिविशते । अनुपलभ्ययोगेन सर्वधर्माणां तेन बोधिसत्त्वो महासत्त्व इत्युच्यते । अथायुष्मान् पूर्वीं मैत्रायणीपुत्रो भगवत्तमेतदवोचत् । ममापि भगवन् प्रतिभाति येनार्थेन बोधिसत्त्वो महासत्त्व इत्युच्यते । भगवानाह । प्रतिभा तु ते पूर्णं । पूर्णं आह । महासत्त्वानुसम्बन्धो वत भगवन् ससत्त्वो महायानसंप्रस्थितः ससत्त्वो महायानसमारूढो भगवन् ससत्त्वः । तेन बोधिसत्त्वो महासत्त्व इत्युच्यते । अथायुष्मान् शारदतीपुत्र आयुष्मन्तं पूर्णं मैत्रायणीपुत्रमवोचत् । कियतायुष्मन् पूर्णं बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महासत्त्वानुसम्बन्ध इत्युच्यते । पूर्णं आह । दहायुष्मच्छारदतीपुत्रः बोधिसत्त्वो महासत्त्वो न प्रादेशिकानां सत्त्वानां कृते दानपारमितायां स्थित्वा दानं ददात्यपि तु सर्वसत्त्वानां कृते दानपारमितायां चरन् दानं ददाति । न प्रादेशिकानां सत्त्वानां

कृते ग्रीक्षपारमितायां स्थित्वा ग्रीक्षं रक्षति । अपि तु सर्वसत्त्वानां कृते ग्रीक्षपारमितायां चरन् ग्रीक्षं रक्षति । न प्रादेशिकानां सत्त्वानां कृते चान्तिपारमितायां स्थित्वा चान्तिं भावयति । अपि तु सर्वसत्त्वानां कृते चान्तिपारमितायां चरन् चान्तिं भावयति । न प्रादेशिकानां सत्त्वानां कृते वीर्यपारमितायां स्थित्वा वीर्यमारभते । अपि तु सर्वसत्त्वानां कृते वीर्यपारमितायां चरन् वीर्यमारभते । न प्रादेशिकानां सत्त्वानां कृते ध्यानपारमितायां स्थित्वा ध्यानान्युत्पादयति । अपि तु सर्वसत्त्वानां कृते ध्यानपारमितायां चरन् ध्यानान्युत्पादयति । न प्रादेशिकानां सत्त्वानां कृते प्रज्ञापारमितायां स्थित्वा प्रज्ञाभावयति । अपि तु सर्वसत्त्वानां कृते प्रज्ञापारमितायां चरन् प्रज्ञाभावयति ।

न सत्त्वपरिच्छेदेन बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सत्त्वाहं सन्नहति । इयतः सत्त्वान् निरुपधिगेषु निर्वाणधातौ परिनिर्वापयिष्यामि । इयतः सत्त्वान् परिनिर्वापयिष्यामि । इयतः सत्त्वान् बोधौ प्रतिष्ठापयिष्यामि । इयतः सत्त्वान् प्रतिष्ठापयिष्यामि । अपि तु खलु पुनर्व्वाधिसत्त्वो महासत्त्वः सर्वसत्त्वानां कृते महासत्त्वाहं सन्नहति । एवञ्चास्य भवत्यात्मना च दानपारमितां परिपूरयिष्यामि । सर्वसत्त्वांश्च दानपारमितायां नियोजयिष्यामि । आत्मना च ग्रीक्षपारमिताम् परिपूरयिष्यामि । सर्वसत्त्वांश्च ग्रीक्षपारमितायां नियोजयिष्यामि । आत्मना च चान्तिपारमिताम् परिपूरयिष्यामि । सर्वसत्त्वांश्च चान्तिपारमितायां नियोजयिष्यामि । आत्मना च

नियोजयिष्यामि । आत्मना चाऽप्रमाणेषु स्थास्यामि । परांश्चा-
ऽप्रमाणेषु नियोजयिष्यामि । आत्मना चाह्यसमापत्तिषु
स्थास्यामि । परांश्चाह्यसमापत्तिषु नियोजयिष्यामि । आत्मना
चाष्टासु विमोक्षेषु स्थास्यामि । परांश्चाष्टासु विमोक्षेषु नियोजयि-
ष्यामि । आत्मना च नवखनुपूर्वविहारसमापत्तिषु स्थास्यामि ।
परांश्च नवखनुपूर्वविहारसमापत्तिषु नियोजयिष्यामि । आत्मना
च शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोक्षमुखेषु स्थास्यामि । परांश्च
शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोक्षमुखेषु नियोजयिष्यामि । आत्मना
चाभिज्ञासु स्थास्यामि । परांश्चाभिज्ञासु नियोजयिष्यामि ।
आत्मना च समाधिषु स्थास्यामि । परांश्च समाधिषु नियोजयि-
ष्यामि । आत्मना च धारणीमुखेषु स्थास्यामि । परांश्च धारणी-
मुखेषु नियोजयिष्यामि । आत्मना च तथागतबलेषु स्थास्यामि ।
परांश्च तथागतबलेषु नियोजयिष्यामि । आत्मना च वैशारद्येषु
स्थास्यामि । परांश्च वैशारद्येषु नियोजयिष्यामि । आत्मना च प्रति-
सम्बित्तु स्थास्यामि । परांश्च प्रतिसम्बित्तु नियोजयिष्यामि ।
आत्मना च महामैत्र्यां स्थास्यामि । परांश्च महामैत्र्यां नियोजयि-
ष्यामि । आत्मना च महाकरुणायां स्थास्यामि । परांश्च महा-
करुणायां नियोजयिष्यामि । आत्मना चाष्टादशवेणिकबुद्धधर्मेषु
स्थास्यामि । अष्टादशवेणिकबुद्धधर्मेषु नियोजयिष्यामि ।

इयतायुञ्जकारदतीपुत्र बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महासत्त्वसम्बन्ध
इत्युच्यते । पुनरपरमायुञ्जकारदतीपुत्र बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञा-
पारमितायाञ्चरन् यद्दानं ददाति । तत्सर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्त-

मनसिकारैर्नश्रावक प्रत्येकबुद्धै प्रतिसंयुक्तैस्तच्च कुशलमूलं सर्वसत्त्व-
साधारणं कृत्वाऽनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परिणामयत्ययं बोधि-
सत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमितायां चरतो दानपारमितासन्नाहः ।
पुनरपरमायुञ्जकारदतीपुत्र बोधिसत्त्वो महासत्त्वो दानं ददत्
सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्नश्रावक प्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तै
भूमौ परिणामयत्ययं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमितायां
चरतो दानं ददतः श्रीलपारमितासन्नाहः । पुनरपरमायुञ्जकार-
दतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य दानं ददतः सर्वाकारज्ञता
प्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्यतिषां धर्माणां चमणता रोचनताऽधिवास-
नता । अयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमितायां चरतो
दानं ददतः चान्तिपारमितासन्नाहः । पुनरपरमायुञ्जकारदती-
पुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य दानं ददतः सर्वाकारज्ञताप्रति-
संयुक्तैर्मनसिकारैर्वीर्यायंसनता । अयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
प्रज्ञापारमितायां चरतो दानं ददतो वीर्यपारमितासन्नाहः ।
पुनरपरमायुञ्जकारदतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य दानं ददतो
या चित्तैकाग्रता यदुत्सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारै श्रावक
प्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तानाञ्च चित्तोत्पादनामनवकाशदानं तदेका-
लम्बनतामुपादाय । अयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमि-
तायां चरतो दानं ददतो ध्यानपारमितासन्नाहः । पुनरपरमायुञ्ज-
कारदतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमितायां चरतो
दानं ददतः सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्मानावकतसंज्ञेयता
भवति । स न च दानमुपलभते । न दायकं न प्रतिग्राहकमुप-

लभते । अयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमितायां चरतो दानं ददतः प्रज्ञापारमितासन्नाहः । यदायुष्मच्छारदतीपुत्र बोधिसत्त्वोमहासत्त्वः सर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैस्ताः पारमिता न निमित्तीकरोति नोपलभते । एवं खलु बोधिसत्त्वोमहासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् महासन्नाह सम्बन्धो बोधितव्यः ।

पुनरपरमायुष्मच्छारदतीपुत्र बोधिसत्त्वोमहासत्त्वः शीलपारमितायां चरन् सर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्दानं ददाति तच्च सर्वसत्त्वसाधारणं कृत्वाऽनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परिणामप्रत्ययमनुपलभयोगेन । अयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य शीलपारमितायां चरतो दानपारमिता । पुनरपरमायुष्मच्छारदतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैः शीलपारमितायां चरतो या आवकप्रत्येकबुद्धभूम्यस्यूहानताः प्रागेव पृथग्जनभूमयः । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य शीलपारमितायां चरतः शीलपारमिता । पुनरपरमायुष्मच्छारदतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य शीलपारमितायां चरतः सर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैः तेषां धर्माणां समणत्वरोचनताऽधिवासनता । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य शीलपारमितायां चरतः चान्तिपारमिता । पुनरपरमायुष्मच्छारदतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य शीलपारमितायां चरतः सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्धावीर्यासंसनता नवलीनवीर्यता । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमितायां चरतो वीर्यपारमिता । पुनरपरमायुष्मच्छारदतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य शीलपारमितायां चरतः सर्वा-

कारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्विहरतो *या आवकप्रत्येकबुद्धचित्तानामनवकाशदानं तस्य च कुशलमूलस्य सर्वसत्त्वसाधारणीकृतत्वाऽनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परिणामयति । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य शीलपारमितायां चरतो ध्यानपारमिता । पुनरपरमायुष्मच्छारदतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमितायां चरतः सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्न आवकप्रत्येकप्रतिसंयुक्तैर्षां सर्वधर्मेषु मायाकृतसंज्ञा प्रत्युपस्थिता भवति । तेन च शीलैर्न न मन्यते न तच्छीलमुपलभते प्रकृतिशून्यतामुपादाय । तच्च कुशलमूलं सर्वसत्त्वसाधारणं कृत्वाऽनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परिणामयति । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य शीलपारमितायां चरतः प्रज्ञापारमिता । एवं खल्वायुष्मन् शारदतीपुत्र बोधिसत्त्वोमहासत्त्वः शीलपारमितायां चरन् षट्पारमिताः परिगृह्णाति । तेन महासन्नाह सचद्ध इत्युच्यते ।

पुनरपरमायुष्मच्छारदतीपुत्र बोधिसत्त्वोमहासत्त्वः चान्तिपारमितायां चरन् यद्दानं ददाति तत्सर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्न आवकप्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तैस्तच्च कुशलमूलं सर्वसत्त्वसाधारणं कृत्वाऽनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परिणामयति । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य चान्तिपारमितायां चरतो दानपारमिता । पुनरपरमायुष्मच्छारदतीपुत्र बोधिसत्त्वोमहासत्त्वः चान्तिपारमितायाञ्चरन् यच्छीलं रक्षति तत्सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्न आवक

प्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तैस्तच्च कुशलमूलं सर्वसत्त्वसाधारणं कृत्वाऽनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परिणामयतीयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य चान्तिपारमितायां चरतः शीलपारमिता । पुनरपरमायुश्चकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य चान्तिपारमितायां चरतो या सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तानां मनसिकाराणां चमणतारोचनताऽधिवासनता । इयं चान्तिपारमितायां चरतः चान्तिपारमिता । पुनरपरमायुश्चकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य चान्तिपारमितायां चरतः सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्न आवकप्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तैर्या चित्तस्यैकाग्रता इयं चान्तिपारमितायां चरतो ध्यानपारमिता । पुनरपरमायुश्चकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य चान्तिपारमितायां चरतः सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्न आवकप्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तैः सर्वसत्त्वेषु मायाकृतसंज्ञाप्रत्युपस्थिता भवति । तथा च चान्त्या न मन्यते । न च तां चान्तिमुपलभते । इयं चान्तिपारमितायां चरतः प्रज्ञापारमिता । एवं खल्वायुश्चकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वोमहासत्त्वः चान्तिपारमितायां चरन् सर्वाः षट्पारमिताः परिगृह्णाति । तेन महासत्त्वाद् सच्चद् इत्युच्यते ।

पुनरपरमायुश्चकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वोमहासत्त्वो वीर्यपारमितायां चरन् यद्दानं ददाति । तत्सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्न आवकप्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तैस्तच्च कुशलमूलं सर्वसत्त्वसाधारणं कृत्वाऽनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परिणामयति इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य वीर्यपारमितायां चरतो दानपारमिता । पुन-

रपरमायुश्चकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वोमहासत्त्वो वीर्यपारमितायां चरन् शीलं रक्षति सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्न आवकप्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तैस्तच्च कुशलमूलं सर्वसत्त्वसाधारणं कृत्वाऽनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परिणामयतीयं वीर्यपारमितायां चरतः शीलपारमिता । पुनरपरमायुश्चकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य वीर्यपारमितायां चरतः सर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्न आवकप्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तैर्या तेषां धर्माणां चमणतारोचनताऽधिवासनता । इयं वीर्यपारमितायां चरतः चान्तिपारमिता । पुनरपरमायुश्चकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य वीर्यपारमितायां चरतः सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्न आवकप्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तैः सर्वसत्त्वार्थं या वीर्यासं मनताऽग्रहणता, इयं वीर्यपारमितायां चरतो वीर्यपारमिता । पुनरपरमायुश्चकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य वीर्यपारमितायां चरतः सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्न आवकप्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तैरियं वीर्यपारमितायां चरतो ध्यानपारमिता । पुनरपरमायुश्चकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य वीर्यप्रज्ञापारमितायां चरतो या चित्तस्यैकाग्रता सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्न आवकप्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तैर्या सर्वधर्मेषु मायाकृतसंज्ञाप्रत्युपस्थिता भवति । तेन च वीर्येण न मन्यते न तद्वीर्यमुपलभते । तच्च कुशलमूलं सर्वसत्त्वसाधारणं कृत्वाऽनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परिणामयतीयं वीर्यपारमितायां चरतः प्रज्ञापारमिता । एवं खल्वायुश्चकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वोमहासत्त्वो वीर्यपारमितायां चरन्

सर्वाः षट्पारमिताः परिगृह्णाति । तेन महासन्नाह सन्नद्ध इत्युच्यते ।

पुनरपरमायुश्चकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वो महासत्त्वो ध्यानपारमितायां चरन् यद्दानं ददाति तत्सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्न आवकप्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तैस्तच्च सर्वकुशलमूलं सर्वसत्त्वसाधारणं कृत्वाऽनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परिणामयतीत्यं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य ध्यानपारमितायां चरतो दानपारमिता ।

पुनरपरमायुश्चकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वो महासत्त्वो ध्यानपारमितायां चरन् यच्छीलं रचति तत्सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्न आवकप्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तैस्तच्च कुशलमूलं सर्वसत्त्वसाधारणं कृत्वाऽनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परिणामयतीत्यं ध्यानपारमितायां चरतः शीलपारमिता ।

पुनरपरमायुश्चकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वो महासत्त्वो ध्यानपारमितायां चरन् चान्तिं भावयति । सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्न आवकप्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तैस्तच्च कुशलमूलं सर्वसत्त्वसाधारणं कृत्वाऽनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परिणामयतीत्यं ध्यानपारमितायां चरतः चान्तिपारमिता ।

पुनरपरमायुश्चकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य ध्यानपारमितायां चरतः सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्न आवकप्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तैर्या वीर्यसंभनता तच्च कुशलमूलं सर्वसत्त्वसाधारणं कृत्वाऽनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परिणामयतीत्यं ध्यानपारमितायां चरतो वीर्यपारमिता ।

पुनरपरमायुश्चकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य ध्यानपारमितायां चरतो या सर्वाकारज्ञता

प्रतिसंयुक्तेषु मनसिकारेषु चित्तस्यैकाग्रताश्रावकप्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तानां मनसिकाराणामवकाशदानं तदेकालम्बनतामुपादाय । तच्च कुशलमूलं सर्वसत्त्वसाधारणं कृत्वाऽनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परिणामयतीत्यं ध्यानपारमितायां चरतो ध्यानपारमिता ।

पुनरपरमायुश्चकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य ध्यानपारमितायां चरतः सर्वधर्मेषु मायाकृतसंज्ञा प्रत्युपस्थिता भवति । तेन च ध्यानेन न मन्यते । न च ध्यानमुपलभते । तच्च कुशलमूलं सर्वसत्त्वसाधारणं कृत्वाऽनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परिणामयतीत्यं ध्यानपारमितायां चरतः प्रज्ञापारमिता । एवं खल्वायुश्चकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वो महासत्त्वो ध्यानपारमितायां चरन् सर्वाः षट्पारमिताः परिगृह्णाति तेन महासन्नाह सन्नद्ध इत्युच्यते ।

पुनरपरमायुश्चकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरतस्त्रिमण्डलपरिशुद्धं दानं ददाति सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्न आवकप्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तैस्तच्च कुशलमूलं सर्वसत्त्वसाधारणं कृत्वाऽनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परिणामयतीत्यं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमितायां चरतो दानपारमिता ।

पुनरपरमायुश्चकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमितायां चरतः शीलं रचतः सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्न आवकप्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तैस्तच्च कुशलमूलं सर्वसत्त्वसाधारणं कृत्वा तस्याऽनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परिणामयतीत्यं प्रज्ञापारमितायां चरतः शीलपारमिता ।

पुनरपरमायुश्चकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमितायां चरतो या

तेषां धर्माणां सम्यक्ता रोचनताऽधिवासनता । सर्वाकारज्ञता
 प्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्न आवकप्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तैस्तस्य च कुशल-
 मूलस्य सर्वसत्त्वसाधारणं कृत्वाऽनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परि-
 णामयतीयं प्रज्ञापारमितायां चरतः चान्तिपारमिता । पुनरपर-
 मायुञ्जकारद्वितीयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमितायां
 चरतः सर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्न आवकप्रत्येकबुद्ध-
 प्रतिसंयुक्तैर्या वीर्यासंनता । तस्य च कुशलमूलं सर्वसत्त्वसाधारणं
 कृत्वाऽनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परिणामयतीयं प्रज्ञापारमितायां
 चरतो वीर्यपारमिता । पुनरपरमायुञ्जकारद्वितीयं बोधिसत्त्वस्य
 महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमितायां चरतो या चित्तस्यैकाग्रतासर्वाकार-
 ज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्न आवकप्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तैस्तस्य च कुशल-
 मूलं सर्वसत्त्वसाधारणं कृत्वाऽनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परि-
 णामयतीयं प्रज्ञापारमितायां चरतो ध्यानपारमिता । पुनरपर-
 मायुञ्जकारद्वितीयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमितायां
 चरतः सर्वधर्मेषु मायाकृतसंज्ञा प्रत्युपस्थिता भवति । सर्वाकार-
 ज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्न आवकप्रत्येकबुद्धप्रतिसंयुक्तैस्तस्य च कुशल-
 मूलं सर्वसत्त्वसाधारणं कृत्वाऽनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परि-
 णामयतीयं प्रज्ञापारमितायां चरतः प्रज्ञापारमिता । यदायुञ्ज-
 कारद्वितीयं बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तेन
 चित्तेनैताः पारमिता न सत्त्वात्त बोधिं निमित्तीकरोति । नोप-
 लभते । अयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमितायां चरतः
 षट्पारमिता महासत्त्वाहः ।

एवं खल्वायुञ्जकारद्वितीयं बोधिसत्त्वो महासत्त्व एकैकस्यां
 पारमितायां स्थित्वा सर्वाः षट्पारमिताः परिपूरयति ।

पुनरपरमायुञ्जकारद्वितीयं बोधिसत्त्वो महासत्त्वो ध्यानानि
 चाऽप्रमाणानि चारूप्यं समापत्तीन् समापद्यते । न च ध्यानाऽप्र-
 माणारूप्यसमापत्तीराच्छादयति । न च तैर्धानैरप्रमाणैरारूप्य-
 समापत्तिभिश्च संद्विष्यते । न च ध्यानाप्रमाणारूप्यसमापत्तिवशे-
 नोपपद्यते । इयमायुञ्जकारद्वितीयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्यो-
 पाय कौशलसहगताप्रज्ञापारमिता । पुनरपरमायुञ्जकारद्वितीयं
 बोधिसत्त्वो महासत्त्वो ध्यानानि चाप्रमाणानि चारूप्यसमापत्तीन्
 विवेकदर्शनेन च शून्यतानिमित्ताप्रणिहितदर्शनेन च समापद्यते ।
 न च तेषां वाश्रनोपपद्यते । न च भूतकोटिं साक्षात्करोति ।
 सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धांश्च । भवत्ययं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञा-
 पारमितायां चरत उपायकौशलमहासत्त्वाहः । एवं खल्वायुञ्ज-
 कारद्वितीयं बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महासत्त्वाह सन्नद्ध इत्युच्यते ।
 एवं सत्त्वाह सन्नद्धस्यायुञ्जकारद्वितीयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
 पूर्वस्थां दिशि गङ्गानदीवालुकोपमेषु लोकधातुषु बुद्धाभगवन्त
 उदानमुदानयन्ति । नामधेयञ्च कीर्त्तयन्ति शब्दमुदीरयन्ति ।
 घोषमनुश्रावयन्ति । एषोऽसुश्रिन् लोकधातौ बोधिसत्त्वो महासत्त्वो
 महासत्त्वाह सन्नद्धः सत्त्वांश्च पावयति बुद्धचेतस्य परिशोधयति ।
 च्छब्दा च विकीडति । दक्षिणस्थां दिशि गङ्गानदीवालुकोपमेषु
 लोकधातुषु बुद्धाभगवन्त उदानमुदानयन्ति नामधेयञ्च परि-
 कीर्त्तयन्ति । शब्दमुदीरयन्ति । घोषमनुश्रावयन्ति । एषोऽसुश्रिन्

विविक्तं पापकैरकुशलैर्धर्मैः सवितर्कं सविचारं विवेकजं प्रीति-
सुखं प्रथमध्यानमुपसम्पद्यविहरति । सवितर्कसविचाराणां व्युप-
ग्रमादध्यात्मसम्पसादाच्चेतस एकोतिभावादवितर्कमविचारं समा-
धिजं प्रीतिसुखं द्वितीयं ध्यानमुपसम्पद्यविहरति । सप्रीतेर्विरा-
गादुपेक्षको विहरति । स्मृतिमान् संज्ञान् सुखञ्च कायेन प्रति-
वेदयति । यत्तदार्या आचक्षते उपेक्षकः स्मृतिमान् सुखविहारी
निष्प्रीतिकं तृतीयं ध्यानमुपसम्पद्यविहरति । समुखस्य च प्रहा-
णात् दुःखस्य च प्रहाणात् पूर्वमेव च सौमनस्य दौर्मनस्य
थोरसङ्गमाददुःखासुखमुपेक्षस्मृतिपरिसुद्धिं चतुर्थध्यानमुपसम्पद्य-
विहरति । समैचीसहगतेन चित्तेन विपुलेन महद्गतेनादयेना-
प्रमाणेनावैरेणाऽव्यावधेनाऽसम्पत्तेन परिपूर्णं सुभावितेन धर्म-
धातुपरमे लोके आकाशधातुपर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वाऽधि-
मुच्य विहरति । सकलणसहगतेन चित्तेन विपुलेन महद्गतेना-
दयेनाऽप्रमाणेनावैरेणाव्यावधेनाऽसम्पत्तेन परिपूर्णं सुभावितेन
धर्मधातुपरमे लोके आकाशधातुपर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वा-
ऽधिमुच्यविहरति । समुदितासहगतेन चित्तेन विपुलेन महद्गते-
नादयेनाऽप्रमाणेनावैरेणाव्यावधेनाऽसम्पत्तेन परिपूर्णं सुभावितेन
धर्मधातुपरमे लोके आकाशधातुपर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वा
ऽधिमुच्यविहरति । स उपेक्षासहगतेन चित्तेन विपुलेन महद्गते-
नादयेनाऽप्रमाणेनावैरेणाव्यावधेनाऽसम्पत्तेन परिपूर्णं सुभावितेन
धर्मधातुपरमे लोके आकाशधातुपर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वा
विहरति । अनुपलभयोगेन । स सर्व्वशोरूपसंज्ञानामतिक्रमान्

प्रतिपद्यसंज्ञानामस्तङ्गमान्नात्संज्ञानाम् मनसिकारादनन्तमाका-
शानन्थायतनमुपसम्पद्य विहरति । स सर्व्वशः आकाशानन्थायतन-
समतिक्रमादनन्तविज्ञानमिति विज्ञानानन्थायतनमुपसम्पद्य विह-
रति । स सर्व्वशो विज्ञानानन्थायतनसमतिक्रमात्तास्ति किञ्चि-
दित्याकिञ्चन्यायतनमुपसम्पद्य विहरति । स सर्व्वश आकिञ्चन्याय-
तनसमतिक्रमाच्चैव संज्ञाना संज्ञायतनमुपसम्पद्य विहरति । अनुप-
लभयोगेन । इदं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य ध्यानं । यदा बोधि-
सत्त्वो महासत्त्व एतानि ध्यानान्येतान्यप्रमाणान्येतानि चारूपाणा-
काशाकारसिद्धनिमित्तैः समापद्यमानो व्युत्तिष्ठं स सर्वाकारज-
तायां परिणामयतीथं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य दानपारमिता ।

सग्रीहपारमितायां चरन् विविक्तं कामैर्विविक्तं पापकै-
रकुशलैर्धर्मैः सवितर्कसविचारजं प्रीतिसुखं प्रथमं ध्यानमुप-
सम्पद्यविहरति । स सवितर्कं सविचाराणां व्युपग्रमादध्यात्मसम्प-
सादाच्चेतसं एकोतिभावादवितर्कमविचारं समाधिजं प्रीतिसुखं
द्वितीयं ध्यानमुपसम्पद्य विहरति । सप्रीतेर्विरागादुपेक्षको विह-
रति । स्मृतिमान् संज्ञान् सुखञ्च कायेन प्रतिवेदयति ।
यत्तदार्या आचक्षते उपेक्षकः स्मृतिमान् सुखविहारीनिष्प्रीतिकं
तृतीयं ध्यानमुपसम्पद्य विहरति । समुखस्य च प्रहाणात् दुःखस्य च
प्रहाणात् पूर्वमेव च सौमनस्य दौर्मनस्यो वस्तुसङ्गमाददुःखासुख-
मुपेक्षा स्मृतिपरिसुद्धिं चतुर्थं ध्यानमुपसम्पद्य विहरति । समैची-
सहगतेन चित्तेन विपुलेन महद्गतेनादयेनाऽप्रमाणेनावैरेणाव्याव-
धेनासम्पत्तेन परिपूर्णं सुभावितेन धर्मधातुपरमे लोके आकाश-

धातुपर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वाऽधिसुच्यविहरति । सकरुणा-
सहगतेन चित्तेन विपुलेन महद्गतेनाद्वयेनाप्रमाणेनाऽवैरेणाऽव्या-
वधेनासपत्नेण परिपूर्णेन सुभावितेन धर्मधातुपरमे लोके
आकाशधातुपर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वाऽधिसुच्यविहरति ।
समुदितासहगतेन चित्तेन विपुलेन महद्गतेनाद्वयेनाऽप्र-
माणेनाऽवैरेणाऽव्यावधेनासपत्नेण परिपूर्णेन सुभावितेन धर्मधातु-
परमे लोके आकाशधातुपर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वाऽधिसुच्य-
विहरति । स उपेचासहगतेन चित्तेन विपुलेन महद्गतेनाद्वयेना-
प्रमाणेनाऽवैरेणाऽव्यावधेनासपत्नेण परिपूर्णेन सुभावितेन धर्मधातु-
परमे लोके आकाशधातुपर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वाऽधिसुच्य-
विहरति । अनुपलभयोगेन । ससर्वशो रूपसंज्ञानां समतिक्रमान्
प्रतिपद्यसंज्ञानामस्तं गमात्त्रानालसंज्ञानाम मनसिकारादनन्तमा-
काशमित्याकाशानन्त्यायतनमुपसम्पद्यविहरति । ससर्वशः आका-
शावन्त्यायतनसमतिक्रमादनन्तं विज्ञानमिति विज्ञानानन्त्यायतन-
मुपसम्पद्यविहरति । ससर्वशो रूपविज्ञानानन्त्यायतनसमतिक्रमा-
स्त्वि किञ्चिदित्याकिञ्चन्यायतनमुपसम्पद्यविहरति । ससर्वशः
आकिञ्चन्यायतनसमतिक्रमाच्चैव संज्ञानासंज्ञायतनमुपसम्पद्यविहरति ।
इदं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य ध्यानं ।

यदा बोधिसत्त्वो महासत्त्व एतानि च ध्यानान्येतानि चाऽप्र-
माणान्येतानि चारूप्यान्याकाशाकारं लिङ्गानिमित्तैः समापद्यमानो
युत्तिष्ठस्व सर्वाकारज्ञतायां परिणामयतीथं बोधिसत्त्वस्य महा-
सत्त्वस्य श्रीसपारमिता ।

स चान्तिपारमितायांश्चरन् विविक्तं कामैर्विविक्तं पापकै-
रकुश्लैर्धर्मैः सवितर्कं सविचारं विवेकजं प्रीतसुखं प्रथमं ध्यान-
मुपसम्पद्यविहरति । सवितर्कं सविचाराणां व्युपसमादध्यात्मसम्य-
सादाच्चेतस एकोति भावादवितर्कमविचारं समाधिजं प्रीतिसुखं
द्वितीयं ध्यानमुपसम्पद्यविहरति । सप्रीतेर्विरागादुपेचकोविह-
रति । स्मृतिमान् संजानन् सुखञ्च कायेन प्रतिभवेदयति । यद-
त्तदार्यां आचक्षते उपेचकः स्मृतिमान् सुखविहारा । निष्प्रीतिकं
तृतीयं ध्यानमुपसम्पद्यविहरति । समुखस्य च प्रहाणात् दुःखस्य च
प्रहाणात् पूर्वमेव च सौमनस्य दौर्मनस्ययोरस्तं गमाददुःखासुख-
मुपेचास्मृतिपरिशुद्धं चतुर्थं ध्यानमुपसम्पद्यविहरति । समैचीसह-
गतेन चित्तेन विपुलेन महद्गतेनाद्वयेनाप्रमाणेनाऽवैरेणाऽव्याव-
धेनासपत्नेण परिपूर्णेन सुभावितेन धर्मधातुपरमे लोके आकाश-
धातुपर्यमाणे दशदिशः स्फुरित्वाऽधिसुच्यविहरति । सकरुणा-
सहगतेन चित्तेन विपुलेन महद्गतेनाद्वयेनाऽप्रमाणेनाऽवैरेणा-
ऽव्यावधेनासपत्नेण परिपूर्णेन सुभावितेन धर्मधातुपरमे लोक
आकाशधातुपर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वाऽधिसुच्यविहरति ।
समुदितासहगतेन चित्तेन विपुलेन महद्गतेनाद्वयेनाऽप्रमाणेना-
ऽवैरेणाऽव्यावधेनाऽसपत्नेण परिपूर्णेन सुभावितेन धर्मधातुपरमे
लोके आकाशधातुपर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वाऽधिसुच्यविह-
रति । स उपेचासहगतेन चित्तेन विपुलेन महद्गतेनाद्वयेना-
ऽप्रमाणेनाऽवैरेणाऽव्यावधेनासपत्नेण परिपूर्णेन सुभावितेन धर्म-
धातुपरमे लोके आकाशधातुपर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वाऽधि-

मुच्यविहरति । उपलभ्ययोगेन । सर्व्वशो रूपसंज्ञानां समतिक्रमान् प्रतिपद्य संज्ञानामस्तङ्गमाज्ञानात्वसंज्ञानाम मनसिकारादनन्तमाकाशमित्याकाशानन्त्यायतनमुपसम्पद्यविहरति । सर्व्वशः आकाशानन्त्यायतनसमतिक्रमादनन्तं विज्ञानमिति विज्ञानानन्त्यायतनमुपसम्पद्यविहरति । सर्व्वशो विज्ञानानन्त्यायतनसमतिक्रमाज्ञास्ति किञ्चिदित्याकिञ्चन्यायतनमुपसम्पद्यविहरति । सर्व्वशः आकिञ्चन्यायतनसमतिक्रमाज्ञैव संज्ञानासंज्ञायतनमुपसम्पद्यविहरति । इदं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य ध्यानं ।

यदा बोधिसत्त्वोमहासत्त्व एतानि च ध्यानान्येतानि चाप्रमाणान्येतानि चारूपाणाकाशकारलिङ्गानिमित्तैः समापद्यमानो व्युत्तिष्ठंश्च सर्वाकारज्ञतायां परिणामयतीयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य चान्तिपारमिता ।

सर्व्वीर्यपारमितायां चरन् विविक्तं कामैर्बिबिक्तं पापकैरकुग्रलैर्धर्मैः सवितर्कं सविचारं विवेकजं प्रीतिसुखं प्रथमं ध्यानमुपसम्पद्यविहरति । सवितर्कसविचाराणां व्युपशमादध्यात्मसंप्रसादाच्चेतस एकोतिभावादवितर्कसविचारं समाधिजं प्रीतिसुखं द्वितीयं ध्यानमुपसम्पद्यविहरति । सप्रीतेर्बिबिरागादुपेक्षको विहरति । स्मृतिमान् संप्रजानम् सुखञ्च कायेन प्रतिसंवेदयति । यत्तदार्यां आचचते उपेक्षकः स्मृतिमान् सुखविहारोनिष्प्रीतिकं तृतीयं ध्यानमुपसम्पद्य विहरति । समुखस्य च प्रहाणात् दुःखस्य च प्रहाणात् पूर्व्वमेव सौमन्यदौर्मन्यस्यथोरस्तङ्गमाददुःखासुखमुपेक्षा स्मृतिपरिशुद्धं चतुर्थं ध्यानमुपसम्पद्यविहरति । स मैत्रीसहगतेन चित्तेन विपुलेन

महद्गतेनादयेनाप्रमाणेनावैरेणाव्यावध्येनासपचेन परिपूर्णं सुभावितेन धर्मधातुपरमे लोक आकाशधातुपर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वाऽधिमुच्यविहरति । सकरुणासहगतेन विपुलेन महद्गतेनादयेनाप्रमाणेनावैरेणाव्यावध्येनासपचेण परिपूर्णं सुभावितेन धर्मधातुपरमे लोक आकाशधातुपर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वाऽधिमुच्यविहरति । समुदिता सहगतेन चित्तेन विपुलेन महद्गतेनादयेनाप्रमाणेनावैरेणाव्यावध्येनासपचेण परिपूर्णं सुभावितेन धर्मधातुपरमे लोक आकाशधातुपर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वाऽधिमुच्यविहरति । स उपेक्षासहगतेन चित्तेन विपुलेन महद्गतेनादयेनाप्रमाणेनावैरेणाव्यावध्येनासपचेण परिपूर्णं सुभावितेन धर्मधातुपरमे लोक आकाशधातुपर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वाऽधिमुच्यविहरति । स उपेक्षासहगतेन चित्तेन विपुलेन महद्गतेनादयेनाप्रमाणेनावैरेणाव्यावध्येनासपचेण परिपूर्णं सुभावितेन धर्मधातुपरमे लोक आकाशधातुपर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वाऽधिमुच्यविहरति । उपलभ्ययोगेन । सर्व्वशो रूपसंज्ञानां समतिक्रमान् प्रतिपद्यसंज्ञानामस्तङ्गमाज्ञानात्वसंज्ञानाम मनसिकारादनन्तमाकाशमित्याकाशानन्त्यायतनमुपसम्पद्यविहरति । सर्व्वशः आकाशानन्त्यायतनसमतिक्रमादनन्तं विज्ञानमिति विज्ञानानन्त्यायतनमुपसम्पद्यविहरति । सर्व्वशो विज्ञानानन्त्यायतनसमतिक्रमाज्ञास्ति किञ्चिदित्याकिञ्चन्यायतनमुपसम्पद्यविहरति । सर्व्वशः आकिञ्चन्यायतनसमतिक्रमाज्ञैव संज्ञानासंज्ञायतनमुपसम्पद्यविहरति । इदं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य ध्यानं ।

यदा बोधिसत्त्वोमहासत्त्व एतानि च ध्यानान्येतानि चाप्रमाणान्येतानि चारूपाणाकाशकार लिङ्गानिमित्तैः समापद्यमानो

व्युत्तिष्ठन् सर्वाकारज्ञतायां परिणामयतीयं बोधिसत्त्वस्य महा-
सत्त्वस्य वीर्यपारमिता ।

स ध्यानपारमितायां चरन् विविक्तं कामैर्विविक्तं पापकै-
रकुशलैर्धर्मैः सवितर्कसविचारं विवेकजं प्रीतिसुखं प्रथमं ध्यान-
मुपसम्पद्यविहरति । सवितर्कसविचाराणां व्युपशमादध्यात्म-
सम्यसादाश्चेतस एकोतिभावादवितर्कमविचारं समाधिजं प्रीति-
सुखं द्वितीयं ध्यानमुपसम्पद्यविहरति । स प्रीतेर्विरागादुपेचको
विहरति स्मृतिमान् संप्रजानन् सुखञ्च कायेन प्रतिवेदयति ।
यत्तुदार्या आचक्षते उपेचकः स्मृतिमान् सुखविहारौनिष्प्रीतिकं
द्वितीयं ध्यानमुपसम्पद्यविहरति । स सुखस्य प्रहाणात् दुःखस्य च
प्रहाणात् पूर्वमेव सौमनस्य दौर्मनस्यथोरस्तगमाद्दुःखाऽसुख-
मुपेक्षास्मृतिपरिशुद्धं चतुर्थं ध्यानमुपसम्पद्यविहरति । मैत्रीसह-
गतेन चित्तेन विपुलेन महद्गतेनाद्वयेनाऽप्रमाणेनाऽवैरेणाऽव्या-
वधेनाऽसपत्रेण परिपूर्णं सुभावितेन धर्मधातुपरमे लोके
आकाशधातुपर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वाऽधिसुच्यविहरति । स
करुणासहगतेन चित्तेन विपुलेन महद्गतेनाद्वयेनाऽप्रमाणेनाऽवैरेणा-
व्यावधेनाऽसपत्रेण परिपूर्णं सुभावितेन धर्मधातुपरमे लोके
आकाशधातुपर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वाऽधिसुच्यविहरति । स
सुदितासहगतेन चित्तेन विपुलेन महद्गतेनाऽद्वयेनाऽप्रमाणेना-
ऽवैरेणाऽव्यावधेनाऽसपत्रेण परिपूर्णं सुभावितेन धर्मधातुपरमे
लोके आकाशधातुपर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वाऽधिसुच्यविहरति ।
स उपेक्षासहगतेन चित्तेन विपुलेन महद्गतेनाऽद्वयेनाऽप्रमाणेना-

वैरेणाऽव्यावधेनाऽसपत्रेण परिपूर्णं सुभावितेन धर्मधातु परमे
लोके आकाशधातुपर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वाऽधिसुच्यविहरति ।
अनुपलभ्ययोगेन । स सर्वशोरूपसंज्ञानां समतिक्रमान् प्रतिपद्य-
संज्ञानामस्तङ्गमानानात्वसंज्ञानामनधिकारादनन्तमाकाशमित्याका-
शानन्यायतनमुपसम्पद्य विहरति । स सर्वश आकाशानन्यायतन-
समतिक्रमादनन्तं विज्ञानमिति विज्ञानानन्यायतनमुपसम्पद्य-
विहरति । स सर्वशो विज्ञानानन्यायतनसमतिक्रमात्त्रास्ति
किञ्चिदित्याकिञ्चन्यायतनमुपसम्पद्यविहरति । स सर्वश आकिञ्च-
न्यायतनसमतिक्रमानैव संज्ञानासंज्ञायतनमुपसम्पद्यविहरति । इदं
बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य ध्यानम् ।

यदा बोधिसत्त्वो महासत्त्व एतानि ध्यानान्येतानि चाऽप्रमाणा-
न्येतानि चारुष्याणाकाशाकारलिङ्गानिमित्तैः समापद्यमानो-
व्युत्तिष्ठन् सर्वाकारज्ञतायां परिणामयतीयं बोधिसत्त्वस्य महा-
सत्त्वस्य ध्यानपारमिता ।

स प्रज्ञापारमितायां चरन् विविक्तं कामैर्विविक्तं पापकै-
रकुशलैर्धर्मैः सवितर्क सविचारं विवेकजं प्रीतिसुखं प्रथमं ध्यान-
मुपसम्पद्यविहरति । सवितर्क सविचाराणां व्युपशमादध्यात्म-
सम्यसादाश्चेतस एकोतीभावादवितर्कमविचारं समाधिजं प्रीति-
सुखं द्वितीयं ध्यानमुपसम्पद्यविहरति । स प्रीतेर्विरागादुपेचको-
विहरति । स्मृतिमान् सम्यजानन् सुखञ्च कायेन प्रतिवेदयति ।
यत्तुदार्या आचक्षते उपेचकः स्मृतिमान् सुखविहारौति निष्प्रीतिकं
द्वितीयं ध्यानमुपसम्पद्यविहरति । स सुखस्य साग्रहाणात् दुःखस्य च

सहाणात् पूर्वमेवसौमनस्य दौर्मनस्योरस्तङ्गमाददुःखासुखमुपेक्षा-
 स्मृतिपरिशुद्धं चतुर्थं ध्यानमुपसम्पद्यविहरति । समैत्रीसहगतेन
 चित्तेन विपुलेन महद्गतेनादयेनाऽप्रमाणेनावैरेणाऽव्यावधेना
 सपत्नेन परिपूर्णं सुभाषितेन धर्मधातुपरमे लोके आकाशधातु-
 पर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वाऽधिमुच्यविहरति । स करुणासहगतेन
 चित्तेन विपुलेन महद्गतेनादयेनाऽप्रमाणेनावैरेणाऽव्यावधेनाऽस-
 पत्नेण परिपूर्णं सुभावितेन धर्मधातुपरमे लोके आकाशधातु-
 पर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वाऽधिमुच्यविहरति । समुदितासहगतेन
 चित्तेन विपुलेन महद्गतेनादयेनाऽप्रमाणेनावैरेणाऽव्यावधेनाऽस-
 पत्नेन परिपूर्णं सुभावितेन धर्मधातुपरमे लोके आकाशधातु-
 पर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वाऽधिमुच्यविहरति । स उपेक्षासहगतेन
 चित्तेन विपुलेन महद्गतेनादयेनाऽप्रमाणेनावैरेणाऽव्यावधेनाऽस-
 पत्नेन परिपूर्णं सुभावितेन धर्मधातुपरमे लोके आकाशधातुपर्यवसाने
 दशदिशः स्फुरित्वाऽधिमुच्यविहरति । अनुपलम्भयोगेन । स सर्व्वशो
 रूपसंज्ञानां समतिक्रमान् प्रतिपद्यसंज्ञानामस्तङ्गमाज्ञानालसंज्ञानाम्
 मनसिकारादनन्तमाकाशमित्याकाशानन्यायतनमुपसम्पद्यविहरति ।
 स सर्व्वशो आकाशानन्यायतनसमतिक्रमादनन्तं विज्ञानमिति विज्ञान-
 नानन्यायतनमुपसम्पद्यविहरति । स सर्व्वशो विज्ञानानन्यायतन-
 समतिमाप्नास्ति किञ्चिदित्याकिञ्चन्यायतनमुपसम्पद्यविहरति । स
 सर्व्वशो आकिञ्चन्यायतनसमतिक्रमात्सैव संज्ञानासंज्ञायतनमुपसम्पद्य-
 विहरति । इदं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य ध्यानं । यदा बोधिसत्त्वो
 महासत्त्व एतानि च ध्यानान्येतानि चाप्रमाणान्येतानि चारूपाण्या-

काशाकारलिङ्गानिमित्तैः समापद्यमानोव्युत्तिष्ठस्य सर्वाकारज्ञतायां
 परिणामयतीयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमिता । एवं खल्वा-
 युग्मञ्चारदतीपुत्र बोधिसत्त्वोमहासत्त्वोमहायानसंप्रस्थित इत्युच्यते ।
 पुनरपरमायुग्मञ्चारदतीपुत्र बोधिसत्त्वोमहासत्त्वो मैत्रीसहगतेन
 चित्तेन विपुलेन महद्गतेनादयेनाऽप्रमाणेनावैरेणाऽव्यावधेनासपत्नेन
 परिपूर्णं सुभावितेन धर्मधातुपरमेलोके आकाशधातुपर्यवसाने-
 दशदिशः स्फुरित्वाऽधिमुच्यविहरति । स महाकरुणासहगतेन
 चित्तेन विपुलेन महद्गतेनादयेनाऽप्रमाणेनावैरेणाऽव्यावधेनासपत्नेन
 परिपूर्णं सुभावितेन धर्मधातुपरमेलोके आकाशधातुपर्यवसाने
 दशदिशः स्फुरित्वाऽधिमुच्यविहरति । समुदितासहगतेन चित्तेन
 विपुलेन महद्गतेनादयेनाऽप्रमाणेनावैरेणाऽव्यावधेनासपत्नेन
 परिपूर्णं सुभावितेन धर्मधातुपरमेलोके आकाशधातुपर्यवसाने
 दशदिशः स्फुरित्वाऽधिमुच्यविहरति । समुदितासहगतेन चित्तेन
 विपुलेन महद्गतेनादयेनाऽप्रमाणेनावैरेणाऽव्यावधेनासपत्नेन परिपूर्णं
 सुभावितेन धर्मधातुपरमेलोके आकाशधातुपर्यवसाने दशदिशः
 स्फुरित्वाऽधिमुच्यविहरति । स उपेक्षासहगतेन चित्तेन विपुलेन
 महद्गतेनादयेनाऽप्रमाणेनावैरेणाऽव्यावधेनासपत्नेन परिपूर्णं सुभावि-
 तेन धर्मधातुपरमेलोके आकाशधातुपर्यवसाने दशदिशः स्फुरित्वा
 ऽधिमुच्यविहरति । स विविक्तं कामैर्व्विविक्तं पापकैरकुशलैर्धर्मैः
 सवितर्कं सविचारं विवेकजं प्रीतिसुखं प्रथमं ध्यानमुपसम्पद्य-
 विहरति । सवितर्कं सविचाराणां व्युपगमादध्यात्मसम्प्रसादाच्चेतस
 एकोतिभावादवितर्कमविचारं समाधिजं प्रीतिसुखं द्वितीयं ध्यान-
 मुपसम्पद्यविहरति । स प्रीतोर्व्विरागादुपेक्षकोविहरति । स्मृतिमान्
 सम्प्रज्ञानन् सुखञ्चकारेण प्रतिभवेदयति । यत्तदार्या आचक्षते
 उपेक्षकः स्मृतिमान् सुखविहारति निष्प्रीतिकं तृतीयं ध्यानमुप-

सम्यग्विहरति । समुखस्य च प्रहाणात् दुःखस्य च प्रहाणात् पूर्वमेव
सौमनस्य दौर्मणस्ययोरस्तद्गमाद् दुःखसुखमुपेक्षासृतिपरिशुद्धं चतुर्थं
ध्यानमुपसम्यग्विहरति । स सर्वग्रोरूपज्ञं ज्ञानां समतिक्रमान्
प्रतिपद्यसंज्ञानामस्तद्गमानानत्वे संज्ञानाम् मनसिकारादनन्तमाका-
शमित्याकाशानन्यायनमुपसम्यग्विहरति । स सर्वग्रत्याकाशानन्या-
यतनसमतिक्रमादनन्तं विज्ञानमिति विज्ञानानन्यायतनमुपसम्यग्वि-
हरति । ससर्वग्रो विज्ञानानन्यायतनसमतिक्रमान्नास्ति किञ्चि-
दित्याकिञ्चन्यायतनमुपसम्यग्विहरति । ससर्वग्रआकिञ्चन्यायत-
नसमतिक्रमान्नैव संज्ञायतनमुपसम्यग्विहरति । अयं बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्य समाधिः ।

स खलु पुनर्व्वोबोधिसत्त्वोमहासत्त्वः सर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तेन
चित्तेन महाकरुणापूर्व्वङ्गमेन क्लेशप्रहाणाय ध्यानाऽप्रमाणरूप्य
समापत्तीः परेभ्य आचष्टे देशयति । प्रकाशयति । विसर्जयति ।
उत्तानीकरोति । विवक्षता समाह्लादञ्चादीनवञ्च निःसरणञ्चोप-
दिशति । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य दानपारमिता । यद्बोधि-
सत्त्वोमहासत्त्वस्यैरेव सर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्ध्याना-
प्रमाणरूप्यसमापत्तीः समापद्यमानो व्युत्तिष्ठश्च नान्येषां चित्तो-
त्पादानामवकाशं ददाति । यदुत आवकचित्तानां वा प्रत्येकबुद्ध-
चित्तानां वा । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य परामृष्टा शीलपार-
पारमिता । यद्बोधिसत्त्वोमहासत्त्वः सर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तैर्मन-
सिकारैर्ध्यानाप्रमाणरूप्यसमापत्तिभिर्व्विहरत* एवं भवति ।

* विहरन्निति पाठो युक्तः ।

सर्वसत्त्वानां क्लेशचयाय धर्मं देशयिष्यामीति । या तेषां मन-
सिकाराणां क्षमता, रोचनता, व्युपपरीक्षणाश्रवबोधनता ।
उपरिधायतनता । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य चान्तिपार-
मिता । यदा बोधिसत्त्वोमहासत्त्वः सर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तै-
र्मनसिकारैर्ध्यानाप्रमाणरूप्यसमापत्तिभिर्व्विहरति । सर्वसत्त्वार्थं
सर्वाकारज्ञतायां वीर्यं नम्रं सयतीयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
वीर्यपारमिता । यदा बोधिसत्त्वोमहासत्त्वः सर्वाकारज्ञताप्रति-
संयुक्तैर्मनसिकारैः सर्वज्ञता ध्यानविमोक्षसमापत्तीः समापद्यते च
व्युत्तिष्ठते च न च श्रावकभूमौ वा प्रत्येकबुद्धभूमौ वा परिणामय-
तीयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य ध्यानपारमिता । यदा बोधिसत्त्वो-
महासत्त्वः सर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैस्तानि प्रथमध्याना-
ऽङ्गानि द्वितीयध्यानाङ्गानि तृतीयध्यानाङ्गानि चतुर्थध्यानाङ्गानि ।
मैत्रीकरुणामुदितोपेक्षाकाशानन्यायतनं विज्ञानानन्यायतमाकिञ्च
न्यायतनं नैव संज्ञानासंज्ञायतनमनित्याकारेण दुःखाकारेणा-
नात्माकारेणाशान्ताकारेण शून्यताकारेणानिमित्ताकारेणाप्रणि-
हिताकारेणाप्रत्यवेक्षमाणस्ता ध्यानाप्रमाणरूप्यसमापत्तीर्नोपलभते ।
ताभिश्च न मन्यते । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमिता ।

इदमायुश्चकारद्वितीयपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापार-
मितायां चरतो महायानं ।

पुनरपरमायुश्चकारद्वितीयपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महा-
यानं । यत् सर्वाकारैः चत्वारि सृष्ट्युपस्थानानि भावयति ।
सर्वाकारैश्चत्वारि सम्यक्प्रहाणानि भावयति । सर्वाकारैश्चतुर

सृष्टिपादान् भावयति । सर्वाकारैः पञ्चेन्द्रियाणि भावयति । सर्वाकारैः पञ्चबलानि भावयति । सर्वाकारैः सप्तबोधाङ्गानि भावयति । सर्वाकारैरार्याष्टाङ्गमार्गं भावयति । सर्वाकारैरार्थ-
सत्यानि भावयति । सर्वाकारैर्धानानिभावयति । सर्वाकारै-
रप्रमाणानि भावयति । सर्वाकारैरारूप्यसमापत्तीर्भावयति । सर्वाकारैर्विमोचान् भावयति । सर्वाकारैरनुपूर्वविहारसमा-
पत्तीर्भावयति । सर्वाकारैः शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोच-
मुखानि भावयति । सर्वाकारैरभिज्ञा भावयति । सर्वाकारैः
समाधिं भावयति । सर्वाकारैर्धारणीमुखानि भावयति । सर्वा-
कारैस्तथागतबलानि भावयति । सर्वाकारैर्वैशारदानि भाव-
यति । सर्वाकारै प्रतिषम्बिदो भावयति । सर्वाकारैर्महामैत्रीं
भावयति । सर्वाकारैर्महाकरुणां भावयति । सर्वाकारैरावे-
णिकबुद्धधर्मान् भावयति । सर्वाकारैः सर्वज्ञतां भावयति ।
सर्वाकारैर्मार्गाकारज्ञतां भावयति । सर्वाकारैः सर्वाकारज्ञतां
भावयति । इदमायुष्माञ्कारद्वयीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
महायानम् ।

पुनरपरमायुष्माञ्कारद्वयीपुत्र बोधिसत्त्वो महासत्त्वो मैत्रीं
समाधिं समापद्यते । मया सर्वसत्त्वास्त्रातव्याः इत्यति नामयति
करुणाञ्च समाधिं सम्पद्यते । कृपाकरुणताञ्च सत्त्वेषु निर्णमयति ।
मुदिताञ्च समाधिं समापद्यते । अहमेवं समाधायिष्यामीति
सत्त्वेषु निर्णमयति । उपेक्षाञ्च समाधिं समापद्यते । आस्रवचयण-
ताञ्च सत्त्वेषु निर्णयतीथं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रमाणेषु

चरतो दानपारमिता । यदा बोधिसत्त्वो महासत्त्वो ध्यानाप्रमाणा-
कारस्त्रिङ्गनिमित्तानि समापद्यते च व्युत्तिष्ठते च । न च आवक-
प्रत्येकबुद्धभूमौ परिणामयत्यन्यत्र सर्वाकारज्ञतायाः । इयं बोधि-
सत्त्वस्य महासत्त्वस्याप्रमाणेषु चरतोऽपरामृष्टा श्रीलपारमिता ।
यदा बोधिसत्त्वो महासत्त्वो स्त्राभिधानाऽप्रमाणारूप्यसमापत्तिभिर-
व्यवकीर्णं विहरति । आभ्याञ्च द्वाभ्यां भूमिभ्यां आवकभूमये वा
प्रत्येकबुद्धभूमये वा नस्युहेत् । सर्वाकारज्ञतैवास्य क्षमते रोचते
चेयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रमाणेषु चरतः ज्ञान्तिपारमिता ।

यदा बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तै-
स्त्रित्तोत्पादैरनिच्छिप्रधुरो विहरत्यकुशलधर्मप्रहाणाय कुशलधर्माय
सम्पदैरियं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्याप्रमाणेषु चरतो वीर्यपारमिता ।
यदा बोधिसत्त्वो महासत्त्व एतानि च ध्यानान्येताश्चाऽप्रमाणारूप्य-
समापत्तीञ्च समापद्यते । न च ध्यानाप्रमाणारूप्यसमापत्तिवशेनोप-
पद्यते । न च ता आखादयति । न च ताभिः संह्रियते । इयं
बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्याप्रमाणेषु चरतो वीर्यपारमिता । यदा
बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैस्ताध्याना-
प्रमाणारूप्यसमापत्तीः समापद्यते च व्युत्तिष्ठते च ताश्चाऽनित्या-
कारेण दुःखाकारेणानात्माकारेणाशान्ताकारेणाऽशून्यताकारेणा-
ऽनिमित्ताकारेणाऽप्रणिहिताकारेण प्रत्यवेचते । न च आवकाणाम्वा
प्रत्येकबुद्धानाम्वाऽवक्रामति । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
प्रज्ञापारमिता । इदमायुष्माञ्कारद्वयीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
महायानम् ।

पुनरपरमायुष्कारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं ।
 यदध्यात्मशून्यतायां ज्ञानं न चाऽनुपलभयोगेन । यदहिर्द्धाशून्य-
 तायां ज्ञानं न चाऽनुपलभयोगेन । यदध्यात्मवहिर्द्धाशून्यतायां
 ज्ञानं न चाऽनुपलभयोगेन । यच्छून्यताशून्यतायां ज्ञानं न
 चाऽनुपलभयोगेन । यन्महाशून्यतायां ज्ञानं न चाऽनुपलभ-
 योगेन । यत्परमार्थशून्यतायां ज्ञानं न चाऽनुपलभयोगेन । यत्
 संस्कृतशून्यतायां ज्ञानं न चाऽनुपलभयोगेन । यदसंस्कृतशून्यतायां
 ज्ञानं न चाऽनुपलभयोगेन । यदत्यन्तशून्यतायां ज्ञानं न चाऽनुप-
 लभयोगेन । यदनवराशून्यतायां ज्ञानं न चाऽनुपलभयोगेन ।
 यदनवकारशून्यतायां ज्ञानं न चाऽनुपलभयोगेन । यत्प्रकृतिशून्यतायां
 ज्ञानं न चाऽनुपलभयोगेन । यत्सर्वधर्मशून्यतायां ज्ञानं न
 चाऽनुपलभयोगेन । यत् खलक्षणशून्यतायां ज्ञानं न चाऽनुपलभ-
 योगेन । यदनुपलभशून्यतायां ज्ञानं न चाऽनुपलभयोगेन ।
 यदभावशून्यतायां ज्ञानं न चाऽनुपलभयोगेन । यत् खभावशून्य-
 तायां ज्ञानं न चाऽनुपलभयोगेन । यदभावखभावशून्यतायां ज्ञानं
 न चाऽनुपलभयोगेन । इदं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानम् ।

पुनरपरमायुष्कारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महा-
 यानं । यत् सर्वधर्मेषु न विशेयते चित्तं समाहितमिति ज्ञानमिदं
 बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं ।

यत्तनित्यमिति ज्ञानं प्रवर्त्तते । नानित्यमिति ज्ञानं प्रवर्त्तते ।
 न सुखमिति ज्ञानं प्रवर्त्तते । न दुःखमिति ज्ञानं प्रवर्त्तते ।
 नात्मेति ज्ञानं प्रवर्त्तते । नाऽनात्मेति ज्ञानं प्रवर्त्तते । न शुभमिति

ज्ञानं प्रवर्त्तते । नाऽशुभमिति ज्ञानं प्रवर्त्तते । इदं बोधिसत्त्वस्य
 महासत्त्वस्य महायानं । तच्चाऽनुपलभयोगेन ।

पुनरपरमायुष्कारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महा-
 यानं । यदतीतेऽध्वनिज्ञानं प्रवर्त्तते । अनागतेऽध्वनिप्रवर्त्तते ।
 प्रत्युत्पन्नेऽध्वनिप्रवर्त्तते । न चास्य त्रिष्वध्वसुज्ञानमिदं बोधिसत्त्वस्य
 महासत्त्वस्य महायानं । तच्चाऽनुपलभयोगेन । पुनरपरमायुष्कार-
 द्वतीपुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । यत्कामधातौ ज्ञानं
 प्रवर्त्तते । न रूपधातौ । नाऽरूपधातौ ज्ञानं प्रवर्त्तते । न चाऽस्य
 कामरूपारूपधातुषु ज्ञानमिदमपि बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महा-
 यानं । तच्चाऽनुपलभयोगेन । पुनरपरमायुष्कारद्वतीपुत्र बोधि-
 सत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । यत्तैव लौकिकेषु ज्ञानं प्रवर्त्तते ।
 न लोकोत्तरेषु न साश्रवेषु नानाश्रवेषु न संस्कृतेषु धर्मेषु ज्ञानं
 प्रवर्त्तते । नाऽसंस्कृतेषु । न चास्य लौकिक लोकोत्तरेषु धर्मेषु न सा-
 श्रवानाश्रवेषु न संस्कृतासंस्कृतेषु धर्मेषु ज्ञानमिदमायुष्कारद्वती-
 पुत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं तच्चाऽनुपलभयोगेन । आह ।

कियतायुष्मन् पूर्णं बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महायानसमारूढ
 इत्युच्यते । पूर्णं आह । इदमायुष्कारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वो महा-
 सत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् दानपारमितां समारोहति । स
 नैव दानसुपलभते । न दानपारमितां न बोधिसत्त्वं न प्रतिघाहकं
 न तान् मनसिकारानुपलभते । एवं खलु बोधिसत्त्वो महासत्त्वो
 महायानसमारूढ इत्युच्यते । अनुपलभयोगेन । इहायुष्कारद्वती-
 पुत्र बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् शीलपारमितां

समाधीन् भावयति । भावनाविभावनार्थेन । तच्चाऽनुपलभ्ययोगेन ।
 अव्यवकीर्णैः सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्धारणीमुखानिभाव-
 यति । भावनाविभावनार्थेन । तच्चाऽनुपलभ्ययोगेन । अव्यवकीर्णैः
 सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैस्त्वथागतबलानि भावयति ।
 भावनाविभावनार्थेन । तच्चाऽनुपलभ्ययोगेन । अव्यवकीर्णैः
 सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैश्चत्तारिवेशारद्यानि भावयति ।
 भावनाविभावनार्थेन । तच्चाऽनुपलभ्ययोगेन । अव्यवकीर्णैः सर्वा-
 कारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैश्चतत्रः प्रतिसम्बिदो भावयति ।
 भावनाविभावनार्थेन । तच्चाऽनुपलभ्ययोगेन । अव्यवकीर्णैः सर्वाकार-
 ज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैर्महामैत्री भावयति । भावनाविभावनार्थेन ।
 तच्चाऽनुपलभ्ययोगेन । अव्यवकीर्णैः सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसि-
 कारैर्महाकरुणां भावयति । भावनाविभावनार्थेन । तच्चाऽनुपलभ्य-
 योगेन । अव्यवकीर्णैः सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैर्मनसिकारैरेष्टादशा-
 वेणिकबुद्धधर्मान् भावयति । भावनाविभावनार्थेन । तच्चाऽनुप-
 लभ्ययोगेन । एवं खल्वायुञ्जकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वोमहासत्त्वो-
 महायानसमारूढ इत्युच्यते ।

पुनरपरमायुञ्जकारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वोमहासत्त्व एवं जानाति ।
 व्यवहारमात्रं मेतद्यदुत बोधिसत्त्व इति बोधिसत्त्वाऽनुपलभ्यिता-
 सुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतरूपं रूपाऽनुपलभ्यितासुपादाय ।
 नाममात्रमेतद्यदुतवेदनावेदनाऽनुपलभ्यितासुपादाय । नाममात्र-
 मेतद्यदुतसंज्ञासंज्ञानुपलभ्यितासुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतसंस्काराः
 संस्काराऽनुपलभ्यितासुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतविज्ञानं विज्ञाना-

ऽनुपलभ्यितासुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतचक्षुश्चक्षुरणुपलभ्यिता-
 सुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतश्रोत्रं श्रोत्राऽनुपलभ्यितासुपादाय ।
 नाममात्रमेतद्यदुतघ्राणं घ्राणाऽनुपलभ्यितासुपादाय । नाममात्र-
 मेतद्यदुतजिह्वाजिह्वाऽनुपलभ्यितासुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतकायः
 कायाऽनुपलभ्यितासुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतमनः मनोऽनुपलभ्यि-
 तासुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतरूपं रूपाऽनुपलभ्यितासुपादाय ।
 नाममात्रमेतद्यदुतशब्दः शब्दाऽनुपलभ्यितासुपादाय । नाममात्रमेत-
 द्यदुतगन्धो गन्धाऽनुपलभ्यितासुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतरसो-
 रसाऽनुपलभ्यितासुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतस्पर्शः स्पर्शाऽनुप-
 लभ्यितासुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतधर्माः धर्माऽनुपलभ्यिता-
 सुपादाय ।

नाममात्रमेतद्यदुतचक्षुःर्विज्ञानं चक्षुर्विज्ञानाऽनुपलभ्यितासुपा-
 दाय । नाममात्रमेतद्यदुतश्रोत्रविज्ञानं श्रोत्रविज्ञानाऽनुपलभ्यिता-
 सुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतघ्राणविज्ञानं घ्राणविज्ञानाऽनुप-
 लभ्यितासुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतजिह्वाविज्ञानं जिह्वाविज्ञाना-
 ऽनुपलभ्यितासुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतकायविज्ञानं कायविज्ञाना-
 ऽनुपलभ्यितासुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतमनोविज्ञानं मनो-
 विज्ञानाऽनुपलभ्यितासुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतचक्षुःसंस्पर्शश्चक्षुः-
 संस्पर्शाऽनुपलभ्यितासुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतश्रोत्रसंस्पर्शः
 श्रोत्रसंस्पर्शाऽनुपलभ्यितासुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतघ्राणसंस्पर्शः
 घ्राणसंस्पर्शाऽनुपलभ्यितासुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतजिह्वासंस्पर्शः
 जिह्वासंस्पर्शाऽनुपलभ्यितासुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतकायसंस्पर्शः

कायसंस्पर्शाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतमनःसंस्पर्शोः
मनःसंस्पर्शाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतचक्षुःसंस्पर्श-
जावेदना चक्षुःसंस्पर्शजावेदनाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेत-
द्यदुतश्रोत्रसंस्पर्शजावेदनाश्रोत्रसंस्पर्शजावेदनाऽनुपलब्धितामुपादाय ।
नाममात्रमेतद्यदुतघ्राणसंस्पर्शजावेदनाघ्राणसंस्पर्शजावेदनाऽनुपलब्धि-
तामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतजिह्वासंस्पर्शजावेदना जिह्वासंस्पर्श-
जावेदनाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतकायसंस्पर्श-
जावेदनाकायसंस्पर्शजावेदनाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेत-
द्यदुतमनःसंस्पर्शजावेदनामनःसंस्पर्शजावेदनाऽनुपलब्धितामुपादाय ।

नाममात्रमेतद्यदुतपृथिवीधातुः पृथिवीधातुपलब्धितामुपा-
दाय । नाममात्रमेतद्यदुताऽध्यातुरध्यातुपलब्धितामुपादाय ।
नाममात्रमेतद्यदुततेजोधातुतेजोधातुपलब्धितामुपादाय । नाम-
मात्रमेतद्यदुतवायुधातुर्वायुधातुपलब्धितामुपादाय । नाममात्र-
मेतद्यदुताकाशधातुराकाशधातुपलब्धितामुपादाय । नाममात्र-
मेतद्यदुतविज्ञानधातुर्विज्ञानधातुपलब्धितामुपादाय । नाममात्र-
मेतद्यदुताविद्या अविद्याऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुत-
संस्काराः संस्काराऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतविज्ञानं
विज्ञानाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतनामरूपं नाम-
रूपाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतषडायतनं षडाय-
तनाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतस्यर्गः सर्गाऽनुप-
लब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतवेदनावेदनाऽनुपलब्धिता-
मुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतदृष्ट्यादृष्ट्याऽनुपलब्धितामुपादाय ।

नाममात्रमेतद्यदुतोपादानमुपादानाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाम-
मात्रमेतद्यदुतभवोभवाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुत-
जातिर्जात्यनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतजरामरणं
जरामरणाऽनुपलब्धितामुपादाय ।

नाममात्रमेतद्यदुतदानपारमितादानपारमिताऽनुपलब्धिता-
मुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतश्रीलपारमिताश्रीलपारमिताऽनुप-
लब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतचान्तिपारमिताचान्तिपार-
मिताऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतवीर्यपारमिता-
वीर्यपारमिताऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतध्यानपार-
मिताध्यानपारमिताऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुत-
प्रज्ञापारमिताप्रज्ञापारमिताऽनुपलब्धितामुपादाय ।

नाममात्रमेतद्यदुताऽध्यात्मशून्यताऽध्यात्मशून्यताऽनुपलब्धिता-
मुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतबहिर्द्विशून्यतावहिर्द्विशून्यताऽनुप-
लब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुताऽध्यात्मबहिर्द्विशून्यताऽध्यात्म-
बहिर्द्विशून्यताऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतशून्यता-
शून्यताशून्यताऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुत-
महाशून्यतामहाशून्यताऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुत-
परमार्थशून्यतापरमार्थशून्यताऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्र-
मेतद्यदुतसंस्कृतशून्यतासंस्कृतशून्यताऽनुपलब्धितामुपादाय । नाम-
मात्रमेतद्यदुताऽसंस्कृतशून्यताऽसंस्कृतशून्यताऽनुपलब्धितामुपादाय ।
नाममात्रमेतद्यदुताऽत्यन्तशून्यताऽत्यन्तशून्यताऽनुपलब्धितामुपादाय ।
नाममात्रमेतद्यदुताऽनवराशून्यताऽनवराशून्यताऽनुपलब्धितामु-

पादाय । नाममात्रमेतद्यदुताऽनवकारशून्यताऽनवकारशून्यताऽनुप-
लब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतप्रकृतिशून्यताऽप्रकृतिशून्यता-
ऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतसर्व्वधर्मशून्यताऽसर्व्वधर्म-
शून्यताऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतखलक्षणशून्यता-
खलक्षणशून्यताऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुताऽनुपलम्भ-
शून्यताऽनुपलम्भशून्यताऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुता-
भावशून्यताऽभावशून्यताऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुत-
स्वभावशून्यताऽस्वभावशून्यताऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेत-
द्यदुताऽभावस्वभावशून्यताऽभावस्वभावशून्यताऽनुपलब्धितामुपादाय ।

नाममात्रमेतद्यदुतचत्वारिंशत्युपस्थानानि चत्वारिंशत्युस्थाऽनुप-
लब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतचत्वारिंशत्युप्रहाणानिचत्वा-
रिंशत्युप्रहाणाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतचत्वारि-
ंशद्विपादाः चत्वारिंशद्विपादाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्र-
मेतद्यदुतपञ्चेन्द्रियाणीन्द्रियाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेत-
द्यदुतपञ्चबलानिबलाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतसप्त-
बोधज्ञानिबोधज्ञानाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतार्था-
ष्टाङ्गमार्ग आर्याष्टाङ्गमार्गाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेत-
द्यदुतार्थसत्यानि आर्यसत्याऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेत-
द्यदुतध्यानानि ध्यानाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुताऽप्र-
माणान्यप्रमाणाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुताऽरूपसमा-
पत्तय आरूप्यसमापत्त्यनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुताष्टौ
विमोक्षाःविमोक्षाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतानु-

पूर्व्वविहारसमापत्तयोऽनुपूर्व्वविहारसमापत्त्यनुपलब्धितामुपादाय ।
नाममात्रमेतद्यदुतशून्यतानिमित्ताप्रणिहीतविमोक्षमुखांनिशून्यता-
निमित्ताप्रणिहितविमोक्षमुखाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेत-
द्यदुताऽभिज्ञाभिज्ञाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतसमा-
धयः समाध्यानुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतधारणीमुखा-
निधारणीमुखानुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतदशतथागत-
बलानि तथागतबलाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुत-
चत्वारिंशदार्यानि वैशारद्यानुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेत-
द्यदुतचतस्रः प्रतिसम्बिदः प्रतिसम्बिदनुपलब्धितामुपादायः । नाम-
मात्रमेतद्यदुतमहामैत्रीमहामैत्र्यनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्र-
मेतद्यदुतमहाकरुणामहाकरुणाऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्र-
मेतद्यदुताष्टादशावेणिकाबुद्धधर्माः आवेणिकबुद्धधर्मानुपलब्धिता-
मुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुततथतातथतानुपलब्धितामुपादाय ।
नाममात्रमेतद्यदुताऽवितथताऽवितथतानुपलब्धितामुपादाय । नाम-
मात्रमेतद्यदुतधर्मताधर्मताऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्य-
दुतधर्मधातुधर्मधालनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतधर्म-
स्मितिधर्मस्मितिऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुत-
धर्मनियामताधर्मनियामताऽनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेत-
द्यदुतभूतकोटिभूतकोथ्यनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुत-
बोधिर्व्विध्यनुपलब्धितामुपादाय । नाममात्रमेतद्यदुतबुद्धो बुद्धानुप-
लब्धितामुपादाय । एवं खल्लायुञ्जकारद्वितीपुत्र बोधिसत्त्वो
महासत्त्वो महायानसमाहूढ इत्युच्यते ।

पुनरपरमायुष्कारद्वतीपुत्र बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रथमचित्तोत्पादमुपादाय बोधिसत्त्व सर्वाभिज्ञां परिपूर्व्यसत्त्वान् परिपाचयति । बुद्धचेत्रेण बुद्धचेत्रं संक्रामति । बुद्धानां भगवतां सत्कारेणतायै गुरुकरणतायै माननतायै पूजनतायै योऽयं जापयिकस्तेषां बुद्धानां भगवतां पूजासत्कारणविधिस्तेषां बुद्धानां भगवतामन्तिकारुण्यं शृणोति । यदुत एवमेव बोधिसत्त्वयानं । स तद्बोधिसत्त्वयानमभिरुह्य बुद्धचेत्रेण बुद्धचेत्रं संक्रामन् बुद्धचेत्रञ्च परिशोधयति । सर्वांश्च परिपाचयति । न चाऽस्य बुद्धचेत्रसंज्ञाप्रवर्तते । सोऽद्वयभूमौ स्त्रित्वाथादृशेनात्मभावेन शक्नोति मर्त्यानामर्थं कर्तुं तादृशमात्मभावं सञ्चिन्त्यपरिगृह्णति । स न जातु तेन यानेन विरहितो भवति । यावत् सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्नोति । स सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्यधर्मचक्रं प्रवर्त्तयति अप्रवर्त्तनीयं आवकप्रत्येकबुद्धैः । सर्वदेवनागयक्षगन्धर्वासुरगरुडकिन्नरमहोरगमनुष्यामनुष्येण लोकेन । तस्याऽनुत्तरां सम्यक्सम्बोधिमभिसम्बुद्धस्य पूर्वस्थां दिशि गङ्गानदीवालुकोपमेषु लोकधातुषु बुद्धाभगवन्तो वर्णं भाषन्ते यत्र उद्गीरयन्ति । घोषमनुश्रावयन्ति । एषोऽसुभिन् लोकधातौ बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महायानमनुत्तरयानं प्रवरयानमभिरुह्य सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्तः सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्यधर्मचक्रं प्रवर्त्तयति । दक्षिणस्थं दिशि गङ्गानदीवालुकोपमेषु लोकधातुषु बुद्धाभगवन्तो वर्णं भाषन्ते यत्र उद्गीरयन्ति । घोषमनुश्रावयन्ति । एषोऽसुभिन् लोकधातौ बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महायानमनुत्तरयानं प्रवरयानमभिरुह्य सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्तः सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्यधर्मचक्रं प्रवर्त्तयति । पश्चिमोत्तरस्थां दिशि गङ्गानदीवालुकोपमेषु लोकधातुषु बुद्धाभगवन्तो वर्णं भाषन्ते यत्र उद्गीरयन्ति । घोषमनुश्रावयन्ति । एषोऽसुभिन् लोकधातौ बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महायानमनुत्तरयानं प्रवरयानमभिरुह्य सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्तः सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्यधर्मचक्रं प्रवर्त्तयति । उत्तरपूर्वस्थां दिशि गङ्गानदी-

प्रवर्त्तयति । पश्चिमायां दिशि गङ्गानदीवालुकोपमेषु लोकधातुषु बुद्धाभगवन्तो वर्णं भाषन्ते यत्र उद्गीरयन्ति घोषमनुश्रावयन्ति । एषोऽसुभिन् लोकधातौ बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महायानमनुत्तरयानं प्रवरयानमभिरुह्य सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्तः सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्यधर्मचक्रं प्रवर्त्तयति । उत्तरस्थां दिशि गङ्गानदीवालुकोपमेषु लोकधातुषु बुद्धाभगवन्तो वर्णं भाषन्ते यत्र उद्गीरयन्ति घोषमनुश्रावयन्ति । एषोऽसुभिन् लोकधातौ बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महायानमनुत्तरयानं प्रवरयानमभिरुह्य सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्तः सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्यधर्मचक्रं प्रवर्त्तयति । पूर्वदक्षिणस्थान्दिशि गङ्गानदीवालुकोपमेषु लोकधातुषु बुद्धाभगवन्तो वर्णं भाषन्ते यत्र उद्गीरयन्ति घोषमनुश्रावयन्ति । एषोऽसुभिन् लोकधातौ बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महायानमनुत्तरयानं प्रवरयानमभिरुह्य सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्तः सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्यधर्मचक्रं प्रवर्त्तयति । पूर्वदक्षिणस्थान्दिशि गङ्गानदीवालुकोपमेषु लोकधातुषु बुद्धाभगवन्तो वर्णं भाषन्ते यत्र उद्गीरयन्ति घोषमनुश्रावयन्ति । एषोऽसुभिन् लोकधातौ बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महायानमनुत्तरयानं प्रवरयानमभिरुह्य सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्तः सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्यधर्मचक्रं प्रवर्त्तयति । दक्षिणपश्चिमायां दिशि गङ्गानदीवालुकोपमेषु लोकधातुषु बुद्धाभगवन्तो वर्णं भाषन्ते यत्र उद्गीरयन्ति घोषमनुश्रावयन्ति । एषोऽसुभिन् लोकधातौ बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महायानमनुत्तरयानं प्रवरयानमभिरुह्य सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्तः सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्यधर्मचक्रं प्रवर्त्तयति । पश्चिमोत्तरस्थां दिशि गङ्गानदीवालुकोपमेषु लोकधातुषु बुद्धाभगवन्तो वर्णं भाषन्ते यत्र उद्गीरयन्ति घोषमनुश्रावयन्ति । एषोऽसुभिन् लोकधातौ बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महायानमनुत्तरयानं प्रवरयानमभिरुह्य सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्तः सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्यधर्मचक्रं प्रवर्त्तयति । उत्तरपूर्वस्थां दिशि गङ्गानदी-

वालुकोपमेषु लोकधातुषु बुद्धाभगवन्तो वर्षे भाषन्ते यत्र उद्गीर-
यन्ति । घोषमनुश्रावयन्ति । एषोऽमुष्मिन् लोकधातौ बुद्धाभगवन्तो
वर्षे भाषन्ते यत्र उद्गीरयन्ति घोषमनुश्रावयन्ति । एषोऽमुष्मिन्
लोकधातौ बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महायानमनुत्तरयानं प्रवरयान-
मभिरुह्य सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्तः । सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्यधर्मचक्रं
प्रवर्त्तयति । अधस्ताद्दिशि गङ्गानदीवालुकोपमेषु लोकधातुषु
बुद्धाभगवन्तो वर्षे भाषन्ते यत्र उद्गीरयन्ति । घोषमनुश्रावयन्ति ।
एषोऽमुष्मिन् लोकधातौ बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महायानमनुत्तर-
यानं प्रवरयानमभिरुह्य सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्तः सर्वाकारज्ञतामनु-
प्राप्यधर्मचक्रं प्रवर्त्तयति । उपरिष्ठाद्दिशि गङ्गानदीवालुकोपमेषु
लोकधातुषु बुद्धाभगवन्तो वर्षे भाषन्ते यत्र उद्गीरयन्ति । घोष-
मनुश्रावयन्ति । एषोऽमुष्मिन् लोकधातौ बोधिसत्त्वो महासत्त्वो
महायानमनुत्तरयानं प्रवरयानमभिरुह्य सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्तः
सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्यधर्मचक्रं प्रवर्त्तयति । एवं खल्लायुष्मञ्कारद्वती-
पुत्र बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महायानमभिरुह्य इत्युच्यते ।

अथायुष्मान् सुभृतिर्भगवन्तमेतद्वोचत् । महासन्नाह सन्नह्यो
महासन्नाह सन्नह्य इति भगवन्सुच्यते । कियता भगवन् बोधि-
सत्त्वोमहासत्त्वो महासन्नाह सन्नह्य इत्युच्यते । एवमुक्ते भगवाना-
युष्मन्तं सुभृति मेतद्वोचत् । इह सुभृते बोधिसत्त्वोमहासत्त्वो
महायानसन्नाह सन्नह्यः । यदुत दानपारमितासन्नाहं सन्नह्यं शील-
पारमितासन्नाहं सन्नह्यं चान्तिपारमितासन्नाहं सन्नह्यं वीर्यपार-
मितासन्नाहं सन्नह्यं ध्यानपारमितासन्नाहं सन्नह्यं प्रज्ञापारमितासन्नाहं

सन्नह्यं । अध्यात्मशून्यतासन्नाहं सन्नह्यं बहिर्द्वाशून्यतासन्नाहं सन्नह्यं ।
अध्यात्मबहिर्द्वाशून्यतासन्नाहं सन्नह्यं शून्यताशून्यतासन्नाहं सन्नह्यं
महाशून्यतासन्नाहं सन्नह्यं परमार्थशून्यतासन्नाहं सन्नह्यं संकृत-
शून्यतासन्नाहं सन्नह्यं असंकृतशून्यतासन्नाहं सन्नह्यं अत्यन्तशून्यता-
सन्नाहं सन्नह्यं अनवरागशून्यतासन्नाहं सन्नह्यं अनवकारशून्यता-
सन्नाहं सन्नह्यं प्रकृतिशून्यतासन्नाहं सन्नह्यं सर्वधर्मशून्यतासन्नाहं
सन्नह्यं खल्लक्षणशून्यतासन्नाहं सन्नह्यं अनुपलम्भशून्यतासन्नाहं सन्नह्यं
अभावशून्यतासन्नाहं सन्नह्यं स्वभावशून्यतासन्नाहं सन्नह्यं अभाव-
स्वभावशून्यतासन्नाहं सन्नह्यं । स्मृत्युपस्थानसन्नाहं सन्नह्यं सम्यक्-
प्रहाणसन्नाहं सन्नह्यं षड्विपादसन्नाहं सन्नह्यं इन्द्रियसन्नाहं सन्नह्यं
बलसन्नाहं सन्नह्यं बोध्यङ्गसन्नाहं सन्नह्यं आर्याष्टाङ्गमार्गसन्नाहं
सन्नह्यं आर्यसत्यसन्नाहं सन्नह्यं ध्यानसन्नाहं सन्नह्यं अप्रमाणसन्नाहं
सन्नह्यं आरूप्यसमापत्तिसन्नाहं सन्नह्यं विमोचसन्नाहं सन्नह्यं अनु-
पूर्वविहारसमापत्तिसन्नाहं सन्नह्यं शून्यतानिमित्ताप्रणिहितवि-
मोचसुखसन्नाहं सन्नह्यं समाधिसन्नाहं सन्नह्यं अभिज्ञासन्नाहं सन्नह्यं
धारणीसुखसन्नाहं सन्नह्यं तथागतबलसन्नाहं सन्नह्यं वैशारद्यसन्नाहं
सन्नह्यं प्रतिसम्बित्सन्नाहं सन्नह्यं महामैत्रीसन्नाहं सन्नह्यं महाकरुणा-
सन्नाहं सन्नह्यं अष्टादशावेणिकबुद्धधर्मसन्नाहं सन्नह्यं सर्वाकार-
ज्ञतासन्नाहं सन्नह्यं बुद्धविग्रहसन्नाहं सन्नह्यं । इयं त्रिसाहस्रं
लोकधातूनाभयास्फुरित्वा । पूर्वस्थां दिशि गङ्गानदीवालुकोपमान्
लोकधातूनाभयास्फुरति । दक्षिणस्थां दिशि गङ्गानदीवालुकोपमान्
लोकधातूनाभयास्फुरति । पश्चिमायां दिशि गङ्गानदीवालुकोपमान्

श्लोकधातूनाभयास्फुरति । उत्तरस्थां दिशि गङ्गानदीवास्तुकोपमान्
 श्लोकधातूनाभयास्फुरति । पूर्वदक्षिणस्थां दिशि गङ्गानदीवास्तुकोप-
 मान् श्लोकधातूनाभयास्फुरति । दक्षिणपश्चिमायां दिशि गङ्गा-
 नदीवास्तुकोपमान् श्लोकधातूनाभयास्फुरति । पश्चिमोत्तरस्थां
 दिशि गङ्गानदीवास्तुकोपमान् श्लोकधातूनाभयास्फुरति । उत्तर-
 पूर्वस्थां दिशि गङ्गानदीवास्तुकोपमान् श्लोकधातूनाभयास्फुरति ।
 अधस्ताद्दिशि गङ्गानदीवास्तुकोपमान् श्लोकधातूनाभयास्फुरति ।
 उपरिष्ठाद्दिशि गङ्गानदीवास्तुकोपमान् श्लोकधातूनाभयास्फुरति ।
 इमं त्रिषाहस्रमहासाहस्रश्लोकधातुं षड्विकारं प्रकम्प्य पूर्वस्थां
 दिशि गङ्गानदीवास्तुकोपमान् श्लोकधातून् षड्विकारान् प्रकम्पयति ।
 दक्षिणस्थां दिशि गङ्गानदीवास्तुकोपमान् श्लोकधातून् षड्विकारान्
 प्रकम्पयति । पश्चिमायां दिशि गङ्गानदीवास्तुकोपमान् श्लोकधातून्
 षड्विकारान् प्रकम्पयति । उत्तरस्थां दिशि गङ्गानदीवास्तुकोपमान्
 श्लोकधातून् षड्विकारान् प्रकम्पयति । पूर्वदक्षिणस्थां दिशि गङ्गा-
 नदीवास्तुकोपमान् श्लोकधातून् षड्विकारान् प्रकम्पयति । दक्षिण-
 पश्चिमायां दिशि गङ्गानदीवास्तुकोपमान् श्लोकधातून् षड्विकारान्
 प्रकम्पयति । पश्चिमोत्तरस्थां दिशि गङ्गानदीवास्तुकोपमान् श्लोक-
 धातून् षड्विकारान् प्रकम्पयति । उत्तरपूर्वस्थां दिशि गङ्गानदी-
 वास्तुकोपमान् श्लोकधातून् षड्विकारान् प्रकम्पयति । अधस्ताद्दिशि
 गङ्गानदीवास्तुकोपमान् श्लोकधातून् षड्विकारान् प्रकम्पयति ।
 उपरिष्ठाद्दिशि गङ्गानदीवास्तुकोपमान् श्लोकधातून् षड्विकारान्
 प्रकम्पयति ।

*Mārkaṇḍeya Purāna, Fasc. 5-7 @ /10/ each	...	1	14
*Mīmāṃsā Darśana, Fasc. 10-19 @ /10/ each	...	6	4
Nyāyavārtika, Fasc. 1-6 @ /10/ each	...	3	12
*Nirukta, Vol. IV, Fasc. 1-8 @ /10/ each	...	5	0
*Nīṭisāra, Fasc. 3-5 @ /10/ each	...	1	14
Nītyōcārapaddhati, Fasc. 1-7 @ /10/ each	...	4	6
Nītyōcārapaddhati, Vol. I, Fasc. 1-8, Vol. II, Fasc. 1-2, @ /10/ each	...	6	4
Nyāyabinduṭīkā, Fasc. 1 @ /10/ each	...	0	10
*Nyāya Kusumāñjali Prakaraṇa, Vol. I, Fasc. 2-6; Vol. II, Fasc. 1-8 @ /10/ each	...	5	0
Padumāvati, Fasc. 1-5 @ 2/-	...	10	0
*Pariśiṣṭa Parvan, Fasc. 3-5 @ /10/ each	...	1	14
Prākṛita-Paṅgalam, Fasc. 1-7 @ /10/ each	...	4	6
Parikāśa Mukhasūtra	...	1	0
Prithvirāj Rāsa, Part II, Fasc. 1-5 @ /10/ each	...	3	2
Ditto (English) Part II, Fasc. 1 @ 1/- each	...	1	0
Prākṛita Lakṣaṇam, Fasc. 1 @ 1/8 each	...	1	8
Parācāra Smṛti, Vol. I, Fasc. 1-8, Vol. II, Fasc. 1-6; Vol. III, Fasc. 1-6 @ /10/ each	...	12	8
Parācāra, Institutes of (English) @ 1/- each	...	1	0
Pariksamukha Sūtram	...	1	0
Prabandhaocīntāmaṇi (English) Fasc. 1-3 @ 1/4/ each	...	3	12
Rasarnavam, Fasc. 1-2	...	2	8
Saddarśana-Samuccaya, Fasc. 1-2 @ /10/ each	...	1	4
*Sāma Vēda Saṁhitā, Vols. I, Fasc. 7-10; II, 1-8; III, 1-7; IV, 1-6; V, 1-8 @ /10/ each	...	19	6
Samarāṅga Kāha, Fasc. 1-2, @ /10/	...	1	4
Sāṅkhyā Sūtra Vyāpti, Fasc. 1-4 @ /10/ each	...	2	8
Ditto (English) Fasc. 1-3 @ 1/- each	...	3	0
*Sāṅkara Vijaya, Fasc. 2-3 @ /10/ each	...	1	4
Srāddha Kriyā Kaumudī, Fasc. 1-6 @ /10/ each	...	3	12
Sragdharā Stotra (Sanskrit and Tibetan)	...	2	0
*Srauta Sūtra Latyayan, Fasc. 4-9 @ /10/ each	...	3	12
*Ditto Asbalayana, Fasc. 4-11 @ /10/ each	...	5	0
Suśruta Saṁhitā, (Eng.) Fasc. 1 @ 1/- each	...	1	0
Suddhi Kaumudī, Fasc. 1-4 @ /10/ each	...	2	8
Surya Siddhanta, Fasc. 1	...	1	4
*Taittīreya Brahmana, Fasc., 11-25 @ /10/ each	...	9	6
Ditto Pratisakhya, Fasc. 1-3 @ /10/ each	...	1	14
*Taittīriya Saṁhitā, Fasc. 27-45 @ /10/ each	...	11	14
*Tāndya Brāhmana, Fasc. 10-19 @ /10/ each	...	6	4
Tantra Vārtika (English) Fasc. 1-6 @ 1/4	...	7	8
*Tattva Cīntāmaṇi, Vol. I, Fasc. 1-9; Vol. II, Fasc. 2-10; Vol. III, Fasc. 1-2; Vol. IV, Fasc. 1; Vol. V, Fasc. 1-5; Part IV, Vol. II, Fasc. 1-12 @ /10/ each	...	23	12
Tattvārthādhigama Sūtram, Fasc. 1-3 @ /10/	...	1	14
Trikaṇḍa-Maṅḍanam, Fasc. 1-3 @ /10/	...	1	14
Tul'si Satsai, Fasc. 1-5 @ /10/	...	3	2
*Upamita-bhava-prapañca-kathā, Fasc. 1, 5-14 @ /10/ each	...	6	14
Uvāsagadaśā, (Text and English) Fasc. 1-6 @ 1/-	...	6	0
Vallāla Carita, Fasc. 1 @ /10/	...	0	10
Varṣa Kriyā Kaumudī, Fasc. 1-6 @ /10/	...	3	12
*Vāyu Purāna, Vol. I, Fasc. 3-6; Vol. II, Fasc. 1-7; @ /10/ each	...	6	14
Vidhāna Pārijāta, Fasc. 1-8; Vol. II, Fasc. 1 @ /10/	...	5	10
Ditto Vol. II, Fasc. 2-8, @ 1/4/	...	2	8
Vivādaratnākara, Fasc. 1-7 @ /10/ each	...	4	6
Vṛhat Svayambhū Purāna, Fasc. 1-6 @ /10/	...	2	12
*Yoga Aphorisms of Patanjali, Fasc. 3-5 @ /10/ each	...	1	14
Yogaśāstra, Fasc. 1-2	...	2	8
<i>Tibetan Series:</i>			
Bauddhaśāstrosangraha, Vol. I	...	2	0
A Lower Ladakhi version of Kesarsaga, Fasc. 1-4, @ 1/- each	...	4	0
Nyayabindu of Dharmakīrti, Fasc. 1	...	1	0
Pag-Sam S'hi Tin, Fasc. 1-4 @ 1/- each	...	4	0
Rtogs brjod dpag khri S'iā (Tib. & Sans. Avadāna Kalpalatā), Vol. I, Fasc. 1-7 Vol. II, Fasc. 1-5 @ 1/- each	...	12	0
Sher-Phyin, Vol. I, Fasc. 1-5; Vol. II, Fasc. 1-3; Vol. III, Fasc. 1-6 @ 1/- each	...	14	0
<i>Arabic and Persian Series:</i>			
Alamgīrnāmah, with Index, (Text) Fasc. 1-13 @ /10/ each	...	8	2
Al-Muqaddasi (English) Vol. I, Fasc. 1-3 @ 1/-	...	3	0
Āin-i-Akbarī, Fasc. 1-22 @ 1/8/ each	...	33	0
Ditto (English) Vol. I, Fasc. 1-7, Vol. II, Fasc. 1-5, Vol. III, Fasc. 1-5, @ 2/- each	...	84	0

सोऽस्मिन् त्रिसाहस्रमहासाहस्र लोकधातौ यो नैरयिकोऽङ्घ्रि-
 स्कन्धस्तं सर्वं निर्व्वाप्य नमस्तस्यै तथागतायार्हते सम्यक् समुद्धा-
 येति शब्दमुदीरयति । घोषमनुश्रावयति । तदा नैरयिकाः
 मत्त्वास्तं बुद्धशब्दसुखसौमनस्यं प्रतिलभन्ते । ते तेन सुखसौ-
 मनस्येन ततो निरयोभ्यो व्युत्तिष्ठान्तो । ते च ततो निरयेभ्यो
 भ्युत्थाय यत्र यत्र लोकधातुषु बुद्धाभगवन्तस्तिष्ठन्ति ध्रियन्ते
 यापयन्ति धर्मञ्च देशयन्ति । ते तत्र तत्रोपपद्यन्ते । सोऽस्मिं
 त्रिसाहस्रमहासाहस्रे लोकधातौ तिर्य्यग्योनिकानां सत्त्वानां
 तिर्य्यग्योनिदुःखं प्रशमय्य नमस्तस्यै तथागतायार्हते सम्यक् समु-
 द्धायेति शब्दमुदीरयति । घोषमनुश्रावयति । तदा ते तैर्य्यग्यो-
 निकः सत्त्वास्तं बुद्धशब्दं श्रुत्वा सुखसौमनस्यं प्रतिलभन्ते । ते
 तेन सुखसौमनस्येन ततस्तिर्य्यग्योनिभ्यो व्युत्तिष्ठन्ते । ते ततस्ति-
 र्य्यग्योनेव्युत्थाय यत्र यत्र बुद्धचेत्रे बुद्धाभगवन्तस्तिष्ठन्ति ध्रियन्ते
 यापयन्ति धर्मञ्च देशयन्ति । तत्र तत्रोपपद्यन्ते । ततोऽस्मिं
 त्रिसाहस्रमहासाहस्रे लोकधातौ यामलौकिकानां सत्त्वानां
 यमलोकदुःखं प्रशमय्य नमस्तस्यै तथागतायार्हते सम्यक् समुद्धा-
 येति । शब्दमुदीरयति । घोषमनुश्रावयति । ततो यामलौकिकाः
 सत्त्वास्तञ्च बुद्धशब्दं श्रुत्वा सुखसौमनस्यं प्रतिलभन्ते । ते तेन
 सुखसौमनस्येन ततो यमलोकाद्भ्युत्तिष्ठन्ते । ततो यमलोकाद्भ्यु-
 त्थाय यत्र यत्र बुद्धचेत्रेषु बुद्धाभगवन्तस्तिष्ठन्ति ध्रियन्ते याप-
 यन्ति धर्मञ्च देशयन्ति । तत्र तत्रोपपद्यन्ते । स पूर्व्वखां दिशि-
 गङ्गानदीवाल्मीकोपमेषु लोकधातुषु योनैरयिकोऽङ्घ्रिस्कन्धस्तं सर्वं

बुद्धशब्दं श्रुत्वा सुखसौमनस्यं प्रतिलभन्ते । तेन सुखसौमनसेन तेभ्यस्तिर्यग्योनियमलोकेभ्यो व्युत्तिष्ठन्ते । तेभ्यस्तिर्यग्योनियमलोकेभ्यो व्युत्थाय यत्र यत्र बुद्धचेष्टेषु बुद्धाभगवन्तस्तिष्ठन्ति भ्रियन्ते यापयन्ति धर्मज्ञं देशयन्ति । तत्र तत्रोपपद्यन्ते । स उपरिष्ठाद्दिशि गङ्गानदीवालुकोपमेषु लोकधातुषु तिर्यग्योनियमलोकोपपद्धानां सत्त्वानां तिर्यग्योनियमलोकदुःखं प्रशमय्य नमस्तस्मै तथागतायार्हते सम्यक् समुद्भायेति शब्दमुदीरयति । घोषमनुश्रावयति । तदा ते तिर्यग्योनियमलोकोपपद्दाः सत्त्वास्तं बुद्धशब्दं श्रुत्वा सुखसौमनस्यं प्रतिलभन्ते । तेन सुखसौमनसेन तेभ्यस्तिर्यग्योनियमलोकेभ्यो व्युत्तिष्ठन्ते । तेभ्यस्तिर्यग्योनियमलोकेभ्यो व्युत्थाय यत्र यत्र बुद्धाभगवन्तस्तिष्ठन्ते भ्रियन्ते यापयन्ति । तत्र तत्रोपपद्यन्ते ।

तद्यथापि नाम सुभूते दक्षोमायाकारोमायाकारान्तवासी वाचतुर्महापथे महतोजननिकारस्य पुरतो नरकास्तिर्यग्योनियमलोकांश्चाभिनिर्माय तेषां माधिकानां सत्त्वानां बुद्धशब्दमुद्घोषयेद्दर्शशब्दमुद्घोषयेत्संघशब्दमुद्घोषयेदत्र तेऽभिनिर्मितास्तेन बुद्धशब्देन धर्मशब्देन संघशब्देन ततो नरकेभ्यस्तिर्यग्योनियमलोकेभ्यो व्युत्तिष्ठेरं स्तत्किं मन्यसे सुभूतेऽपि पुतेन मायाकारेण मायाकारान्तेवासिना वा कश्चित्त्वो नरकेभ्यस्तिर्यग्योनियमलोकाद्भुत्यतो भवेत् । आह नोहीदं भगवन् । भगवानाह । एवमेव सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन दशसु दिक्षु अप्रमेयासंख्येषु लोकधातुषु सत्त्वास्तिर्यग्योनियो दुर्गतिभ्यः परिमोचेरन् नरकाद्विसत्त्वः परिमोचितो

भवति । तत्कस्य हेतोः । धर्मतैषा सुभूते धर्मानामाया धर्मातामुपादाय । एक खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महासन्नाह सन्नस्य इत्युच्यते ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो दानपारमितायां स्थित्वा महासत्त्वाह सद्वृत्तिसार्हस्य महासाहस्य लोकधातुं वैदूर्यमयमभिनिर्मिमीते वैदूर्यमयमभिनिर्माय चक्रवर्त्तियुहमभिनिर्मिमीते । चक्रवर्त्तियुहमभिनिर्माय असन्नार्थिकेभ्यो ददाति । पानं पानार्थिकेभ्यो ददाति । यानं यानार्थिकेभ्यो ददाति । वस्त्रं वस्त्रार्थिकेभ्यो ददाति । पुष्यं पुष्यार्थिकेभ्यो ददाति । माख्यं माख्यार्थिकेभ्यो ददाति । गन्धं गन्धार्थिकेभ्यो ददाति । विलेपनं विलेपनार्थिकेभ्यो ददाति । शयनमासनं शयनासनार्थिकेभ्यो ददाति । उपाश्रयमुपाश्रयार्थिकेभ्यो ददाति । प्राजीविकं प्राजीविकार्थिकेभ्यो ददाति । उपकरणमुपकरणार्थिकेभ्यो ददाति । ज्ञानप्रत्ययभैषज्यपरिष्कारं ज्ञानप्रत्ययभैषज्यपरिष्कारार्थिकेभ्यो ददाति । मणिमुक्तावैदूर्यशङ्खशिलाप्रवालरजतजातरूपार्थिकेभ्यो ददाति । यावदन्यतरान्यतरान् मातुष्यकान् परिष्कारान् ददाति । सोऽनमनार्थिकेभ्यो दत्त्वा पानं पानार्थिकेभ्यो दत्त्वा यानं यानार्थिकेभ्यो दत्त्वा वस्त्रं वस्त्रार्थिकेभ्यः पुष्यं पुष्यार्थिकेभ्यः । माख्यं माख्यार्थिकेभ्यः गन्धं गन्धार्थिकेभ्यः विलेपनं विलेपनार्थिकेभ्यः शयनमासनं शयनासनार्थिकेभ्यः उपाश्रयमुपाश्रयार्थिकेभ्यः प्राजीविकं प्राजीविकार्थिकेभ्यः उपकरणमुपकरणार्थिकेभ्यः ज्ञानप्रत्ययभैषज्यपरिष्कारं

ग्लानप्रत्ययभैषज्यपरिष्कारार्थिकेभ्यः मणिमुक्तावैदूर्यग्रङ्गशिला-
प्रवालरजतजातरूपाणि मुक्तावैदूर्यग्रङ्गशिलाप्रवालरजतजातरू-
पार्थिकेभ्यः दत्त्वा यावदन्यतरान्यतरान् मानुष्यकान् परिष्कारान्
दत्त्वातेभ्यः सत्त्वैभ्यो धर्मं देयति । यदुतेमामेव षट् पारमिताप्रति-
संयुक्तं धर्मदेशनां । ते च खलु पुनः सत्त्वास्तां धर्मदेशनां श्रुत्वा
न जातुषड्भिः पारमिताभिर्विरहितो भवति । यावदनुत्तरां
सम्यक् सम्बोधिमभिसम्बुध्यते ।

तद्यथापि नाम सुभूते दत्तोभायाकारोभायाकारान्तेवासीवा
चतुर्महापथे महतो जननिकायस्याथेमहान्तं जननिकायमभिनिर्मा-
यात्तमन्त्रार्थिकेभ्यो दद्यात्पानं पानार्थिकेभ्यो दद्यात् वस्त्रं वस्त्रार्थि-
केभ्यो दद्यात् पुष्पं पुष्पार्थिकेभ्यो दद्यात् माख्यं माख्यार्थिकेभ्यो
दद्यात् गन्धं गन्धार्थिकेभ्यो दद्यात् विलेपनं विलेपनार्थिकेभ्यो
दद्यात् शयनमासनं शयनासनार्थिकेभ्यो दद्यात् उपाश्रयमुपा-
श्रयार्थिकेभ्यो दद्यात् प्राजीविकं प्राजीविकार्थिकेभ्यो दद्यात् उप-
करणमुपकरणार्थिकेभ्यो दद्यात् ग्लानप्रत्ययभैषज्यपरिष्कारान्
ग्लानप्रत्ययभैषज्यपरिष्कारार्थिकेभ्यो दद्यात् मणिमुक्तावैदूर्यग्रङ्ग-
शिलाप्रवालरजतजातरूपाणि मणिमुक्तावैदूर्यग्रङ्गशिलाप्रवालरजत-
जातरूपार्थिकेभ्यो दद्यात् यावदन्यतरान्यतरान् मानुष्यकान् परि-
ष्कारान् दद्यात् । तत् किं मन्यसे सुभूतेऽपि नु तेन मायाकारेण
मायाकारान्तेवासिनावाकसैचित्सत्त्वाय किञ्चिद्दत्तं भवेत् । आह नो
हीदं भगवन् । भगवानाह । एवमेव सुभूते बोधिसत्त्वेन महा-
सत्त्वेन यावच्चक्रवर्तिव्यूहमभिनिर्मायात्तमन्त्रार्थिकेभ्यो ददता पानं

पानार्थिकेभ्यो ददता यानं यानार्थिकेभ्यो ददता वस्त्रं वस्त्रार्थिकेभ्यो
ददता पुष्पं पुष्पार्थिकेभ्यो ददता माख्यं माख्यार्थिकेभ्यो ददता
गन्धं गन्धार्थिकेभ्यो ददता विलेपनं विलेपनार्थिकेभ्यो ददता
शयनासनं शयनासनार्थिकेभ्यो ददता उपाश्रयमुपाश्रयार्थिकेभ्यो
ददता प्राजीविकं प्राजीविकार्थिकेभ्यो ददता उपकरणमुपकर-
णार्थिकेभ्यो ददता ग्लानप्रत्ययभैषज्यपरिष्कारान् ग्लानप्रत्यय-
भैषज्यपरिष्कारार्थिकेभ्यो ददता मणिमुक्तावैदूर्यग्रङ्गशिलाप्रवाल-
रजतजातरूपाणि मणिमुक्तावैदूर्यग्रङ्गशिलाप्रवालरजतजातरूपार्थि-
केभ्यो ददता यावदन्यतरान्यतरान् मानुष्यकान् परिष्कारान् ददता
न कस्यैचित्सत्त्वाय किञ्चिद्दत्तं भवति । तत्कस्य हेतोः धर्मतैषा-
सुभूते धर्माणां मायाधर्मतामुपादाय । एवं खलु सुभूते बोधि-
सत्त्वो महासत्त्वो महासत्त्वाऽसन्नद्ध इत्युच्यते ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः श्रीलपारमितायां
स्थित्वा सञ्चिन्वोपपत्तिपरिग्रहेण चक्रवर्तिकुले प्रत्याजायते ।
स तत्र चक्रवर्तिश्चर्यस्थित्वा सत्त्वान् दशकुशलेषु कर्मपथेषु प्रतिष्ठा-
पयति । स चतुर्षु ध्यानेष्वप्रमाणेषु चतसृष्वारण्यसमापत्तिषु पञ्च-
नभिज्ञासु चतुर्षु स्मृत्युपस्थानेषु चतुर्षु सम्यक् प्रहाणेषु चतुर्षु बुद्ध-
पादेषु पञ्चस्त्रिन्दियेषु पञ्चसुवलेषु सप्तसुबोध्यङ्गेषु । आर्याष्टाङ्ग-
मार्गं शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोक्षसुखेषु नवस्वतुपूर्वविहारस-
मापत्तिषु चतुर्ष्वार्यसत्त्वेषु सर्वसमाधिषु सर्वधारणीमुखेषु दशसु
तथागतवलेषु चतुर्षु वैशारद्येषु चतसृषु प्रतिसम्बित्सु महामैत्र्यां
महाकरुणायां अष्टादशान्नावेष्टिकबुद्धधर्मेषु प्रतिष्ठापयति । ते

सत्त्वा न जातु विरहितो भवति तथा धर्मदेशनया यावदनु-
त्तरां सम्यक् सम्बोधिमभिसम्बुध्यन्ते ।

तद्यथापि नाम सुभूते दक्षोमायाकारो मायाकारान्ते वासी वा-
चतुःपथे महतो जननिकायस्य पुरतो महान्तं जननिकायमभिनि-
र्माय सत्त्वान् दशकुशलेषु कर्मपथेषु प्रतिष्ठापयेत् । चतुर्षु ध्यानेषु
चतुर्ष्वप्रमाणेषु चतसृष्वारूपसमापत्तिषु । पञ्चस्रभिज्ञासु चतुर्षु
कृत्युपस्थानेषु चतुर्षु सम्यक् प्रहाणेषु चतुर्वृद्धिपादेषु पञ्चेन्द्रियेषु
पञ्चसु बलेषु सप्तसु बोध्यङ्गेषु आर्याष्टाङ्गमार्गे शून्यतानिमित्ताप्रणि-
हितविमोचमुखेषु नवखनुपूर्वविहारसमापत्तिषु चतुर्वार्यसत्येषु
सर्वसमाधिषु सर्वधारणीमुखेषु दशसु तथागतबलेषु चतुर्षु वैशार-
द्येषु चतसृषु प्रतिषम्बित्सु महामैत्र्यां महाकरुणायां अष्टादशस्था-
वैषिकबुद्धधर्मेषु प्रतिष्ठापयेत् । तत् किं मन्यसे सुभूतेऽपि गतेन
मायाकारेण मायाकारान्ते वासिना कश्चित्सत्त्वोदशकुशलेषु कर्म-
पथेषु प्रतिष्ठापितो भवेत् । चतुर्षु ध्यानेषु चतुर्ष्वप्रमाणेषु चतसृष्वार-
रूपसमापत्तिषु पञ्चस्रभिज्ञासु चतुर्षुकृत्युपस्थानेषु चतुर्षु सम्यक्
प्रहाणेषु चतुर्वृद्धिपादेषु पञ्चेन्द्रियेषु पञ्चसु बलेषु सप्तबोध्यङ्गेषु
आर्याष्टाङ्गमार्गे शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोचमुखेषु । नवखनु-
पूर्वविहारसमापत्तिषु चतुर्वार्यसत्येषु सर्वसमाधिषु सर्वधारणी-
मुखेषु दशतथागतबलेषु चतुर्षु वैशारद्येषु चतसृषु प्रतिषम्बित्सु
महामैत्र्यां महाकरुणायां अष्टादशवेणिकबुद्धधर्मेषु प्रतिष्ठापितो
भवति । आह । नोहीदं भगवन् । एवमेव सुभूते बोधिसत्त्वेन
महासत्त्वेनाप्रमेयासंख्येयानपि सत्त्वान् दशकुशलेषु कर्मपथेषु प्रति-

ष्टाय चतुर्षु ध्यानेषु चतुर्ष्वप्रमाणेषु चतसृष्वारूपसमापत्तिषु
पञ्चस्रभिज्ञासु चतुर्षुकृत्युपस्थानेषु चतुर्षु सम्यक् प्रहाणेषु चतुर्वृ-
द्धिपादेषु पञ्चेन्द्रियेषु पञ्चसु बलेषु सप्तबोध्यङ्गेषु आर्याष्टाङ्ग-
मार्गे शून्यतानिमित्ताऽप्रणिहितविमोचमुखेषु अष्टासु विमोचेषु
नवखनुपूर्वविहारसमापत्तिषु चतुर्वार्यसत्येषु सर्वसमाधिषु सर्व-
धारणीमुखेषु दशसु तथागतबलेषु चतुर्षु वैशारद्येषु चतसृषु
प्रतिषम्बित्सु महामैत्र्यां महाकरुणायां अष्टादशवेणिकबुद्धधर्मेषु
न कश्चित् सत्त्वः प्रतिष्ठापितो भवति । तत्कस्य हेतोः । धर्मतै-
षासुभूते धर्माणां मायाधर्मतामुपादाय । एवं खलु सुभूते
बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महासत्त्वां सन्नह्य इत्युच्यते ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः चान्तिपारमितायां
स्थित्वा सर्वसत्त्वान् चान्तिपारमितायां नियोजयति प्रतिष्ठापयति ।
कथञ्च सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः चान्तिपारमितायां स्थित्वा
सर्वसत्त्वान् चान्तिपारमितायां नियोजयति प्रतिष्ठापयति । इह
सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रथमचित्तोत्पादमुपादायैव सन्नाहं
सन्नहति । स चेत् सर्वसत्त्वा मे लोड्डदण्डग्रस्रप्रहारान् दद्युस्तत्र
मथैकमपि क्षोभसहगतं चित्तं नोत्पादयितव्यं । सर्वसत्त्वांश्चैवं
रूपायां चान्तौ प्रतिष्ठापयति ।

तद्यथापि नाम सुभूते दक्षोमायाकारो मायाकारान्ते वासी वा
चतुर्महापथे महतो जननिकायस्य पुरतो महान्तं जननिकाय-
मभिनिर्माय चान्तिपारमितायां नियोजयेत् प्रतिष्ठापयेत् किं
मन्यसे सुभूतेऽपि तु तेन मायाकारेण मायाकारान्ते वासिना वा

कश्चित् सत्त्वः चान्तिपारमितायां प्रतिष्ठापितो भवेत् आह ।
नोहीदं भगवन् । भगवानाह । एवमेव सुभूते बोधिसत्त्वेन महा-
सत्त्वेनाप्रमेयाऽसंख्येयान् सत्त्वान् चान्तिपारमितायां प्रतिष्ठाप्य न
कश्चित्सत्त्वः चान्तिपारमितायां प्रतिष्ठापितो भवति । तत्कस्य
हेतोः । धर्मातैषा सुभूते धर्माणां मायाधर्मातामुपादाय ।

एवं खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महासत्त्वाह सत्त्वह
इत्युच्यते । पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो वीर्यपारमितायां
स्थित्वा सत्त्वान् वीर्यपारमितायां समादापयति निवेशयति प्रतिष्ठा-
पयति । कथञ्च सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो वीर्यपारमितायां
स्थित्वा सर्वसत्त्वान् वीर्यपारमितायां समादापयति । निवेशयति
प्रतिष्ठापयति । इह सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सर्वाकारज्ञता
प्रतिषंयुक्ते न चित्तोत्पादेन सर्वसत्त्वान् कायिकचेतसिक वीर्यं
समादापयति निवेशयति प्रतिष्ठापयति । तद्यथापि नाम
सुभूते दक्षोमायाकारो मायाकारान्तेवासी वा चतुर्महापथे-
महतो जननिकायस्य पुरतो महान्तं जननिकायमभिनिर्माय
कायिकचेतसिकवीर्यं प्रतिष्ठापयेत् तत् किं मन्यसे सुभूतेऽपि
नु तेन मायाकारेण वा मायाकारान्ते वासिना वा चतुर्महापथे
महतोजननिकायस्य पुरतो महान्ते जननिकायमभिनिर्ममे
कायिकचेतसिकवीर्यं प्रतिष्ठापयेत् । तत् किं मन्यसे सुभूतेऽपि-
नु तेन मायाकारेण वा मायाकारान्ते वासिना वा कश्चित् सत्त्वः
कायिकचेतसिकवीर्यं प्रतिष्ठापितो भवेत् । आह । नो हीदं
भगवन् । एवमेव सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेनाऽप्रमेयाऽसंख्येयान्

सत्त्वान् कायिकचेतसिकवीर्यं प्रतिष्ठाप्य न कश्चित् सत्त्वः कायि-
कचेतसिकवीर्यं प्रतिष्ठापितो भवति । तत्कस्य हेतोः धर्मातैषा
सुभूते धर्माणां मायाधर्मातामुपादाय । एवं खलु बोधिसत्त्वो
महासत्त्वो महासत्त्वाह सत्त्वह इत्युच्यते ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो ध्यानपारमितायां
स्थित्वा सर्वसत्त्वान् ध्यानपारमितायां समादापयति निवेशयति
प्रतिष्ठापयति । कथञ्च सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो ध्यानपार-
मितायां स्थित्वा सर्वसत्त्वान् ध्यानपारमितायां समादापयति
निवेशयति प्रतिष्ठापयति । इह सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सर्व-
धर्मासमतायां स्थित्वा यत्र कस्यचिद्धर्मास्य विचेपं वा समनुपश्यत्येवं
ध्यानपारमितायां स्थितो भवति । स तथैव सत्त्वान् ध्यानपारमितायां
समादापयति । निवेशयति । प्रतिष्ठापयति । ते च समादा-
पिता न जातुविरहिता भवन्ति ध्यानपारमितायाः यावदनुत्तरां
सम्यक् सम्बोधेमभिसम्बुध्यते । तद्यथापि नाम सुभूते दक्षोमाया-
कारोमायाकारान्तेवासी वा चतुर्महापथे महतोजननिकायस्य
पुरतो महान्तं जननिकायमभिनिर्माय ध्यानपारमितायां प्रति-
ष्ठापयति । तत् किं मन्यसे सुभूतेऽपि नु तेन मायाकारेण वा
मायाकारान्ते वासिना वा कश्चित्सत्त्वो ध्यानपारमितायां प्रतिष्ठा-
पितो भवेत् । आह । नोहीदं भगवन् । भगवानाह । एवमेव
सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन सर्वसत्त्वान् ध्यानपारमितायां
प्रतिष्ठाप्य न कश्चित्सत्त्वो ध्यानपारमितायां प्रतिष्ठापितो भवति ।
तत्कस्य हेतोः । धर्मातैषा सुभूते धर्माणां माया धर्मातामुपा-

दाय । एवं खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महासन्नाहं सन्नद्ध इत्युच्यते ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां स्थित्वा सर्वसत्त्वान् प्रज्ञापारमितायां समादापयति निवेशयति प्रतिष्ठापयति । कथञ्च सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां स्थित्वा सर्वसत्त्वान् प्रज्ञापारमितायां समादापयति निवेशयति प्रतिष्ठापयति । आह सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायाञ्चरन् यत् कस्यचिद्धर्मस्योत्पादं वा निरोधं वा संक्लेशं वा व्यवदानं वा आरं वा पारं वोपलभते । एवं खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां स्थितो भवति । स तथैव सर्वसत्त्वान् प्रज्ञापारमितायां समादापयति निवेशयति प्रतिष्ठापयति । तद्यथापि नाम सुभूते दक्षोमायाकारो मायाकारान्तेवासो वा चतुर्महापथे महतो जननिकायस्य पुरतो महान्तं जननिकायमभिनिर्माय प्रज्ञापारमितायां समादापयेत् निवेशयेत् प्रतिष्ठापयेत् । तत् किं मन्यसे सुभूतेऽपि नु तेन मायाकारेण वा मायाकारान्तेवासिना वा कश्चित् सत्त्वः प्रज्ञापारमितायां समादापितो निवेशितः प्रतिष्ठापितो भवेत् । आह । नोहीदं भगवन् । भगवानाह । एवमेव सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन सर्वसत्त्वान् प्रज्ञापारमितायां प्रतिष्ठाप्य न कश्चित् सत्त्वः प्रज्ञापारमितायां प्रतिष्ठापितो भवेत् । तत्कस्य हेतोः धर्मातैषासुभूते धर्माणां मायाधर्मातामुपादाय । एवं खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महासन्नाहं सन्नद्ध इत्युच्यते ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महासन्नाहं सन्नद्ध पूर्वस्थान्दिशि गङ्गानदीवालुकोपमान् लोकधातुन् गत्वा यथैवात्मनादानपारमितायां तिष्ठति । तथैव तत्र लोकधातुषु ये सत्त्वास्तान् सर्वान् दानपारमितायां समादापयति निवेशयति प्रतिष्ठापयति । यथैवात्मना शीलपारमितायां तिष्ठति । तथैव तत्र लोकधातुषु ये सत्त्वास्तान् सर्वान् शीलपारमितायां समादापयति निवेशयति प्रतिष्ठापयति । यथैवात्मना चान्तिपारमितायां तिष्ठति । तथैव तत्र लोकधातुषु ये सत्त्वास्तान् सर्वान् चान्तिपारमितायां समादापयति निवेशयति प्रतिष्ठापयति । यथैवात्मना वीर्यपारमितायां तिष्ठति । तथैव तत्र लोकधातुषु ये सत्त्वास्तान् सर्वान् वीर्यपारमितायां समादापयति । निवेशयति प्रतिष्ठापयति । यथैवात्मना ध्यानपारमितायां तिष्ठति । तथैव तत्र लोकधातुषु ये सत्त्वास्तान् सर्वान् ध्यानपारमितायां समादापयति निवेशयति प्रतिष्ठापयति । यथैवात्मना प्रज्ञापारमितायां तिष्ठति । तथैव तत्र लोकधातुषु ये सत्त्वास्तान् सर्वान् प्रज्ञापारमितायां समादापयति निवेशयति प्रतिष्ठापयति । यदुते या एव षट्पारमितास्ते सत्त्वास्तं धर्मं श्रुत्वा न जातुविरहितो भवति षड्भिः पारमिताभिर्यावदशुत्तरां सम्यक् सम्बोधिमभिसम्बुध्यन्ते ।

दक्षिणस्थान्दिशि गङ्गानदीवालुकोपमेषु लोकधातुषु गत्वा यथैवात्मनादानपारमितायां तिष्ठति । तथैव तत्र लोकधातुषु ये सत्त्वास्तान् सर्वान् दानपारमितायां समादापयति निवेशयति प्रतिष्ठापयति । यथैवात्मना शीलपारमितायां तिष्ठति । तथैव तत्र

षड्भिः पारमिताभिः । यावदनुत्तरां सम्यक् सम्बोधिमभि-
सम्बुध्यन्ते ।

उपरिष्ठाद्दिशि गङ्गानदीवालुकोपमान् लोकधातुन् गत्वा
यथैवात्मना दानपारमितायां तिष्ठति । तथैव तत्र लोकधातुषु
ये सत्त्वास्तान् सर्वान् दानपारमितायां समादापति निवेशयति
प्रतिष्ठापयति । यथैवात्मना शीलपारमितायां तिष्ठति । तथैव
तत्र लोकधातुषु ये सत्त्वास्तान् सर्वान् शीलपारमितायां समा-
दापयति निवेशयति प्रतिष्ठापयति । यथैवात्मना चान्तिपारमि-
तायां तिष्ठति । तथैव तत्र लोकधातुषु ये सत्त्वास्तान् सर्वान्
चान्तिपारमितायां समादापयति निवेशयति प्रतिष्ठापयति यथै-
वात्मना वीर्यपारमितायां तिष्ठति । तथैव तत्र लोकधातुषु ये
सत्त्वास्तान् सर्वान् वीर्यपारमितायां समादापयति निवेशयति
प्रतिष्ठापयति । यथैवात्मना ध्यानपारमितायां तिष्ठति । तथैव
तत्र लोकधातुषु ये सत्त्वास्तान् सर्वान् ध्यानपारमितायां समादा-
पयति निवेशयति प्रतिष्ठापयति । यथैवात्मना प्रज्ञापारमितायां
तिष्ठति । तथैव तत्र लोकधातुषु ये सत्त्वास्तान् सर्वान् प्रज्ञापार-
मितायां समादापयति निवेशयति प्रतिष्ठापयति । धर्मज्ञ
दिशयति यदुते या एव षट्पारमिताः । ते सत्त्वास्तं धर्मं श्रुत्वा न
जातुविरहिता भवन्ति षड्भिः पारमिताभिः । यावदनुत्तरां
सम्यक् सम्बोधिमभिसम्बुध्यन्ते ।

तद्यथापि नाम सुभूते दक्षोमायाकारो वा मायाकारान्ते-
वासी वा चतुर्महापथे महतो जनकायस्थापुरतो महान्तं जनकाय-

मभिनिर्वाय षट्सु पारमितासु समादापथेन्निवेशयेत् प्रतिष्ठा-
पयेत् । तत् किं मन्यसे सुभूतेऽपि तु तेन मायाकारेण वा
मायाकारान्तेवाशिना वा कश्चित् सत्त्वः षट्सु पारमितासु समा-
दापितो निवेशितः प्रतिष्ठापितो वा भवेत् । आह नोहीदं भगवन् ।
भगवानाह । एवमेव बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन पूर्वस्यान्दिशि गङ्गा-
नदीवालुकोपमेषु लोकधातुषु । दक्षिणस्यान्दिशि गङ्गानदीवालु-
कोपमेषु लोकधातुषु । पश्चिमायान्दिशि गङ्गानदीवालुकोपमेषु
लोकधातुषु । उत्तरस्यान्दिशि गङ्गानदीवालुकोपमेषु लोकधातुषु
उत्तर पूर्वस्यान्दिशि गङ्गानदीवालुकोपमेषु लोकधातुषु । पूर्व-
दक्षिणस्यान्दिशि गङ्गानदीवालुकोपमेषु लोकधातुषु । दक्षिण-
पश्चिमायान्दिशि गङ्गानदीवालुकोपमेषु लोकधातुषु । पश्चिमो-
त्तरस्यान्दिशि गङ्गानदीवालुकोपमेषु लोकधातुषु । अधस्ताद्दिशि
गङ्गानदीवालुकोपमेषु लोकधातुषु । उपरिष्ठाद्दिशि गङ्गानदी-
वालुकोपमेषु लोकधातुषु ये सत्त्वास्ते सर्वे षट्सु पारमितासु
प्रतिष्ठापिता भवन्ति । तत् कस्य हेतोः । धर्मतैषा सुभूते धर्माणां
मायाधर्मता सुपादाय । एवं खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो
महासन्नाहतसन्नद्ध इत्युच्यते ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महासन्नाहं सन्नद्ध
सर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तेन चित्तेन विहरन्नान्येषां चित्तोत्पादा-
नामवकाशं ददाति । इयन्तो मया सत्त्वाः दानपारमितायां
प्रतिष्ठापयितव्याः । इयन्तो न प्रतिष्ठापयितव्याः । इयन्तो मया
शीलपारमितायां प्रतिष्ठापयितव्याः । इयन्तो न प्रतिष्ठापयितव्याः ।

सम्यक् प्रहाणेषु प्रतिष्ठापयितव्याः । चतुर्षु च्छ्रद्धिपादेषु प्रतिष्ठा-
पयितव्याः । पञ्चस्त्रिन्दियेषु प्रतिष्ठापयितव्याः । पञ्चसु बलेषु
प्रतिष्ठापयितव्याः । सप्तसुबोधङ्गेषु प्रतिष्ठापयितव्याः । आर्याष्टाङ्ग-
मार्गं प्रतिष्ठापयितव्याः । चतुर्वार्यसत्येषु प्रतिष्ठापयितव्याः । चतुर्षु
ध्यानेषु प्रतिष्ठापयितव्याः । चतुर्वर्षप्रमाणेषु प्रतिष्ठापयितव्याः । चत-
सृष्ट्वारूप्यसमापत्तिषु प्रतिष्ठापयितव्याः । अष्टासु विमोक्षेषु
प्रतिष्ठापयितव्याः । नवस्त्रनुपूर्वविहारसमापत्तिषु प्रतिष्ठापयि-
तव्याः । शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोक्षमुखेषु प्रतिष्ठापयितव्याः ।
पञ्चस्त्रभिज्ञासु प्रतिष्ठापयितव्याः । सर्वसमाधिषु प्रतिष्ठापयि-
तव्याः । सर्वधारणीमुखेषु प्रतिष्ठापयितव्याः । दशसुतथागतबलेषु
प्रतिष्ठापयितव्याः । चतुर्षु वैशारद्येषु प्रतिष्ठापयितव्याः । चतसृषु
प्रतिसम्बित्सु प्रतिष्ठापयितव्याः । महामैत्र्यां प्रतिष्ठापयितव्याः ।
महाकरुणायां प्रतिष्ठापयितव्याः । अष्टादशवेणिकबुद्धधर्मेषु
प्रतिष्ठापयितव्याः । श्रोत आपत्तिफले प्रतिष्ठापयितव्याः । सङ्गदा-
गामिफले प्रतिष्ठापयितव्याः । अनागामिफले प्रतिष्ठापयितव्याः ।
अर्हत्त्वे प्रतिष्ठापयितव्याः । प्रत्येकबोधौ प्रतिष्ठापयितव्याः ।
मार्गाकारज्ञतायां प्रतिष्ठापयितव्याः । सर्वाकारज्ञतायां प्रतिष्ठा-
पयितव्याः ।

तद्यथापि नाम सुभृते दक्षोमायाकारो वा मायाकारान्नेवासी
वा चतुर्महापथे महतो जनकारस्य पुरतो महान्तजनकाथमभि-
निर्मायैवं चिन्तमुत्पादयेत् एते मया अप्रमेयासंख्येयाः सत्त्वाः षट्सु
पारमितासु प्रतिष्ठापयितव्याः । अष्टादशसु शून्यतासु प्रतिष्ठाप-

यितव्याः । चतुर्षु स्मृत्युपस्थानेषु प्रतिष्ठापयितव्याः । चतुर्षु सम्यक्
प्रहाणेषु प्रतिष्ठापयितव्याः । चतुर्षु च्छ्रद्धिपादेषु प्रतिष्ठापयि-
तव्याः । पञ्चस्त्रिन्दियेषु प्रतिष्ठापयितव्याः । पञ्चसु बलेषु प्रतिष्ठा-
पयितव्याः । सप्तसु बोधङ्गेषु प्रतिष्ठापयितव्याः । आर्याष्टाङ्गमार्गं
प्रतिष्ठापयितव्याः । चतुर्वार्यसत्येषु प्रतिष्ठापयितव्याः । चतुर्षु
ध्यानेषु प्रतिष्ठापयितव्याः । चतुर्वर्षप्रमाणेषु प्रतिष्ठापयितव्याः । चत-
सृष्ट्वारूप्यसमापत्तिषु प्रतिष्ठापयितव्याः । अष्टासु विमोक्षेषु प्रतिष्ठा-
पयितव्याः । नवस्त्रपूर्वविहारसमापत्तिषु प्रतिष्ठापयितव्याः ।
शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोक्षमुखेषु प्रतिष्ठापयितव्याः । पञ्चस्त्र-
भिज्ञासु प्रतिष्ठापयितव्याः । सर्वसमाधिषु प्रतिष्ठापयितव्याः ।
सर्वधारणीमुखेषु प्रतिष्ठापयितव्याः । दशसु तथागतबलेषु प्रति-
ष्ठापयितव्याः । चतुर्षु वैशारद्येषु प्रतिष्ठापयितव्याः । चतसृषु
प्रतिसम्बित्सु प्रतिष्ठापयितव्याः । महामैत्र्यां प्रतिष्ठापयितव्याः ।
महाकरुणायां प्रतिष्ठापयितव्याः । अष्टादशवेणिकबुद्धधर्मेषु
प्रतिष्ठापयितव्याः । श्रोत आपत्तिफले प्रतिष्ठापयितव्याः । सङ्गदा-
गामि फले प्रतिष्ठापयितव्याः । अनागामिफले प्रतिष्ठापयि-
तव्याः । अर्हत्त्वे प्रतिष्ठापयितव्याः । प्रत्येकबोधौ प्रतिष्ठापयि-
तव्याः । मार्गाकारज्ञतायां प्रतिष्ठापयितव्याः । सर्वाकारज्ञतायां
प्रतिष्ठापयितव्याः ।

तत् किं मन्यसे सुभृतेऽपि नु तेन मायाकारेण वा माया-
कारान्नेवाशिना वा कश्चित्सत्वः षट्सु पारमितासु प्रतिष्ठापितो
भवेत् । अष्टादशसु शून्यतासु प्रतिष्ठापितो भवेत् । चतुर्षु स्मृत्युप-

स्थानेषु प्रतिष्ठापितो भवेत् । चतुर्षु सम्यक् प्रहाणेषु प्रतिष्ठापितो भवेत् । चतुर्षु च्छ्रद्धिपादेषु प्रतिष्ठापितो भवेत् । पञ्चस्त्रिंशदेषु प्रतिष्ठापितो भवेत् । पञ्चसु बलेषु प्रतिष्ठापितो भवेत् । सप्तसु बोध्याङ्गेषु प्रतिष्ठापितो भवेत् । आर्याष्टाङ्गमार्गं प्रतिष्ठापितो भवेत् । चतुर्वार्यसत्येषु प्रतिष्ठापितो भवेत् । चतुर्षु ध्यानेषु प्रतिष्ठापितो भवेत् । चतुर्वर्षप्रमाणेषु प्रतिष्ठापितो भवेत् । चतसृष्वारूप्यसमापत्तिषु प्रतिष्ठापितो भवेत् । अष्टासु विमोक्षेषु प्रतिष्ठापितो भवेत् । नवस्वनुपूर्वविहारसमापत्तिषु प्रतिष्ठापितो भवेत् । शून्यतानिमित्तप्रणिहितविमोक्षमुखेषु प्रतिष्ठापितो भवेत् । पञ्चस्त्रिंशदभिज्ञासु प्रतिष्ठापितो भवेत् । सर्वसमाधिषु प्रतिष्ठापितो भवेत् । सर्वधारणीमुखेषु प्रतिष्ठापितो भवेत् । दशतथागतबलेषु प्रतिष्ठापितो भवेत् । चतुर्षु वैशारद्येषु प्रतिष्ठापितो भवेत् । चतसृषु प्रतिसम्बित्सु प्रतिष्ठापितो भवेत् । महामैत्र्यां प्रतिष्ठापितो भवेत् । महाकरुणायां प्रतिष्ठापितो भवेत् । अष्टादशस्वावेणिकबुद्धधर्मेषु प्रतिष्ठापितो भवेत् । श्रोत्र आपत्तिफले प्रतिष्ठापितो भवेत् । सकृदागामिफले प्रतिष्ठापितो भवेत् । अर्हत्त्वे प्रतिष्ठापितो भवेत् । प्रत्येकबोधौ प्रतिष्ठापितो भवेत् । मार्गाकारज्ञतायां प्रतिष्ठापितो भवेत् । सर्वाकारज्ञतायां प्रतिष्ठापितो भवेत् ।

आह । नोक्षीदं भगवन् । भगवानाह । एव मेव सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेनाऽप्रमेयाऽसंख्येयानां सत्त्वानां षट्सु पारमितासु प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । अष्टादशसु शून्यतासु प्रतिष्ठापनाय

चित्तमुत्पाद्य । चतुर्षु कृत्युपस्थानेषु प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । चतुर्षु सम्यक् प्रहाणेषु प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । चतुर्वर्षि-पादेषु प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । पञ्चस्त्रिंशदेषु प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । पञ्चसु बलेषु प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । सप्तसु बोध्याङ्गेषु प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । आर्याष्टाङ्गमार्गं प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । आर्यसत्येषु प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । चतुर्षु ध्यानेषु प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । चतुर्वर्षप्रमाणेषु प्रतिष्ठा नाम चित्तमुत्पाद्य । आरूप्यसमापत्तिषु प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । अष्टासु विमोक्षेषु प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । नवस्वनुपूर्वविहारसमापत्तिषु प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । शून्यतानिमित्ताऽप्रणिहितविमोक्षमुखेषु प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । पञ्चस्त्रिंशदभिज्ञासु प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । सर्वसमाधिषु प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । सर्वधारणीमुखेषु प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । दशतथागतबलेषु प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । चतुर्षु वैशारद्येषु प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । चतसृषु प्रतिसम्बित्सु प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । महामैत्र्यां प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । महाकरुणायां प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । अष्टादशस्वावेणिकेषु बुद्धधर्मेषु प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । श्रोत्र आपत्तिफले प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । सकृदागामिफले प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । अर्हत्त्वे प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । प्रत्येकबोधौ प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । मार्गाकारज्ञतायां प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य । सर्वाकारज्ञतायां प्रतिष्ठापनाय चित्तमुत्पाद्य ।

न कस्य चित्तत्वस्थार्थाय चित्तमुत्पादितं भवति । तत्कस्य हेतोः । धर्मात्तैषा सुभूते धर्माणां मायाधर्मातामुपादाय । एवं खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महासत्त्वाऽसन्नद्ध इत्युच्यते ।

सुभूतिराह । यथाहं भगवन् भवतो भावितस्वार्थमाजानामि । असत्त्वाह सन्नद्धोवताऽयं बोधिसत्त्वो महासत्त्वो वेदितव्यः । खल-
क्षणं शून्यतामुपादाय । तत्कस्य हेतोस्तथाहि । रूपं भगवन् रूपेण शून्यं । वेदना वेदनया शून्या । संज्ञासंज्ञया शून्या । संस्कारः संस्कारैः शून्याः । विज्ञानं विज्ञानेन शून्यं । चक्षुश्चक्षुषाशून्यं । ओचं ओत्रेण शून्यं । घ्राणं घ्राणेन शून्यं । जिह्वाजिह्वयाशून्या । कायः कायेन शून्यः । मनो मनसाशून्यं । रूपं रूपेणशून्यं । शब्दः शब्देन शून्यः । गन्धो गन्धेन शून्यः । रसो रसेन शून्यः । स्पर्शः स्पर्शेन शून्यः । धर्मो धर्मेः शून्याः । चक्षुर्विज्ञानं चक्षुर्विज्ञानेनशून्यं । ओचं विज्ञानं ओचविज्ञानेन शून्यं । घ्राणविज्ञानं घ्राणविज्ञानेन शून्यं । जिह्वा-
विज्ञानं जिह्वाविज्ञानेन शून्यं । कायविज्ञानं कायविज्ञानेन शून्यं । मनोविज्ञानं मनोविज्ञानेन शून्यं । चक्षुःसंस्पर्शश्चक्षुःसंस्पर्शेन शून्यः । ओचसंस्पर्शः ओचसंस्पर्शेन शून्यः । घ्राणसंस्पर्शः घ्राणसंस्पर्शेन शून्यः । जिह्वासंस्पर्शः जिह्वासंस्पर्शेन शून्यः । कायसंस्पर्शः कायसंस्पर्शेन शून्यः । मनःसंस्पर्शः मनःसंस्पर्शेन शून्यः । चक्षुः संस्पर्शप्रत्ययवेदना चक्षुः-
संस्पर्शप्रत्ययवेदनया शून्या । ओचसंस्पर्शप्रत्ययवेदना ओचसंस्पर्श-
प्रत्ययवेदनया शून्या । घ्राणसंस्पर्शप्रत्ययवेदना घ्राणसंस्पर्शप्रत्यय-
वेदनया शून्या । कायसंस्पर्शप्रत्ययवेदना कायसंस्पर्शप्रत्ययवेदनया शून्या । मनः संस्पर्शप्रत्ययवेदना मनःसंस्पर्शप्रत्ययवेदनया शून्या ।

पृथिवीधातुः पृथिवीधातुना शून्या । अर्थातुरर्थातुना शून्या । तेजोधातुस्तेजोधातुना शून्या । वायुधातुर्वायुधातुना शून्या । आकाशधातुराकाशधातुना शून्या । विज्ञानधातुर्विज्ञानधातुना शून्या । अविद्या अविद्यया शून्या । संस्काराः संस्कारैः शून्याः । विज्ञानं विज्ञानेन शून्यं । नामरूपं नारूपेण शून्यं । षडायतनं षडायतनेन शून्यं । स्पर्शः स्पर्शेन शून्यः । वेदना वेदनया शून्या । तृष्णा तृष्णया शून्याः । उपादानमुपादानेन शून्यं । भवो भवेन शून्यः । जातिर्जात्याशून्या । जराकरणं जराकरणेन शून्यं ।

दानपारमिता दानपारमितया शून्या । शीलपारमिता शील-
पारमितया शून्या । चान्तिपारमिता चान्तिपारमितया शून्या । वीर्यपारमिता वीर्यपारमितया शून्या । ध्यानपारमिता ध्यानपा-
रमितया शून्या । प्रज्ञापारमिता प्रज्ञापारमितया शून्या ।

अध्यात्मशून्यता अध्यात्मशून्यतया शून्या । वहिर्द्विशून्यता वहि-
र्द्विशून्यतया शून्या । अध्यात्मवह्निर्द्विशून्यता अध्यात्मवह्निर्द्विशून्यतया शून्या । शून्यताशून्यता शून्यताशून्यतयाशून्या । महाशून्यता महा-
शून्यतया शून्या । परमार्थशून्यता परमार्थशून्यतया शून्या । संस्कृतशून्यता संस्कृतशून्यतया शून्या । असंस्कृतशून्यता असंस्कृतशून्य-
तया शून्या । अत्यन्तशून्यता अत्यन्तशून्यतया शून्या । अनवरागशू-
न्यता अनवरागशून्यतया शून्या । अनवकारशून्यता अनवकारशून्य-
तयाशून्या । प्रकृतिशून्यता प्रकृतिशून्यतया शून्या । सर्वधर्मशून्यता सर्वधर्मशून्यतया शून्या । खलक्षणशून्यता खलक्षणशून्यतया शून्या । अनुपलम्भशून्यता अनुपलम्भशून्यतया शून्या । अभावशून्यता अभा-

वशून्यतया शून्या । स्वभावशून्यता स्वभावशून्यतया शून्या । अभाव-
स्वभावशून्यता अभावस्वभावशून्यतया शून्या ।

स्मृत्युपस्थानानि स्मृत्युपस्थानैः शून्यानि । सम्यक् प्रहाणानि
सम्यक्प्रहाणैः शून्यानि । अद्विपादा अद्विपादैः शून्याः । इन्द्रि-
याणीन्द्रियैः शून्यानि । बलानिबलैः शून्यानि । बोध्यज्ञानि बोध्यज्ञैः
शून्यानि । आर्याष्टाङ्गमार्ग आर्याष्टाङ्गमार्गैः शून्यः । आर्यसत्यानि
आर्यसत्यैः शून्यानि । ध्यानानि ध्यानैः शून्यानि । अप्रमाणानि
अप्रमाणैः शून्यानि । आरूप्यसमापत्तय आरूप्यसमापत्तिभिः शून्याः ।
विमोचाविमोचैः शून्याः । अणुपूर्वविहारसमापत्तयोऽणुपूर्वविहा-
रसमापत्तिभिः शून्याः । शून्यतानिमित्ताऽप्रणिहितविमोचमुखैः शून्यानि । अभिज्ञा अभि-
ज्ञाभिः शून्याः । समाधयः समाधिभिः शून्याः । धारणीमुखानि
धारणीमुखैः शून्यानि । तथागतबलानि तथागतबलैः शून्यानि ।
वैशारद्यानि वैशारद्यैः शून्यानि । प्रतिसम्बिद् प्रतिसम्बिद्धिः
शून्यानि । महामैत्री महामैत्र्या शून्या । महाकरुणा महाकरुणया
शून्या । आवेणिकबुद्धधर्मा आवेणिकबुद्धधर्मैः शून्याः । बोधिसत्त्वो
बोधिसत्त्वेन शून्याः । महासन्नाहो महासन्नाहेन शून्यः । अनेन भग-
वन् पर्यायेन सन्नाह सन्नद्धो बोधिसत्त्वो महासत्त्वो वेदितव्यः ।
भगवानाह । एवमेव सुभूते एवमेतत् तथायथावदसि । तत्कस्य-
हेतोः । अकृताहि सुभूते सर्वाकारज्ञता । अविद्यता अनभिसंस्कृता ।
येषां कृते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन महासन्नाहः सन्नद्धः । आह केन
कारणेन भगवन् सर्वाकारज्ञता अकृता अविद्यता अनभिसंस्कृता

येषां कृते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन महासन्नाहः सन्नद्धः । भगवा-
नाह । कारकानुपलब्धितामुपादाय सुभूते सर्वाकारज्ञता अकृता
अविद्यता अनभिसंस्कृता । तेषि सत्त्वा अकृता अविद्यता अनभि-
संस्कृताः येषां कृते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन महासन्नाहः सन्नद्धः ।
तत्कस्य हेतोः । तथाहि सुभूते रूपं न करोति न विकरोति ।
नाऽभिसंस्करोति । वेदना न करोति न विकरोति नाभिसंस्क-
रोति । संज्ञा न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति ।
संस्कारा न कुर्वन्ति न विकुर्वन्ति नाऽभिसंस्कृवन्ति । विज्ञानं
न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । चक्षुः सुभूते न
करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । श्रोत्रं न करोति न
विकरोति नाभिसंस्करोति । घ्राणं न करोति न विकरोति
नाऽभिसंस्करोति । जिह्वा न करोति न विकरोति नाऽभि-
संस्करोति । कायो न करोति न विकरोति नाभिसंस्करोति ।
मनो न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । रूपं सुभूते
न करोति न विकरोति नाभिसंस्करोति । शब्दो न करोति न
विकरोति नाऽभिसंस्करोति । गन्धो न करोति न विकरोति
नाऽभिसंस्करोति । रसो न करोति न विकरोति नाभिसंस्क-
रोति । स्पृशो न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । धर्मा
न कुर्वन्ति न विकुर्वन्ति नाऽभिसंस्कृवन्ति । चक्षुर्विज्ञानं
सुभूते न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । श्रोत्रविज्ञानं
न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । घ्राणविज्ञानं न
करोति न विकरोति नाभिसंस्करोति । जिह्वाविज्ञानं न

नोपलभ्यते । प्रतिविम्ब सुभूते न करोति न विकरोति नाभिसंस्करोति । तत्कस्य हेतोस्तथाहि सोऽत्यन्ततया नोपलभ्यते । मरीचिका सुभूते न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । तत्कस्य हेतोस्तथाहि साऽत्यन्ततया नोपलभ्यते । निर्मितः सुभूते न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । तत्कस्य हेतोस्तथाहि सोऽत्यन्ततया नोपलभ्यते । अविद्या सुभूते न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । तत्कस्य हेतोस्तथाहि साऽत्यन्ततया नोपलभ्यते । संस्कारा सुभूते न कुर्वन्ति न विकुर्वन्ति नाऽभिसंस्कुर्यन्ति । तत्कस्य हेतस्तथा हि *सोऽत्यन्ततया नोपलभ्यन्ते । विज्ञानं सुभूते न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । तत्कस्य हेतोस्तथा हि †सोऽत्यन्ततया नोपलभ्यते । नामरूपं सुभूते न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । तत्कस्य हेतोस्तथा हि सोऽत्यन्ततया नोपलभ्यते । षडायतनं सुभूते न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । तत्कस्य हेतोस्तथा हि सोऽत्यन्ततया नोपलभ्यते । स्रग्ः सुभूते न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । तत्कस्य हेतोस्तथाहि सोऽत्यन्ततया नोपलभ्यते । वेदना सुभूते न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । तत्कस्य हेतोस्तथाहि साऽत्यन्ततया नोपलभ्यते । दृष्ट्या सुभूते न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । तत्कस्य हेतोस्तथा हि । साऽत्यन्त-

* तेऽत्यन्ततया नोपलभ्यन्ते-इति पाठो युक्तः ।

† तदत्यन्ततया नोपलभ्यते-इति युक्तं एवं परत्रापि क्लीबलिङ्गार्थपरामर्शस्थले ।

तथा नोपलभ्यते । उपादानं सुभूते न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । तत्कस्य हेतोस्तथाहि सोऽत्यन्ततया नोपलभ्यते । भवः सुभूते न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । तत्कस्य हेतोस्तथाहि । सोऽत्यन्ततया नोपलभ्यते । जातिः सुभूते न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । तत्कस्य हेतोस्तथाहि सोऽत्यन्ततया नोपलभ्यते । जरामरणं सुभूते न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । तत्कस्य हेतोस्तथाहि सोऽत्यन्ततया नोपलभ्यते ।

दानपारमिता* न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । तत्कस्य हेतोस्तथाहि साऽत्यन्ततया नोपलभ्यते । शीलपारमिता न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । तत्कस्य हेतोस्तथाहि साऽत्यन्ततया नोपलभ्यते । चान्तिपारमिता न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । तत्कस्य हेतोस्तथाहि साऽत्यन्ततया नोपलभ्यते । वीर्यपारमिता न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । तत्कस्य हेतोस्तथाहि साऽत्यन्ततया नोपलभ्यते । ध्यानपारमिता न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । तत्कस्य हेतोस्तथा हि साऽत्यन्ततया नोपलभ्यते । प्रज्ञापारमिता न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्करोति । तत्कस्य हेतोस्तथाहि साऽत्यन्ततया नोपलभ्यते ।

* पारमिताशब्दात् परं सुभूते-इति पदं षट्पारमितास्थलेऽस्तीति प्रतीयते पूर्वपरस्थलेषु तत्प्रयोगदर्शनात् ।

भिसंस्क्रोति । तत्कस्य हेतोस्तथाहि सोऽत्यन्ततया नोपलभ्यते । अचिन्त्यधातुः सुभूते न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्क्रोति । तत्कस्य हेतोस्तथाहि सोऽत्यन्ततया नोपलभ्यते । बोधिः सुभूते न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्क्रोति । तत्कस्य हेतोस्तथाहि साऽत्यन्ततया नोपलभ्यते । सर्वज्ञता सुभूते न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्क्रोति । तत्कस्य हेतोस्तथाहि साऽत्यन्ततया नोपलभ्यते । सर्वाकारज्ञता सुभूते न करोति न विकरोति नाऽभिसंस्क्रोति । तत्कस्य हेतोस्तथाहि साऽत्यन्ततया नोपलभ्यते । तदनेन सुभूते पर्यवैणिकं वेदितयं यथा अकृता सर्वकारज्ञता अविद्यता अनभिसंस्कृता । तेऽपि सत्त्वा अकृता अविद्यता अनभिसंस्कृता । येषां कृते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन महासन्नाहसन्नद्धः । एवं खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महासन्नाहसन्नद्ध इत्युच्यते ।

आह । यथाहं भगवन् भगवताभावितस्याऽर्थमाजानामि । रूपं भगवन्नवद्धममुक्तं । वेदना अवद्धा अमुक्ता । संज्ञा अवद्धा अमुक्ता । संस्कारा अवद्धा अमुक्ताः । विज्ञानमवद्धममुक्तं ।

अथायुष्मान् पूर्णोमैत्रायणीपुत्रो आयुष्मन्तं सुभूतिमेतदवोचत् । रूपमायुष्मन् सुभूते अवद्धममुक्तं । वेदना अवद्धा अमुक्ता । संज्ञा अवद्धा अमुक्ता । संस्कारा अवद्धा अमुक्ताः । विज्ञानमवद्धममुक्तं । आहैवमेतदायुष्मन् पूर्णवमेतत् । रूपमायुष्मन् पूर्णवद्धममुक्तं । वेदनाऽवद्धाऽमुक्ता । संज्ञाऽवद्धाऽमुक्ता । संस्कारा अवद्धा अमुक्ताः । विज्ञानमवद्धममुक्तं । पूर्ण आह ।

कतमत्तावदायुष्मन् सुभूते यदवद्धममुक्तं । कतमामावेदनायाऽवद्धाऽमुक्ता । कतमामासंज्ञायाऽवद्धाऽमुक्ता । कतमेते संस्कारा ये अवद्धाऽमुक्ताः । कतमत्तद्विज्ञानं यदवद्धममुक्तं । आह यदेतदायुष्मन् पूर्णस्वप्नोपमं रूपं तदवद्धममुक्तं । येयं स्वप्नोपमावेदनायाऽवद्धाऽमुक्ता । येयं स्वप्नोपमासंज्ञायाऽवद्धाऽमुक्ता । य इमे स्वप्नोपमाः संस्काराः तेऽवद्धा अमुक्ताः । यदेतत् स्वप्नोपमं विज्ञानं तदवद्धममुक्तं । यदेतन्माथोपमं रूपं तदवद्धममुक्तं । येयं माथोपमा वेदनायाऽवद्धाऽमुक्ता । येयं माथोपमासंज्ञायाऽवद्धाऽमुक्ता । य इमे माथोपमाः संस्काराः तेऽवद्धा अमुक्ताः । यदिदं माथोपमं विज्ञानं तदवद्धममुक्तं ।

यदेतत् प्रतिश्रुत्कोपमं रूपं तदवद्धममुक्तं । येयं प्रतिश्रुत्कोपमावेदनायाऽवद्धाऽमुक्ता । येयं प्रतिश्रुत्कोपमासंज्ञायाऽवद्धाऽमुक्ता । य इमे प्रतिश्रुत्कोपमाः संस्कारास्तेऽवद्धा अमुक्ताः । यदेतत्प्रतिश्रुत्कोपमं विज्ञानं तदवद्धममुक्तं । यदेतत्प्रतिभासोपमं रूपं तदवद्धममुक्तं । येयं प्रतिभासोपमावेदनायाऽवद्धाऽमुक्ता । येयं प्रतिभासोपमासंज्ञायाऽवद्धाऽमुक्ता । य इमे प्रतिभासोपमाः संस्कारास्तेऽवद्धा अमुक्ताः । यदेतत्प्रतिभासोपमं विज्ञानं तदवद्धममुक्तं । यदेतत्प्रतिविम्बोपमं रूपं तदवद्धममुक्तं । येयं प्रतिविम्बोपमा वेदनायाऽवद्धाऽमुक्ता । येयं प्रतिविम्बोपमासंज्ञायाऽवद्धाऽमुक्ता । य इमे प्रतिविम्बोपमाः संस्कारास्तेऽवद्धा अमुक्ताः । यदेतत्प्रतिविम्बोपमं विज्ञानं तदवद्धममुक्तं । यदेतन्मरीच्युपमं रूपं तदवद्धममुक्तं । येयं मरीच्युपमावेदनायाऽवद्धाऽमुक्ता । येयं

मरीच्युपमासंज्ञासावद्धाऽमुक्ता । य इमे मरीच्युपमाः संस्कारास्ते-
ऽवद्धाऽमुक्ता । यदेतन्मरीच्युपमं विज्ञानं तदवद्धममुक्तं । यदे-
तन्निर्मितोपमं रूपं तदवद्धममुक्तं । येयं निर्मितोपमा वेदना न
साऽवद्धाऽमुक्ता । येयं निर्मितोपमासंज्ञासावद्धाऽमुक्ता । य इमे
निर्मितोपमाः संस्कारास्तेऽवद्धाऽमुक्ताः । यदेतन्निर्मितोपमं
विज्ञानं तदवद्धममुक्तं ।

अतीतमायुष्मन् पूर्णरूपमवद्धममुक्तं । अतीतावेदनाऽवद्धा-
ऽमुक्ता । अतीतासंज्ञाऽवद्धाऽमुक्ता । अतीताः संस्काराः अवद्धा
अमुक्ताः । अतीतं विज्ञानमवद्धममुक्तं । प्रत्युत्पन्नमायुष्मन् पूर्णरू-
पमवद्धममुक्तं । प्रत्युत्पन्नावेदनाऽवद्धाऽमुक्ता । प्रत्युत्पन्नासंज्ञाऽवद्धा-
ऽमुक्ता । प्रत्युत्पन्नाः संस्काराः अवद्धाऽमुक्ताः । प्रत्युत्पन्नं विज्ञान-
मवद्धममुक्तं । तत्कस्य हेतोस्तथाहि । असत्त्वादायुष्मन् पूर्णरूपस्य
रूपमवद्धममुक्तं । असत्त्वादेदनायवेदनाऽवद्धाऽमुक्ता । असत्त्वात्सं-
ज्ञायाः संज्ञाऽवद्धाऽमुक्ता । असत्त्वात् संस्काराणां संस्काराः अवद्धा
अमुक्ताः । असत्त्वादिज्ञानस्य विज्ञानमवद्धममुक्तं । विविक्तत्वाद्वारूपस्य
रूपमवद्धममुक्तं । विविक्तत्वात्संज्ञायाः संज्ञाऽवद्धाऽमुक्ता । विवि-
क्तत्वात्संस्काराणां संस्काराः अवद्धाऽमुक्ताः । विविक्तत्वादिज्ञानस्य
विज्ञानमवद्धममुक्तं । अनुत्पन्नत्वाद्वारूपस्य रूपमवद्धममुक्तं । अनुत्पन्न-
त्वादेदनाया वेदनाऽवद्धाऽमुक्ता । अनुत्पन्नत्वात्संज्ञायाः संज्ञाऽवद्धा-
ऽमुक्ता । अनुत्पन्नत्वात्संस्काराणां संस्काराः अवद्धाऽमुक्ताः । अनु-
त्पन्नत्वादिज्ञानस्य विज्ञानमवद्धममुक्तं ।

कुशलायुष्मन् पूर्णरूपमवद्धममुक्तं । कुशलावेदनाऽवद्धाऽमुक्ता ।

कुशलासंज्ञाऽवद्धाऽमुक्ता । कुशलाः संस्काराः अवद्धाऽमुक्ता ।
कुशलं विज्ञानमवद्धममुक्तं । अकुशलमायुष्मन् पूर्णरूपमवद्धममुक्तं ।
अकुशलं वेदनाऽवद्धाऽमुक्ता । अकुशलासंज्ञाः अवद्धाऽमुक्ता ।
अकुशलाः संस्काराः अवद्धाऽमुक्ताः । अकुशलं विज्ञानमवद्धम-
मुक्तं । अव्याकृतमायुष्मन् पूर्णरूपमवद्धममुक्तं । अव्याकृतावेदना-
ऽवद्धाऽमुक्ता । अव्याकृतासंज्ञाऽवद्धाऽमुक्ता । अव्याकृताः संस्काराः
अवद्धाऽमुक्ताः । अव्याकृतं विज्ञानमवद्धममुक्तं । लौकिकमा-
युष्मन् पूर्णरूपमवद्धममुक्तं । लौकिका वेदनाऽवद्धाऽमुक्ता । लौकि-
कासंज्ञाः अवद्धाऽमुक्ता । लौकिकाः संस्काराः अवद्धाऽमुक्ताः ।
लौकिकं विज्ञानमवद्धममुक्तं । लोकोत्तरमायुष्मन् पूर्णरूपमवद्ध-
ममुक्तं । लोकोत्तरा वेदनावद्धाऽमुक्ता । लोकोत्तरासंज्ञाऽवद्धाऽमुक्ता ।
लोकोत्तराः संस्काराः अवद्धाऽमुक्ताः । लोकोत्तरं विज्ञानमवद्ध-
ममुक्तं । साश्रवमायुष्मन् पूर्णरूपमवद्धममुक्तं । साश्रवा वेदनाऽवद्धा-
ऽमुक्ता । साश्रवासंज्ञाऽवद्धाऽमुक्ता । साश्रवाः संस्काराः अवद्धा
अमुक्ताः । साश्रवं विज्ञानमवद्धममुक्तं । अनाश्रवमायुष्मन् पूर्णरूप-
मवद्धममुक्तं । अनाश्रवा वेदनाऽवद्धाऽमुक्ता । अनाश्रवासंज्ञाऽवद्धा-
ऽमुक्ता । अनाश्रवाः संस्काराः अवद्धाऽमुक्ताः । अनाश्रवं विज्ञान-
मवद्धममुक्तं । तत्कस्य हेतोः । असत्त्वाद्वारूपस्य रूपमवद्धममुक्तं ।
असत्त्वादेदनायाः वेदनाऽवद्धाऽमुक्ता । असत्त्वात् संज्ञायाः संज्ञाऽवद्धा-
ऽमुक्ता । असत्त्वात् संस्काराणां संस्काराः अवद्धाऽमुक्ताः । असत्त्वा-
दिज्ञानस्य विज्ञानमवद्धममुक्तं । विविक्तत्वाद्वारूपस्य रूपमवद्धममुक्तं ।
विविक्तत्वादेदनायाः वेदनाऽवद्धाऽमुक्ता । विविक्तत्वात् संज्ञाया

